

HRVATSKI
PLANINAR

**5-6
1991**

**ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA
JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION**

Godište 83
Volume 83

Svibanj-lipanj 1991
May-June 1991

Broj 5-6
Number 5-6

SADRŽAJ

Nakon 47 godina opet "Hrvatski planinar"	98
Prof.dr. Milan Šenoa: Naputak za sabiranje planinarske grude	98
Dr. Tone Strojin: Djelatnost posvećena kulturi	100
Slobodan Žalica: Jedinstveno planinarsko glasilo	103
Jakša Kopić: Jerko Kirigin, voda Prve hrvatske alpinističke ekspedicije "Grenland '71"	104
Dr. Željko Poljak: XVI. skupština Hrvatskog planinarskog saveza	106
Rudo Starić: Planina hodočasnika	111
Josipa Štibrić: Deset godina naših "planinarskih srijeda"	117
Dr. Ante Rukavina: Krijesnice na stazi	118
Tomislav Jagačić: Iz Ravne Gore na Ravnu goru	123
Miljenko Pavešić: Planinarski izleti po našim otocima	125
Dr. Željko Poljak: Naši planinari iseljenici	128
Darko Berljak: Harrerovih "Sedam godina u Tibetu"	129
Karlo Gobec: Orijentacijsko trčanje	132
Branko Jatižić: Jama Gradina na otoku Žirju	133
Nikola Kizem: Katalog planinarskih značaka	134
Speleologija	136
In memoriam	137
Publicistika	139
Alpinizam i ekspedicionizam	141
Vezni putovi i transverzale	141
Vijesti	141

Prilog: Statut Hrvatskog planinarskog saveza

Slika na naslovnoj stranici:

Hrvatska zastava prvi put u Himalaji

Foto: Darko Berljak

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: prof.dr. Željko Poljak, YU-41000 Zagreb, A. Cesarca 5

UREDNIČKI ODBOR: Nikola Aleksić, dr. Borislav Aleraj, Darko Berljak, ing. Vlado Božić, Tomislav Đurić, Željko Gobec, Želimir Kantura, Jakša Kopić, dr. Milivoj Kovačić, dr. Ivan Marchiotti, prof. Krinoslav Milas, Tomislav Pavlin

IZDAVAČ I REDAKCIJA: Hrvatski planinarski savez, YU-41000 Zagreb, Kozarčeva 22, tel. 041/448-774 (9-15 sati). Izlazi u šest dvobroja godišnje. Prvi broj izšao 1898. godine kao glasilo Hrvatskog planinarskog društva. Časopis nije izlazio od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. Od 1949. do travnja 1991. izlazio pod naslovom "Naše planine".

Godišnja pretplata: dinarska protuvrijednost od 25 DM (za inozemstvo dvostruko). Uplaćuje se na žiro račun Hrvatskog planinarskog saveza broj 30102-678-5535. Na uplatnici valja nazačiti: za "Hrvatski planinar" i čitko ispisati točnu adresu pošiljaoca. Oslobođeno od poreza na promet (5499 od 21. 12. 1972)

Tisk: Štamparija "Spiridon Brusina", VI. Danica i Ante Pelivan, Lomnica D., Velika Gorica

Nakon 47 godina opet "Hrvatski planinar"

Šesnaesta godišnja skupština Planinarskog saveza Hrvatske odlučila je 13. travnja 1991. da svoje glasilo opet nazove njegovim stariom tradicionalnim nazivom "Hrvatski planinar" koji je 1949. bilo bez opravdanih razloga zamijenjeno naslovom "Naše planine". Na istoj skupštini je i sam Savez promijenio ime te se sada naziva Hrvatskim planinarskim savezom. Ovom prigodom volja se podsjetiti na nekoliko povijesnih podataka.

- 1874. osnovano je u Zagrebu Hrvatsko planinsko društvo (HPD), prva planinarska organizacija na Jugoistoku Europe
- 1898. HPD mijenja pravila i počinje osnivati podružnice izvan Zagreba te tako, neformalno, postaje savezom hrvatskih planinarskih društava
- 1898. započelo je izlaziti HPD-ovo mjesečno glasilo "Hrvatski planinar"
- 1939. osnovan je 14. rujna na poticaj HPD-a Savez hrvatskih planinarskih društava koja imaju sjedište u Banovini Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini
- 1944. izlazi posljednji broj "Hrvatskog planinara" (trobroj 6-8)
- 1945. odlukom nove vlasti raspuštene su sve planinarske organizacije u zemlji, uključivo i HPD
- 1948. odlukom Drugog kongresa FISAJ-a planinarima se dopušta da se ponovno samostalno organiziraju
- 1948. osnovan je 20. lipnja Planinarski savez Hrvatske (PSH)
- 1949. počinje umjesto nekadašnjeg "Hrvatskog planinara" izlaziti časopis "Naše planine" kao glasilo PSH
- 1990. je redovna 15. skupština PSH 12. svibnja odlučila da se planinarska organizacija, koja je do tada morala biti uključena u Socijalistički savez, ima depolitizirati i osamostaliti
- 1990. u Republici Hrvatskoj djeluje 138 planinarskih društava s 31 296 članova, a "Naše planine" imaju oko 2500 pretplatnika
- 1991. "Naše planine" počevši od broja 5-6 dobivaju nekadašnji naslov "Hrvatski planinar"

Nekoliko važnih činjenica! Planinarski časopis je već 93. godinu trajna veza pripadnika kulturnog pokreta koji nazivamo planinarstvom.

- "Hrvatski planinar" izlazio je kao mjesečnik 40 godina (1910-1913. pod naslovom Planinarski vjesnik; nije izlazio od 1915. do 1921). U tom razdoblju izašlo je 384 brojeva na ukupno 8400 stranica
- "Naše planine" izlazile su u početku kao mjesečnik, zatim neko vrijeme trimestralno, a od 1959. do danas kao dvomjesečnik. Ukupno je do konca 1990. izašlo 42 godišta u 282 sveska na 13 308 stranica
- Ukupno je, prema tome, izašlo 666 brojeva na 21 708 stranica. Po dimenzijama to je cijela biblioteka, a po sadržaju enciklopedija hrvatskog planinarstva. Približno tisuću autora objavilo je tijekom 93 godine izlaženja blizu 10 000 priloga, počevši od putopisa i literarnih priloga do stručnih i povijesnih članaka.

Časopis je ne samo svojevrstan arhiv za povijest hrvatskog planinarstva nego i glavni stup hrvatske planinarske književnosti, književne grane koja je razvijena u svih alpskih naroda - i u Hrvata! On je već gotovo cijelo stoljeće ogledalo planinarske organizacije, dokument o njezinim usponima i padovima.

Nadamo se da će "Hrvatski planinar" ne samo nastaviti najbolje plemenite tradicije, nego da će, oslobođen od nametnutih neplaninarskih tutora, bljesnuti novim poletom i novim idejama.

Naputak za sabiranje planinarske gradje

Priopćio prof.dr. MILAN ŠENOA

U ovom, prvom broju obnovljenoga "Hrvatskog planinara", koji pomalo svečano obilježavamo s nekoliko prigodnih priloga, želimo se podsjetiti i davnih početaka iz 1898. godine i prvoga godišta "Hrvatskog planinara". Možda se taj zadatak može najlakše i najbolje ispuniti pretiskom jednoga članka koji je značajan za ono davno doba prije 94 godine. Uredništvo se odlučilo za ovaj Šenoin prilog. Zašto upravo za nj, premda je današnjim očima, na prvi pogled, pomalo arhaičan? Ovaj članak, umjesto brojnih drugih riječi, dokumentarno pokazuje vrijednost našega planinarstva u njegovim začecima. Za razliku od planinarstva u drugim zemljama, naše je bilo osmišljeno i obogaćeno znanstvenoistraživačkim zadacima u hrvatskim

"Hrvatsko planinarsko društvo" smatrajući, da mu je zadaća upoznati svekolike djelove naše domovine u pogledu planinarskom i pružiti prijateljima krasne prirode, da se na rodjenoj grudi s njome upoznaju, odlučilo je svoj dosadašnji djelokrug proširiti, osnivajući širom domovine podružnice i pružajući planinara pogodnosti ne samo u okolini glavnoga grada Zagreba, nego i u drugim, odaljenijim krajevima. Da se to postigne potrebno je, da se prije svega upoznaju planinarske prilike pojedinih krajeva. U ono malo putnih knjiga, što postoje za Hrvatsku i Slavoniju, nalazi se dosta netočnosti, mnogo toga manjka, a veliki je dio posve zastario. Stoga se društvo obraća na svoje prijatelje, da u interesu patriotismu i putujuće publike jave najznatnije, što bi planinara u pojedinim krajevima moglo zanimati i kako bi mu se putovanje olakotilo. Tako će, bude li odziva, s vremenom "Hrvatski Planinar" sadržavati u sebi najlepši vodi po Hrvatskoj i Slavoniji, što će i od materijalne koristi biti pojedinim mjestima, a i vanjski će svijet da lakše upozna te lijepе, ali još nepoznate zemlje.

Da se spomenuto omogući, stavljamo na prijatelje našega društva i u opće planinarstva slijedeći niz pitanja:

1. Kako je ime pojedinim gorama, vrhovima, sedlima itd., sa kojih se pružaju lijepi vidici? Otkle ime pojedinom mjestu? Što narod u tom pogledu pripovijeda?

2. Treba spomenuti, koja su mjesta osobito vrijedna radi svoga vidika? Kako se daleko vidi sa stanovitoga vrha, i ima li na vidokrugu što osobita? Kako se daleko vidi za čajnoga vremena, a kako daleko za jasnoga vremena? Što pripovijeda narod o vidiku?

(N. p. Veli se, da se sa jedne pećine zagrebačke gore vidi i Drava i Sava, da se sa Tuhobića vide za jasnoga vremena gore iza Ancone, da se sa Učke gore vidi toranj sv. Marka u Veneciji, sa Sljemensa da se vide neke glavice Velebita itd.)

3. Treba označiti kaki je put do vrha? Ima li u opće put i kakove je vrste; može li se tim putem do vrha kolima, na konju ili pješice? Je li prije još kaki put postojao pa je sada zapušten? Ako nema puta, sa koje bi strane bilo najzgodnije da se put učini?

(N. p. Na Sljeme vodi kolni put, na Sv. Geru jahaći put, na vrh Kapavca staza za pješake, a na Ozeblin u Plješivici nema puta).

4. Treba označiti kaki je vrh i kaki su pristranci. Je li vrh kamenit, obrašten travom, ili grmljem i živicom, ili šumom? Spriječava li niska šuma ili grmlje ulaz do vrha? Ako je vrh obrašten i vidik spriječen, bi li vrijedno bilo da se iskrči? Tko je posjednik vrha i tko može da dade dozvolu za iskrčenje?

planinama, tada još punima nepoznanica. Od tih 20 točaka nijednu ne bismo mogli odbaciti ni u današnje vrijeme, što očito dokazuje visoku zelost naših starih hapedaša i njihova glasila "Hrvatskog planinara".

Valja kazati neku riječ i o autoru ovih "Naputaka". Milan Šenoa (1869-1961), sin književnika Augusta Šenoje, bio je ne samo velik planinar, nego je, kao profesor zemljopisa na Zagrebačkom sveučilištu, bio i jedan od vrhunskih stručnjaka. Naš ga se časopis prigodom proslave 90-godišnjice života sjetio uvodnim člankom jednoga broja (11-12, 1959, str. 241-242). Pa evo, sjetimo ga se i povodom 30-godišnjice smrti - umro je u

(N. p. Vrh je Sljemenijski iskrčen, vrh Velikoga Malovana kamenit, vrh Brezovoga polja obrašten šumom i živicom, ulaz na Risnjak prolazi niskom šumom itd.).

5. Je li put na vrh tegotan, ima li više puteva? Ima li možda na podnožju u kom mjestu vodič? Koji su pouzdani vodiči i kolika je cijena jednom vodiču?

(N. p. Vodiči do Velikoga Malovana nalaze se u Sv. Roku, za Risnjak u Mrzloj vodici i Crnom lugu, za Golu Plješevicu u Priboju i Korenici).

6. Treba li planinar da uzme sa sobom hrana ili je možda pod samim vrhom mjesto, gdje se može ručati? Ima li blizu vrha (možda sat, dva daleko) noćiste? Ima li blizu vrha makar kakav zaklon za slučaj nepogode? Ima li na vrhu ili blizu vrha na slazovima žive vode? Treba li možda na vrhu da se iskopa cisterna, ili je možda blizu vrha koja sniježnica ili pećina (špilja) ledenica za napitak?

(N. p. Na Velebitske vrhove treba uzeti hranu. Zakloništa na Velebitu su stanovi pastirske, na Risnjaku turistički stan Smrekovac i kolibe ugljenara. Na Sljemu je živa voda, na Risnjaku cisterna, na Malovanu jezerce, na Vel. Snježniku pećina sniježnica).

7. Kakova je najspretnija obuća za ulaz na vrh, kakovo je odijelo potrebno? Koje je doba godine najspretnije za ulaz? Do kada leži snijeg na vrhu? U kojem su mjesecu najčešće kiše? Iskvari li nagla kiša prilaz do vrha?

(N. p. Za kamene vrhove u Velebitu i Primorju ne valjaju potkovane cipele. Sljeme, Kalnik, Ivanščicu najspretnije je pohoditi u rano proljeće ili pod jesen, Velebit i Plješevicu u ljetu. Uzvod na Klek poslije kiše gotovo je nemoguć, uzvod na Jankovac, Brezovo polje ili Papuk veoma težak).

8. Ima li u okolini, osim vrhova sa vidici, drugih sa planinarskoga pogleda znamenitih stvari?

9. Ima li jezera i ribnjaka? Kako je veliko jezero, kako je duboko, je li jezero stalno ili se u neko doba godine gubi? Ima li na jezeru čamac, splav ili klapa za prijevoz? Kakove su osobitosti toga jezera? Odlikuje li se osobitom vrstom riba? Što priča narod o jezeru?

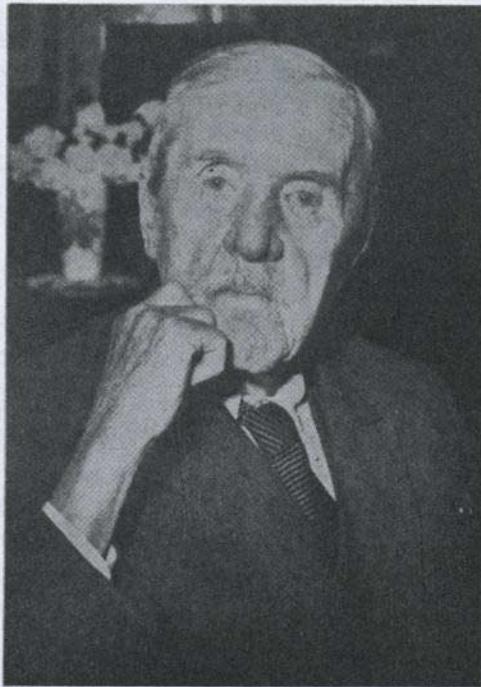
10. Ima li slapova ili brzica na rijekama? Koliko je slap širok, koliko visok? Je li slap pristupan, a ako nije, s koje bi se strane put uredio?

11. Ima li u blizini mjesta kakova špilja (pećina)? Je li ulaz pristupan? Može li se lako ući ili je potrebno uze? Koliko je duga špilja? Je li njom tko prošao? Ima li samo jedan ili više ulaza? Je li visina uvijek tolika da čovjek može usporavno hodati? Ima li mesta, gdje se treba provlačiti? Koliko je takih mesta? Ima li u špilji pogibeljnih strmina, treba li postaviti brane? Protiče li špilju kakava voda? Mora li posjetnik preći preko te vode? Kako se najlakše prelazi preko vode? Mijenja li se množina vode znatno kad zapane kiša?

12. Ima li u okolini ponora suhih ili riječnih, propasti, ponikava, duliba, ledenica špilja, sniježnica? itd.

13. Ima li u okolini kakih osobitih životinja, a gdje se nalaze? Kakav je lov? Ima li osobitosti bilinskoga carstva, neobično velikoga ili čudno izrasloga drveća, kakih rijetkih raslini?

14. Znali se za kakve osobite vrste kamenja, ruda? Ima li ostanaka starih rudokopa ili zapuštenih ugljenika? Što prijavljaju stari ljudi o tom?

Prof. dr. Milan Šenoa

15. Jesu li imena u putnim knjigama pravo označena, gdje i u koliko su pogrešna. Manjka li što u njima? Jesu li putopisi o okolišu korektni? Je li za okoliš karta 1:75000 ili ona: 1:30000 korektna? Koja imena nisu obilježena u opće, a koja su krivo ubilježena? Ima li novih puteva koji još nisu na karti? Jesu li možda osnovana nova naselja i kako im je ime? Ima li na planini koje novo planinsko gospodarstvo?

16. Ima li u mjestu ili susjednim selima kakva historijski važna stvar? Je li na brdima po koja crkva ili kapela, i pod koju župu spada? Kada se narod oko nje sakuplja?

17. Ima li u okolišu samostana postojećih ili razrušenih? Ima li crkvišta? Što narod pripovijeda o njima?

18. Ima li u okolišu starih gradina? Kako su sačuvane? Ruše li se ili se čuvaju? Tko im je posjednik? Kakav im je tloris? Ima li na njima historijskih spomenika? Jesu li pristupne? Ima li bregova, koje narod zove Gradac, Gračac, Gradište? Što pripovijeda narod o njima?

19. Ima li u župnim ili samostanskim crkvama ili kapelama starih spomenika, nadgrobnih ploča, vrijednih starih ili novih slika, rezbarija, veziva, dragocjenosti? Ima li što vrijedna u sačuvanim gospodarskim dvorovima? Jesu li uz mjesto vezane uspomene na znatne ličnosti prošlih ili ovoga stoljeća? Ima li koji brieg Crkvina ili Crkvište? Što priča narod o njima?

20. Koje su u mjestu vrijedne gostionice, noćista i ličnosti koje bi društvo moglo da preporuči? Ima li u mjestu fotografa, amateura, i koji su? Ima li risača za nacrte i tlorisje špilja i gradina i koji su?

(Hrvatski planinar, 1898, br.2, str.25-27 i broj 4, str.62-63)

Drugi o nama

Djelatnost, posvećena kulturi

90-godišnjica "Hrvatskog planinara" - "Naših planina"

Dr. TONE STROJIN, LJUBLJANA

Suvremeni planinarski pisac i znanstvenik dr.Tone Strojin iz Ljubljane u povodu 90-godišnjice izlaska prvoga broja "Hrvatskog planinara" objavio je u "Planinskom vestniku" na slovenskom jeziku prilog u povodu te obiljetnice pod naslovom "Dejavnost, zapisana kulturi" i s podnaslovom "90-letnica Hrvatskog planinara - Naših planin" (broj 12 od 1988. godine, str.520-521).

Iako je otada prošlo prilično vremena, misli u njegovu članku aktuelne su i danas, pogotovo u trenutku kada se "Našim planinama" vraća staro tradicionalno ime "Hrvatski planinar", što je slovenski kritičar vrlo dobro shvatio i istaknuo već u podnaslovu svoga prikaza. Dr.Tone Strojin je protagonist shvaćanja planinarstva kao kulturne djelatnosti. Polazeći s toga stanovišta on ne štedi superlativne govorče o našem časopisu. U tom dugom razdoblju, od 1898. godine do danas, Strojinov analitički prikaz najlaskavija je ocjena što ju je časopis

ikada dobio. Pri tom nam mora biti osobito dragو što je autor vrstan stručnjak i što je iz naroda kojemu je planinarstvo postala nacionalnom značajkom. Objavljujući prijevoda toga prikaza, iako sa zakašnjenjem, pokazujemo autoru svoju zahvalnost, a obnovljenom "Hrvatskom planinaru" naznačujemo smjernice koje će mu i u budućnosti osigurati visoko mjesto u kulturnoj grani što je nazivamo planinarstvom.

Ove godine izašao je poohvalan prikaz našega časopisa i u sarajevskom dnevniku "Oslobodenje" (28. veljače). Napisao ga je dobar poznavalac planinarske književnosti, alpinist i planinarski pisac Slobodan Žalica iz Sarajeva, dakle, kvalificirani stručnjak za ovo područje. Ugodna je prilika da i to registrišimo u našem časopisu. Njegov kritički prikaz prenosimo gotovo u cijelosti.

Iako nekadašnji "Hrvatski planinar" ne izlazi više pod tim naslovom, neosporna je vremenska stalnost, periodičnost i prije svega sadržajna povezanost s nasljednikom toga glasila, tj. s "Našim planinama", sestrinskog glasila "Planinskog vestnika". Na ulogu takvih planinarskih glasila - neka se nazivaju tako ili drugačije - želio bih upozoriti iz više razloga.

- Prvi je razlog toj što je planinarska revija glasnik planinarske kulture, koja je i koja mora biti u planinarstvu najviši doseg. "Naše planine", koje pod tim imenom izlaze od 1949. godine, u tom su pogledu sadržajno nasljednik "Hrvatskog planinara" koji je započeo izlaziti 1898. godine.
- Drugo: što je "Planinski vestnik" za slovensko planinarstvo, to su "Naše planine" za hrvatsko, premda jezički i po tematiki priloga i pogotovo teritorijalno, praktični opisuju sve ostale jugoslavenske planine. Posljednjeg desetljeća i pol "Naše planine" su poprimile i svjetski razmjer, svuda dokle je stupila nogu hrvatskih alpinista. Sve je više hrvatskih svjetskih putnika, a posebno je i radosno da ih je i iz primorskih mesta - Zadra, Splita i Rijeke.
- Treće, što nipošto nije nevažno, jest da su "Naše planine" uzorno uređivane, stilistički pročišćene i tematski uravnotežen planinarski mjesecnik koji desetljećima izlazi u dvobrojima. U usporedbi s inozemnim planinarskim glasilima, s raskošnom vanjskom opremom, reprodukcijama u koloru, s alpinističkim dometima kao glavnim sadržajem i s raskošnim reklamnim oglasima, "Naše planine" su, jednako kao i "Planinski vestnik", glasilo iskrene planinarske riječi, odraz ljubavi prema vlastitoj zemlji, predanosti međunarodnom prijateljstvu u planinama, premda su uz to i stručna revija. Stručni su članci u našim revijama u manjini, a to si tumačim isključivo tako da su osjećaji u prednosti pred tehnologijom. To je dragocjena vrlina u našem tehniziranom svijetu u kojem tehnologija i sistem vladaju nad čovjekom.
- Kao četvrti, neka mi alpinisti obaju naroda oproste što će kao dobar poznavalac korijena planinarstva ustvrditi da prednost planinarskih glasila nije u alpinizmu; alpinistika je samo dio u omnibusnom sadržaju. Načelo uredničke politike "za svakoga ponešto" prije će osvojiti čitateljstvo nego specijaliziranost koja ima oštiji okus i mjerila, jer se suočava s većim usmjerenjem prema skrajnosti i ekskluzivnosti. Jasno je ipak da javna planinarska glasila ne isključuju specijalizirana glasila, i obratno.
- Peto, što mi se čini korisnim naglasiti, to je da naša glasila nisu natjecateljska gdje dolazi do izraza ljudski prestiž. Planinarstvu je tuđ olimpizam s načelom "više, brže, jače", premda mu je blizak načelom da je važno sudjelovati, iskušati se u planinama. Poznato je da planinarstvu ne pripisujemo isključivo sportske oznake, nego u njemu vidimo i prije svega uživamo u kulturnim, zdravstvenim, moralnim i drugim vrijednostima.
- Šesto je, što bi moglo biti i prvo, da "Naše planine" predstavljaju ljudе, suradnike i dopisnike, funkcioneare i vrhunske alpiniste, zatim pisce i znanstvenike, pa i pasionirane samotnjake, koji proniknu u svaki skriveni, kutak naše domovine, u najnepristupačniji kanjon, jamu ili stijenu. To su moderni Diogeni u suvremenoj Europi, sretnici u nadirućoj civilizaciji. Kao što je "Planinski vestnik" tako su i "Naše planine" glasilo čovjeka koji tu može isповijedati vlastitu unutrašnjost, opisati otkriće prirode na svoj način, otkriti viziju djelića domovine kako ga je sam doživio. Planinarska glasila su ljudska glasila ljudi koji nisu otuđeni prirodi, a to mora biti najdragocjenija osobina koju svaki urednik treba naći u svojih suradnika.
- Sedmo: da su rodoljubna glasila ni ne treba posebno naglašavati, jer opisuju ono što je narodu najmilije, pri čemu moraju nacionalističko skrivati kao zmija noge. Planinarska su glasila u biti internacionalna, jer planinar voli visinu bilo gdje na zemljinoj površini. U tom pogledu je neograničen, nenacionalan i u željama neukrotiv. O tome se može naširoko raspravljati, bez političkih razlika, kulturno i sadržajno. "Naše planine" s mrežom svojih pretplatnika i suradnika pokrivaju Jugoslaviju možda više nego Planinarski savez Jugoslavije svoje republičke i pokrajinske članove.
- Kao poznavalac svjetskih planinarskih časopisa mogu, kao osmo, ustvrditi da nas Jugoslavene, usprkos malog jezičkog područja, ne mora biti stid prostorne rasprostranjenosti glasila kao što su "Naše planine" i "Planinski vestnik". Gdje se sve na našem planetu može naći pretplatnik! Otkud sve stizu prilozi za oba glasila!
- Kao deveto treba istaknuti njegovanje tradicionalnih planinarskih običaja po ugledu na one uzorce ponašanja što ih naše organizacije njeguju na planinama od svoga početka. U "Našim planinama" nema pisca koji se ne bi vezao na planinarsku kulturu, na osjećaj prema prirodi i sučovjeku u njoj, na zaštitu okoliša itd. - skoro do idealizacije. Gotovo da u nas i nema glasila gdje bi se tako njegovale one vrednosti okoliša koje, u stvarnosti, obeščaćujemo zagadivanjem.

Prof.dr. TONE STROJIN

Planinarstvom se počeo baviti u petnaestoj godini života (rođio se 1938) u Omladinskom odsjeku PD Ljubljana Matica, a kao suradnik Planinskog vestnika (PV) od 1955. godine. U matičnom društvu bio je zamjenik načelnika omladinskog vodiča, propagandist, tajnik i potpredsjednik PD Ljubljana-Matica. Radio je na bratimljenju toga društva s PD Zagreb-Matica, prvom međurepubličkom povezivanju u Jugoslaviji. Od 1961. do 1979. i opet od 1984. nadalje član je uredništva PV-a. Područja njegova literarnog rada jesu: povijest, zaštita okoliša, etika i ideologija, vijesti s planinarskim susretima i jubileja itd. U PV-u i drugdje objavio je dosad više od 100 članaka.

Od 1969. bio je 12 godina načelnik Kulturno-propagandne komisije Planinske zveze Slovenije (PZS). Organizirao je proslave obljetnica jubileja PZS i PV-a, 200-godišnjice prvog uspona na Triglav, jubileja TK Skala itd. Započeo je s pisanjem Obvestila PZS. Sudjelovao je u susretima PZS s planinarskim savezima Hrvatske, BiH i Jugoslavije. Organizator je sastanaka slovenskih propagandista, sudjelovao je u jubilejima, od Aljaževa stolpa do Triglavskog doma na Kredarici, 200-godišnjice Valentina Staniča, 100-godišnjice Janka Mlakara, 100-godišnjice uspona Ivana Berginca kroz Triglavsku stijenu. Sudionik je Festivala planinarskog filma u Trenti (Italija), Susreta triju zemalja (Slovenija, Koroška, Furlanija), rasprava za okruglim stolom o Kugyju i Tumi. U

Cankarevom domu u Ljubljani je organizirao festival amaterskog planinarskog filma, večer planinarske literarne riječi, povjesnu izložbu prilikom 90-godišnjice Aljaževa stolpa, izložbu planinarske knjige, a skuplja i gradi za Slovenski planinarski muzej. U povodu 200-godišnjice prvog uspona na Triglav organizirao je povijesni simpozij i uredio zbornik "Triglav, gora naših gora". Za Leksikon fizičke kulture JLZ skupljao je biografije istaknutih planinara. Napisao je studije o dr. Henriku Tumi, Ivanu Žanu i Triglavskim prijateljima, Jakobu Aljažu, Ivanu Bergincu, a njegova "Povijest Slovenskog planinskog društva" izašla je u dva izdanja.

Bio je načelnik Komisije za zaštitu prirode PSJ, organizator tečaja za instruktore za zaštitu prirode, urednik tematskog broja Biltena PSJ, potpredsjednik Planinske zveze Slovenije itd. Nositelj je Zlatnog i Srebrnog počasnog znaka PZS.

Hrvatski planinari sjećaju ga se po predavanju "Planinarstvo, životna potreba čovjeka" koje je održao na Planinarskom simpoziju u Zagrebu prilikom proslave 100-godišnjice HPD-a (objavljeno je u HP 1976, br. 9-10, str. 225-232), po sudjelovanju na bratskim susretima PZS i HPS, po brojnim recenzijama o našem časopisu u PV-u. I na kraju - Planinarski savez Hrvatske nije se sjetio da mu oda bilo kakvo priznanje! To je sudbina ljudi koji daju sebe cijeloga, a u svojoj skromnosti ništa ne traže. Završimo prilagodbom rečenice iz priloženog Strojinovog članka: Republičke granice ne bi smjele biti zapreka za društveno priznanje kada je riječ o takvoj djelatnosti - planinarskoj i kulturnoj - koja ne poznae administrativnih međa.

Prof.dr. Željko Poljak

U zaključku tih desetak temeljnih osobina planinarskog štiva kakvo nalazimo u "Našim planinama", valja pohvaliti i urednika prof.dr.Željka Poljaka koji se već više od trideset godina brine za njih i njeguje ih, ukratko, živi za "Naše planine" i za naše planine. Nije pažnje vrijedna samo akademski širina, osjećaj za lijep jezik i izražavanje, za njegovanje uredničkih veza sa suradnicima; značajno je i njegovo znanje, ono koje je stečeno na terenu, o čemu govore brojne njegove fotografije s bilo koje točke našega planeta objavljene uz teme o kojima pišu suradnici. Možda bi kao autor mnogih hrvatskih planinarskih knjiga mogao i sam prirediti knjigu o svojim putovanjima po našem planetu. Urednik "Naših planina", koji je bio u hrvatskom planinarstvu mnogo štošta, od predsjednika Planinarskog saveza Hrvatske naniže, pa do prvoga hrvatskog planinara na himalajskim trekking pohodima, živa je priča razvoja poslijeratnog hrvatskog planinarstva. Takvoga čovjeka, koji je tri desetljeća u "Našim planinama" obaveštavao i o radu slovenske planinarske organizacije i pridonosio tome da drugi pišu u "Našim planinama" o slovenskim planinama, morali bismo se sjetiti i kakvim slovenskim planinarskim priznanjem, a ne samo

ovim recima koji su, među ostalim, i njemu namijenjeni. Naposljetku, planinarska kultura ima svoju važnost, a znakove priznanja ne dajemo samo za odborništvo, himalajske dosege i podupiranje, nego i za planinarsku kulturu, pri čemu mogu otpasti republičke granice.

Upravo za 90-godišnjicu izlaženja izašle su i "Planine" Petra Zoranića, izvornik i prijevod, u nakladi Grafičkog zavoda Hrvatske a u sočnom prijevodu Marka Grgića i uz suradnju drugih literarnih poznavalaca. Zoranićeve "Planine" iz godine 1569, tiskane u Veneciji, izašle su u isto doba kad i poznatije njemačko djelo Josipa Simmlera "Alpe i alpski komentari" iz 1576, ili djelo Slovenca Janeza Vajkarda Valvasora "Slava vojvodine Kranjske" iz godine 1689, od kojih se svako lača na izvoran način planina i gorskog svijeta. Odavna sam želio čitati Zoranićeve "Planine" a prilika mi se pružila ljetos u Zadru, upravo na horizontu Velebita, gdje se događaju poglavljia iz Zoranićevih "Planina". Istina je da je ovo djelo drugačije i neobično ako ga gledamo današnjim očima i ako s takvim očima gledamo na ljudе i njihove nazore prije četiri stotine godina. Možda među slovenskim autorima neće biti strukovno za to pozvanoga, zato na ovom mjestu upozoravam na jubilej Petra Zoranića i njegovih "Planina", koji se ubraja za davnog prethodnika hrvatske književnosti o planinama i vrhovima.

Jedinstveni planinarski glasnik

SLOBODAN ŽALICA, SARAJEVO

Planinarska izdavačka djelatnost u Jugoslaviji najrazvijenija je u Sloveniji, a zatim u Hrvatskoj. Planinarski savezi u tim našim republikama izdaju redovito i svoja glasila, časopise, sa zavidnom višedecenijskom reputacijom. U Sloveniji je to "Planinski vestnik", a Planinarski savez Hrvatske izdaje od 1949. godine "Naše planine", nasljednika predratnog "Hrvatskog planinara" (izlazio od 1898. godine).

Ovaj časopis zapravo pokriva čitavo srpskohrvatsko jezično područje u Jugoslaviji, a redovitost izlaženja je svaka dva mjeseca. Već poznat i priznat u jugoslavenskim planinarskim krugovima časopis je okupio zavidan broj saradnika iz gotovo čitave Jugoslavije, kako poznatih intelektualaca, tako i običnih planinara.

Takav kvalitet suradnika ima odraz i na kvalitet tekstova koji se pojavljuju u časopisu. Mnogi članci imaju obilježje visoko umjetničko-literarnih sastavaka, što i nije čudo ako se zna da njihovi autori izravno nadahnuće crpu ne iz svakodnevnice materijalističkog života već iz vječne ljepote i mudrosti Prirode.

Časopis je koncipiran kao magazin tako da su u njemu zastupljeni literarni članci, putopisni i historiografski tekstovi, s mnogo kvalitetnih slikovnih priloga, te rubrike: zaštita prirode, publicistika, prvenstveni usponi, društveni rad, speleologija, transverzale, vijesti...

Svakako da posebno obilježje časopisu daje njegov urednik. Više od trideset godina to je dr. Željko Poljak, koji je uspio profilirati, kako grafički izgled tako i sadržaj časopisa, do savršenog, profesionalno uređenog, novinarsko-književnog djela.

Časopis je okupio i značajan broj saradnika iz Bosne i Hercegovine, od kojih su neki dali brojne, zapažene literarne i dokumentarne priloge, kao: Halid Čaušević, Uzeir Beširović, Slobodan Žalica... Na žalost, sve je manje onih koji gaje vrijednost istinskog planinarstva i klasičnog alpinizma, a sve više zastupnika njihovih surogata: izletništva i sportskog penjanja, koji u osnovi nemaju ništa zajedničko sa planinom i prirodom.

Oslobodenje, Sarajevo 28. veljače 1991.

Jerko Kirigin, voda Prve hrvatske alpinističke ekspedicije "Grenland 1971"

Ove je godine upravo navršilo 20 godina od vremena kada se Prva hrvatska alpinistička ekspedicija uputila u do tada nepoznate dijelove Grenlanda gdje je postigla zapažene uspjehe čak u svjetskim razmjerima. Po prvi puta je tada u povijesti hrvatskog planinarstva neki dotad nepoznati vrh označen hrvatskim imenom, što je registrirano ne samo u geografskim i planinarskim časopisima nego i u knjigama. Voda te ekspedicije koja je, slobodno možemo reći, dala temelje budućem hrvatskom ekspedicionalizmu, bio je poznati zagrebački alpinist Jerko Kirigin, pa smo ga u povodu ove značajne obljetnice zamolili da nam iznese svoja sjećanja na taj pionirski pothvat.

- Gospodine Kirigin, s obzirom da se radi o prvoj ekspediciji, iznesite nam ukratko kako je uopće došlo do ideje i kako se ona u tadašnjim uvjetima pripremala.

U Hrvatskoj je tada bila neka vrsta renesansa u svakom pogledu, pa smo smatrali da i mi alpinisti trebamo dati svoj doprinos. Inače, što se tiče alpinizma u Hrvatskoj, situacija nije bila blistava kao danas. Imali smo malo alpinističkih odsjeka a u široj javnosti gotovo da se o nama ništa nije znalo. To nam je donijelo goleme poteškoće kod prikupljanja sredstava za ekspediciju. Ilustracije radi navest će vam samo to, da smo tražeći pomoć u pojedinim poduzećima prvo morali objašnjavati što je to zapravo alpinizam, zašto baš idemo na Grenland i je li to uopće potrebno. Nisu nam otvoreno govorili, ali nekoliko puta smo

Ingolsfjeld i Hrvatski greben (desni brid)

osjetili da nas smatraju grupom avanturista koja, eto, nema drugog posla nego da ide u bespuća Grenlanda. Ispričat ću vam jednu zaista smiješnu situaciju. Jedan naš član dolazi direktoru, sada se više i ne sjećam kojeg poduzeća. Ovaj ga je saslušao i na kraju mu rekao: "Kad biste išli na Frušku goru dao bih vam - pri tom je za ono vrijeme naveo basnoslovnu svotu novca - ali za Grenland ne dam vam ni dinara." Eto vidite na što smo mi sve nailazili. Ipak ne mogu, a ne bi bilo ni pošteno, zaobići ime gospodina Ivana Milasa, sadašnjeg saborskog zastupnika zaduženog za kadrovska pitanja. Kao tadašnji pravnik u prehrambenoj industriji "Sjeme" pokazao je prema nama izuzetno razumijevanje. Zahvaljujući njemu "Sjeme" nas je i količinski i kvalitetno opskrbilo hranom, da bi si to i današnje ekspedicije mogle samo poželjeti. Uza sve poteškoće naš entuzijazam, a i ostalih članova "Velebita", urođio je plodom i ekspedicija je mogla krenuti.

- **Zašto ste izabrali Grenland a ne neko drugo područje, recimo Himalaje koje su oduvijek bile za alpiniste najprivlačnije?**

Bile su dvije mogućnosti: ići ili u suhu stijenu ili u Himalaje. Himalaje su za nas u ono doba bile previsoke i iz oskudne literature kojom smo raspolagali vrlo malo smo znali o tom gorju. Vidite, Slovenci su prvi pošli u Himalaje, ali ono što su oni tada osvajali, primjerice Trisul, to su danas trekking ture. Ali tim svojim početnim ekspedicijama stjecali su dragocjena iskustva tako da su danas jedna od vodećih nacija u svijetu alpinizma.

Budući da je naša ekspedicija bila prva, morali smo postići nekakav zamjetniji uspjeh kako bi to bio poticaj za daljnje ekspedicije. Tako smo se odlučili za Grenland, jer smo o njemu najviše znali, zahvaljujući našem članu Dolfiju Rotovniku koji živi u Danskoj i dobro je poznavao prilike na Grenlandu. On je također bio član naše ekspedicije i u cijeloj njezinoj organizaciji odigrao je veoma važnu ulogu, što treba posebno podvući. Inače, on je jedan iz plejade naših mladih ljudi koji nisu mogli naći posla u domovini pa su se iseljavali. Tako je on dospio u Dansku, izrazito ravničarsku zemlju bez ikakve alpinističke tradicije. On ne samo da je zaslужan za našu ekspediciju nego i za Dansku ima velike zasluge. Osnovao im je prvi alpinistički klub i vodio alpinističke škole, tako da je Danska, iako nije u alpinističkom smislu zbog prirodnih uvjeta neka velesila, nakon Dolfijevog dolaska zabilježila nekoliko zapaženijih ekspedicija. Dakle, taj naš dragi Dolfi pobrinuo se za vize, avion, opremu koju nismo morali nositi iz Zagreba i još mnogo toga, da ne nabrajam dalje.

- **Kako su tekle pripreme?**

Pa već sam rekao da nismo imali nikakvog iskustva i da smo pošli od nule. S Pubom Baljićem išao sam u Austriju poznatom alpinistu Fritzu Moravcu, koji nam je dao mnogo dragocjenih uputa. Zatim, nismo imali pojma o prehrani pa smo zadužili jednog kolegu koji je na tehnološkom fakultetu studirao prehranu da nam održi seriju predavanja. Na temelju toga pravili smo tablice prema količinama i kalorijama. Tako, kad smo išli na treninge, onda smo jeli samo ono što je bilo zapisano na tabilici. Većinu treninga smo održavali po Sljemenu pa si možete zamisliti kako su nas ostali izletnici gledali s onako velikim i natpanim ruksacima. Tjedan dana smo trenirali i na Velebitu, i to u zimskim uvjetima. To nam je jako dobro koristilo jer je zima bila vrlo oštra tako da je na Zavižanu temperatura bila mnogo niža od one na Grenlandu. I tada smo jeli samo ono što je bilo zapisano u uputama.

- **Nakon blistavih uspjeha, koje su posljednjih godina postigli naši alpinisti, kako ocjenjujete uspjeh vaše ekspedicije?**

Moja je ocjena, pri čemu ne bih htio biti previše subjektivan, jer je to možda bilo i stjecajem okolnosti, da je naša prva ekspedicija imala jedan od najvećih uspjeha do danas. To se vidi i po tome što je taj uspjeh zabilježen ne samo u svjetskim časopisima nego i u knjigama. Tako kad uzmete neki strani priručnik

Ing. Jerko Kirigin

o svjetskim velegorjima i dodete na poglavje o Grenlandu tamo se spominje i naš Hrvatski greben i naša hrvatska ekspedicija koja je bila tamo 1971. godine. To je smjer dugačak 2000 metara, teške ocjene. Pred njim su tri puta kapitulirali vršni engleski alpinisti, a ostale da i ne spominjem. Dakle, mi smo bili prvi koji smo se tim smjerom uspeli na Ingolsfjeld koji dominira istočnim dijelom Grenlanda.

● **Osvojili ste još nekoliko vrhova i dali im imena...**

Da, imali smo sreću što smo svoj osnovni cilj veoma brzo postigli i do povratka aviona ostalo nam je još tri tjedna. Iskoristili smo to vrijeme da se popnemo na još nekoliko vrhova na kojima do tada nitko nije bio i da im damo naša imena. Tom smo se prilikom na najbolji mogući način oduzili našem alpinističkom senioru Dragi Belačiću, čije su zasluge za zagrebački alpinizam nemjerljive, pa smo jedan vrh nazvali njegovim nadimkom "Žoharov vrh". Drugi vrh smo nazvali imenom naše tragično preminule kolegice Ane Klasinc. Treći vrh smo krstili pomalo u šali nazavši ga Mauzefeld. Naime, Mauze na danskom znači mišić, a Dolfi tako zove svoju suprugu. Dakako da smo to sve prijavili Danskom geodetskom zavodu tako da su svi ti nazivi ušli u nove karte Grenlanda.

● **I na kraju nekoliko riječi o ekspedicijama danas?**

Pa, mi smo, kako bi se reklo, utri put, a mlađi su nas na moju radost slijedili. Danas je u alpinizmu situacija sasvim drugačija i gotovo svake godine neka naša ekspedicija ide u svjetska velegorja. Fantastične i savršeno organizirane ekspedicije što ih vodi Darko Berljak zaista su vrijedne pažnje. Mislim da ih je do sada vodio pet, što je za njegove godine svojevrstan rekord, pa ako tako nastavi, postat će svjetski rekorder, ako možda već to i nije.

Razgovarao: Jakša Kopić

XVI. skupština Hrvatskog planinarskog saveza

Skráćeni zapisnik

Skupština je održana u subotu 13. travnja 1991.g. u dvorani "INA-TRGOVINA", Zagreb, Avenija V.Holjevca 10. Skupština je sazvana za 10 sati, a započela je u 10,30 sati s ovim **dnevnim redom:**

1. Otvaranje Skupštine i izbor radnog predsjedništva	10. Diskusija o izvještajima i programu
2. Izbor radnih tijela	11. Izbor organa HPS: a) predsjednika i potpredsjednika HPS b) predsjednika Izvršnog odbora c) Nadzornog odbora d) Suda časti
3. Usvajanje novog statuta	12. Verifikacija članova Glavnog odbora HPS
4. Usvajanje Poslovnika o radu skupštine	13. Dodjela priznanja
5. Izvještaj o radu PSH u 1990.godini	14. Pitanja i prijedlozi
6. Financijski izvještaj za 1990. godinu	
7. Izvještaj Odbora samoupravne kontrole	
8. Program rada za 1991. godinu	
9. Financijski plan za 1991. godinu	

Ad 1. Predsjednik PSH Vlado Mihaljević otvara skupštinu te pozdravlja prisutne članove i goste. Obrazlaže potrebu za promjenama u planinarskoj organizaciji i njezinom statutu, te zadatke koji iz toga slijede. Predlaže radno predsjedništvo u sastavu: Drago Trošelj (PS Slavonije), Borut Kurtović (PS Dalmacije), Renata Radočaj (PD "Bitoraj" Zagreb), Milivoj Kovačić (PD "Bilo" Koprivnica) i Jeronim Ferček (PS ZPP-a). Prijedlog je aklamacijom usvojen.

Skupštinu su pozdravili i poželjeli joj uspješan rad kraćim govorom prof.dr. Marijan Hanžeković, ministar financija u Vladi Republike Hrvatske, Tomaž Banovec, predsjednik PSJ i predsjednik PZS, doc.dr. Paula Durbešić, predsjednica Hrvatskog ekološkog društva, i Ivo Milošević, savjetnik u Ministarstvu za prosvjetu

Republike Hrvatske, a Planinarski savez Srbije uputio je pozdravni telegram jer nije mogao poslati delegata.

Ad 2. Aklamacijom su izabrana radna tijela Skupštine u ovom sastavu: zapisničar Željko Poljak (PD KBC "Maksimir" Zagreb); ovjerovitelji zapisnika Miljenko Dučić (PD "INA-TRGOVINA" Zagreb) i Ivan Šlat (PD "Jastrebarsko"); verifikacijska komisija: Đuro Makšan (PD "Ravna gora" Varaždin), Anto Brelić (PD "Višnjevića" Ravna Gora) i Ladislav Janeš (PD "Slijeme" Zagreb); kandidacijska komisija: Miljenko Pavešić (Općinski planinarski savez Rijeka), Đorđe Balić (PS Slavonije), Milovan Borojević (PD "Paklenica" Zadar), Zdenko Anić (PDS "Velebit" Zagreb) i Josip Majnarić (PD "Zanatlija" Zagreb); izborna komisija: Jure Bušljetić (PD "Novi Zagreb"), Milivoj Rihtarić (PD "Dugi vrh" Varaždin), Ivica Martinek (PD "Sokolovac" Sl. Požega), Alojz Kranjec (PD "Gradina" Konjščina) i Tomislav Šablek (PD "Sokolovac" Sl. Požega).

Ad 3. Ivica Martinek u ime radne grupe koja je pripremila prijedlog novog statuta objašnjava bit promjena, teškoće koje je imala grupa u radu i slab odaziv društava na poziv da grupi pomognu prijedlozima. Prihvaćeni su gotovo svi prijedlozi koji su bili u skladu sa zakonima. Opsežnost posla ilustrira podatkom da je prijedlog koji je danas pred Skupštinom peta varijanta. No i nju treba smatrati tek radnim tekstom te poziva na kritike i amandmane u raspravi. U opsežnoj raspravi sudjelovalo je 16 predstavnika.

- Tomislav Đurić (PD "Priroda" Zagreb): Na prošlogodišnjoj skupštini predložio sam da se časopisu "Naše planine" vratи stari naziv "Hrvatski planinar". Uređivačku politiku treba provoditi uredništvo na čelu s glavnim urednikom.
- Branimir Gojak (PD "Novi Zagreb"): U statutu brisati odredbu da popust na noćenju u domovima iznosi 50%, statutom ne precizirati rad društava, žalbe neka rješava Izvršni odbor a ne Skupština, drugačije rješiti rad Suda časti i nadležnost Izvršnog odbora (zbog nejasnoće govornika izlaganja zapisnik u ovom dijelu nije precizan).
- Tomislav Šablek: Savezu dati naziv Hrvatski planinarski savez (HPS), a časopisu Saveza "Hrvatski planinar", ne udruživati se u PSJ, izravno se učlanjavati u međunarodne organizacije, bolje definirati teritorijalni raspored GSS i utvrditi odgovornost stanica GSS.
- Ante Rukavina (PD "Visočica" Gospić): Poslovnik je bolji naziv nego statut, termin depolitizacija nije primjeren iako se slaže s depolitizacijom, precizirati u kojim poslovima tajnik zastupa HPS, precizirati detalje o zastavi HPS, društvo smije osnovati određeni broj članova bez teritorijalnog ograničavanja, klasificirati međuduštvene organizacije i unaprijed predvidjeti njihovo osnivanje po budućim županijama.
- Darko Berljak (predsjednik Planinarskog saveza Zagreba): Nepotrebna je predložena alternativa naziva Saveza (PSH i HPS), suvišno je naglašavati izvanstranačko obilježje i dobrovoljno učlanjivanje u HPS, imovina društva koje prestane postojati treba pripasti regionalnom savezu ako postoji, glasilu HPS treba dati naslov "Hrvatski planinar".
- Krunoslav Janušić (PD "Grebengrad" Novi Marof): Zadrižati Klek u znaku Saveza; umjesto zvijezde staviti runolist.
- Darko Luš (procelnik Komisije za vodiče PSH) moli pomoći regija u ostvarivanju programa Komisije.
- Miroslav Filić (HPD "Zagreb-Matica"): Definirati kako nastaje Savez, brisati adresu Kozarčeva 22 iz Statuta, Savezu dati naziv HPS ili Savez planinarskih društava Hrvatske, članstvo dokazivati potvrdom o plaćenoj članarini a ne plaćenom članskom markicom, smanjiti broj komisija u Savezu, precizirati kako se bira predsjednik i pot-predsjednik HPS i kome je odgovoran tajnik, osigurati najmanje 30 dana za raspravu o novom statutu.
- Ivan Polan (PED "Duga" Zagreb): U Statutu dati zaštiti prirode istaknutije mjesto. Brisati članove 15-21, tj. prepustiti društima da se organiziraju kako žele.
- Hrvoje Malinar (PDS "Velebit" Zagreb): Tražiti savjet jezičkih stručnjaka o tome je li bolji naziv savez ili sveza.
- Ante Juras (PD "Kamenar" Šibenik): U znaku Saveza zadrižati Klek, a umjesto zvijezde staviti runolist.
- Ante Rukavina (PD "Visočica" Gospić): Ispuniti pristupnicu za učlanjivanje društva u Savez. Kompromisni prijedlog za časopis: "Hrvatsko planinarstvo".
- Ivica Martinek: Ugraditi više od 90 pristiglih primjedaba značilo bi prerađivanje cijelog Statuta. Predlaže: prihvatiti primjedbe koje ne traže prerađivanje Statuta, a ostale pripremiti za usvajanje na idućoj skupštini.
- Želimir Kantura (PD "Vihor" Zagreb): Za pravnički ispravno formuliranje svih prijedloga treba mnogo vremena. Zato neka Skupština pri jede na druge točke dnevnog reda tako da Martinek do tle dobije vremena za pripremu amandmana.
- Drago Trošelj (predsjedavajući): Sat-dva je premalo za takav posao, zato je bolje da nastavimo rad na Statutu dok je u dvorani potreban kvorum.
- Vlado Mihaljević: Neka Martinek kaže koji su prijedlozi neprihvatljivi, a ostalo neka se prepusti budućem Glavnom odboru na usvajanje.

- Tomislav Merlić i Đorđe Balić podržali su Martinekov prijedlog.
- Duro Makšan u ime Verifikacijske komisije izvještava: Dana 1. travnja 1991.g. bilo je u PSH učlanjeno 134 društva te osam regionalnih i općinskih saveza. Tom se broju dodaju dva člana iz Predsjedništva (po dosadašnjem Statutu), što ukupno znači 144 predstavnika. Za dvotrećinsku većinu potrebno je 96 članova. Skupštini je prisutno 96 predstavnika, što znači da može punovažno odlučivati.
- Drago Trošelj (predsjedavajući) daje na glasanje Martinekov prijedlog. Usvojen je velikom većinom glasova (4 protiv).

Prelazi se na pojedine prijedloge i amandmane. Martinek predlaže da se o nazivu Saveza glasa tajno, no većina je za javno glasanje. Javnim glasovanjem većina se izjasnila za naziv Hrvatski planinarski savez (2 protiv). Nakon toga su rješavani pojedinačni prijedlozi i amandmani i to ili tako da ih je prihvatala grupa za izradu novog statuta ili da je Skupština o njima glasala.

Nakon tih izmjena daje se Statut na glasanje kao cjelina i skupština ga jednoglasno usvaja, s time da se naknadno jezički dotjera.

ad 4. Jednoglasno je usvojen predloženi Poslovnik o radu Skupštine.

ad 5-9. Odlučeno je, da se izvještaji tim točkama ne čitaju, jer su ih predstavnici unaprijed dobili u pismenom obliku, pa se odmah prelazi na iduću točku. (Izvještaj o radu PSH u 1990.g. objavljen je u cijelosti u "Našim planinama" 3-4/91.)

Ad 10. U raspravi je sudjelovalo 14 govornika.

- Petar Stanić (predsjednik odbora za izgradnju doma na Oštarijama u Velebitu) upozorava da je dosad stiglo 430 dobrovoljnih novčanih priloga za taj objekt, a u predloženim programima rada za iduće razdoblje ne nalazi se više prije proklamirani program "Desetljeće Velebita". Neka skupština odluči što će biti s novim domom na Oštarijama.
- Josip Štajduhar (PD "Vršak" Brod Moravice): Goranski planinarski put je premalo poznat i trebalo bi ga više propagirati.
- Branko Sajfert (PD "Jankovac" Osijek): Gospodarska problematika planinarskih domova traži trajnija rješenja u smislu Zakona o turističko-ugostiteljskoj djelatnosti. prihodi od domova su mali a objekti izloženi samovolji općina. Nudi kao dobar model dom na Jankovcu.
- Ivica Piljić (tajnik Planinarskog saveza općine Split): Ubuduće posvetiti više pažnje sportskom penjanju, ne samo u promotivnom nego i u organizacijskom pogledu.
- Ivan Stošić (pročelnik Komisije za zaštitu prirode): Prvi je zadatak svakog planinarskog društva zaštićivanje prirode svog područja. Planinari su uspjeli da se s takvim temama redovno pojavljuju na televiziji i radiju.
- Željko Poljak (PD KBC "Maksimir" Zagreb): Za razliku od nekadašnje SFK gdje su planinari bili donekle ravnopravni s ostalim savezima, u njezinu nasljedniku, Hrvatskom športskom savezu, planinari su svrstani u rekreative koji "neka se provode na vlastiti račun", što dovodi u opasnost kompletan fond planinarskih kuća, koje će bez dotacija propadati. Ako HSS ostane pri svom stavu, valja promisliti o izdvajanju iz njega i o izravnom vezanju za Ministarstvo prosvjete.
- Boris Farkaš (PD "Monter" Zagreb): Rad Gospodarske komisije PSH nije zadovoljavajući. Ona ne pokazuje zanimanje za kuću u Žumberku koju je PSH dao "Monteru" na upravljanje.
- Ivo Polan: Krivo je planinare upućivati da otpatke odlažu u planini na sklonjeno mjesto. Otpatke treba ponijeti sa sobom iz planine. Planinari trebaju poštivati ekološke norme. Postavljanje željeznog kontejnera-kuće na Šugarskoj dulibi nije bilo u skladu s tim normama.
- Nikolaj Levičnik (PD "Grafičar" Zagreb): Poraditi na globalnom zakonskom rješenju statusa domova. Općinski organ traži da se na domu "Grafičar" postavi natpis "Ugostiteljski objekt".
- Josip Jurasić (PD "Platak" Rijeka): Ne graditi nove domove koji će biti izvor gubitka, već lokaciju tražiti na podnožju planine gdje će biti ekonomski opravdanija.
- Ladislav Janeš (PD "Slijeme" Zagreb): Zašto u materijalima nema izvještaja Komisije o zaštiti prirode, zašto se više ne održavaju seminari o toj temi? Planinari-čuvari planinarske prirode imaju neprilika kad na terenu interveniraju protiv prijestupa. Potreban je zaštitarski odgoj već u školama i na televiziji.
- Ive Milošević (savjetnik u Ministarstvu prosvjete): Planinari mogu dati prijedloge prilikom idućeg uskladivanja Zakona o športu. Skolovanje kadrova treba uskladiti s intencijama Ministarstva. Neka se i planinari kandidiraju za novu republičku nagradu športa "Dr. Franjo Bučar", koja je uvedena umjesto nekadašnjeg Trofeja SFKH.

- Tomislav Merlić (PD "Željezna gora" Čakovec); Organizirati skup prosvjetnih radnika planinara radi razmjene iskustava.
- Petar Stanić: Ne upuštati se u planinarsku gradnju dok se ne riješe imovinsko-pravni odnosi. Koristiti iskustvo Odbora za gradnju doma na Oštarijama, gdje je zaslugom iskusnog člana Odbora Josipa Grubišića najprije izvršena parcelacija.
- Vlado Mihaljević: Od sredstava Lutrije Hrvatske, namijenjenih planinarstvu, PSH je dobio samo 10%. Ostalo je utrošeno za Dom na Jankovcu, SRC "Bjelolasica" i objekt u Podkorenju. Po potrebi revidirati projekt o nizu objekata na Velebitu, ali ga ne napustiti.

Nakon rasprave Skupština je prihvatala izveštaje pod točkom 4-8.

Ad 11. Miljenko Pavešić, u ime većine članova Kandidacijske komisije predlaže listu za izbor novih organa Saveza. Kandidat za predsjednika Saveza je ministar financija Marijan Hanžeković; za potpredsjednika su dva kandidata: Miroslav Lay (PD "Đakovo") i Dražen Zupanc (PDS "Velebit" Zagreb); za Nadzorni odbor: Mladen Briški, Želimir Kantura, Đuro Makšan, Ante Rukavina, Josip Sakoman, Ante Starčević, Mijo Šoš; za njihove zamjenike: Anto Brelić, Željko Hajtok, Nevenka Mijoč, Tomislav Merlić, Krešo Ormanec, Stjepan Safundžić i Antun Rački; za Sud časti: Miro Ivanišević, Zlatko Smerke, Vili Strašek i Božo Škerl, a za njihove zamjenike: Josip Jurasić, Olga Ladavac, Ivan Lukić i Zvonimir Slepčević.

Zdenko Anić (član Kandidacijske komisije) traži da se na listu kandidata za potpredsjednika uvrsti kao treći kandidat Zoran Gomzi.

Želimir Kantura iznosi biografske podatke Zorana Gomzija i naglašava da je riječ o mlađoj vrlo agilnoj osobi, s velikim iskustvom u planinarskoj organizaciji (predsjednik je PD "R.Končar", te inicijator Kapelskog planinarskog puta i uređenja nekoliko skloništa na njemu).

Skupština prihvata taj prijedlog i u glasačkom listiću za potpredsjednika Saveza upisuje se pod brojem 3 Zoran Gomzi.

Darko Berljak, kandidat za predsjednika Izvršnog odbora, ukratko objašnjava listu od 10 članova za Izvršni odbor i dopunjene program koji je ponudio Skupštini u pismenom obliku.

Željko Poljak, drugi kandidat za predsjednika Izvršnog odbora, obrazlaže kriterij po kojem nudi svoju listu članova IO.

Slijedi tajno glasanje na glasačkim listićima, nakon čega Ivica Martinek u ime Izborne komisije objavljuje rezultate:

- za predsjednika HPS izabran je ministar financija prof.dr. Marijan Hanžeković,
- za potpredsjednika prof.dr. Zoran Gomzi (PD "R.Končar")
- za predsjednika Izvršnog odbora Darko Berljak

Za Izvršni odbor ova lista od 10 članova koju je ponudio Darko Berljak:

- Juraj Bušljeta (PD "Novi Zagreb")
- Vlado Novak (PD "Japetić" Samobor)
- Rudolf Starić (PD "Dubovac" Karlovac)
- Zdenko Anić (PDS "Velebit" Zagreb)
- Željko Bukša (PD "Slijeme" Zagreb)
- Željko Poljak (PD KBC "Maksimir" Zagreb)
- Frano Mozetić (PD "Hrvatska televizija" Zagreb)
- Tomislav Đurić (PD "Priroda" Zagreb)
- Antun Filipčić (PD "Glas Istre" Pula)
- Ivica Piljić (PD "Mosor" Split)

Za sud časti:

- Miro Ivanišević (PD "Japetić" Samobor)
- Zlatko Smerke (PD "Ravna gora" Varaždin)

- Vilim Strašek (PD "Novi Zagreb")

Za zamjenike:

- Josip Jurasić (PD "Platak" Rijeka)
- Olga Ladavac (HPD "Zagreb-Matica")
- Ivica Lukić (PD "Paklenica" Zadar)

Za Nadzorni odbor:

- Mladen Briški (PD "Platak" Rijeka)
- Želimir Kantura (PD "Vihor" Zagreb)
- Đuro Makšan (PD "Ravna gora" Varaždin)
- Ante Rukavina (PD "Visočica" Gospić)
- Ante Starčević (PD "Dubovac" Karlovac)

Za zamjenike:

- Anto Brelić (PD "Višnjevica" Ravna Gora)
- Željko Hajtok (HPD "Zagreb-Matica")
- Nevenka Mijoč (PD KBC "Maksimir" Zagreb)
- Tomislav Merlić (PD "Željezna gora" Čakovec)
- Krešimir Ormanec (PD "Željezničar" Zagreb)

Pismeni izvještaj Izborne komisije, s podacima o broju glasova za pojedine kandidate, sastavni je dio ovog zapisnika.

Zoran Gomzi zahvaljuje Skupštini na izboru i izjavljuje da će se truditi kako bi opravdao povjerenje.

Darko Berljak također zahvaljuje Skupštini u ime Izvršnog odbora.

Ad 12. Na prijedlog Kandidacijske komisije, Skupština verificira listu članova Glavnog odbora. Budući da svi regionalni savezi (odbori) niti komisije HPS nisu dostavile popis osoba određenih za Glavni odbor, prihvata se automatizam predviđen Statutom, po kojem će Glavni odbor sačinjavati: predsjednik i potpredsjednik HPS, predsjednik Izvršnog odbora i deset njegovih članova, pročelnici komisija HPS i predstavnici regionalnih saveza po klijedu što ga propisuje članak 30 Statuta (do 1000 članova po jednog predstavnika, do 2000 članova dva predstavnika, na svakih dalnjih 2000 još po jednog predstavnika).

Ad 13. Skupština aklamacijom prihvata prijedlog da se počasnim članovima HPS proglaše: akademik Sergije Forenbacher iz Zagreba, Zlatko Smerke iz Varaždina i Stipe Božić iz Splita.

Ad 14. Skupštini je postavilo pitanja ili dalo prijedloge osam predstavnika. Završila je rad u 16,35 sati.

Zapisničar: Željko Poljak

Ovjerovitelji: Ivan Šlat, Miljenko Dučić

Prof.dr. Marijan Hanžeković, novi predsjednik HPS

Rođen je 15. travnja 1915. godine u Slavonskoj Požegi, gdje se kao 16-godišnjak počeo baviti planinarstvom. Od 1947.g. član je planinarske sekcije Fiskulturnog društva "Poštar" Zagreb, a nakon toga planinarskog društva PTT "Sljeme" Zagreb. Sada je član HPD "Zagreb-Matica". Bio je od mладости čest posjetilac najviših vrhova slovenačkih Alpa (Triglav, Škrlatica, Mangart, Jalovec, Razor, Prisojnik, Mojstrovka, Grinavec, Pohorje itd), te planina Hrvatske, Makedonije, Bosne i Hercegovine i Grčke. Sada se nalazi na dužnosti ministra financija Vlade Republike Hrvatske i član je Vlade Republike Hrvatske.

Pozdravni govor ministra Hanžekovića na Skupštini

Gospode i gospodo,

Kao stari planinar srdačno vas pozdravljam. Kao planinari mi u djelu pretvaramo riječi naše himne - lijepa naša domovino. Mi volimo svoju domovinu i sve njezine ljepote. U prirodi našlazimo odmor za dušu i tijelo. Istodobno čuvamo tu prirodu i djelujemo na druge da je čuvaju. Planinarstvo spaja ugodu dokolice i koristan rad za zajednicu. Svaka sačuvana biljka i stablo, svaki put kroz planinu koji ne oštećeju prirodu, od velike su koristi. Naš se rad odvija bez velike reklame. Samoprijegomo i u tišini obavljamo svoju korisnu ulogu. Naš rad ne prate veliki članci u dnevnom tisku, ali male obavijesti o brojnim sastancima društava, o

planiranim izletima, o predavanjima, kriju veliko i raznoliko djelovanje. Mnogi ljudi, pa i ja, preko tih kratkih vijesti pratimo živu djelatnost planinarskih društava.

Na ovoj godišnjoj skupštini iznijet ćemo svoje uspjehi i probleme. Uspjesi će nas poticati na još predaniji rad, a problemi, ma kako bili teški, neće nas obeshrabriti. Vrijeme u kojem živimo nije lako, a i ono koje je pred nama bit će puno poteškoća. Ali, planinari su navikli da svladavaju teškoće.

Pozdravljam Vas u želji da naš rad bude okružen s isto toliko uspjeha kao onaj dosada.

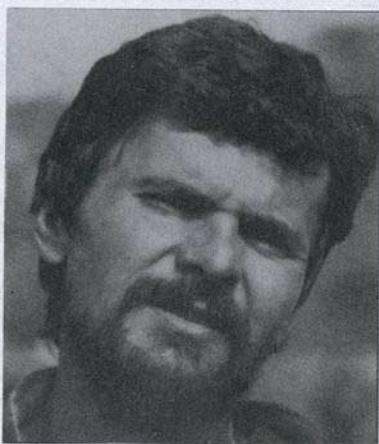
Živjeli!

Prof.dr. Zoran Gomzi, potpredsjednik HPS

Rođen je 1940. god. u Karlovcu. Školovao se u Zagrebu. Redovni je profesor Tehnološkog fakulteta u Zagrebu. Organiziranim planinarstvom počeo se baviti 1968. god. upisom u PD "Rade Končar", u kome do danas neprekidno i aktivno djeluje. U matičnom društvu obnašao je mnoge funkcije u upravi, bio je više puta predsjednik, a sada je na mjestu potpredsjednika Društva. Dugogodišnji je vodič društvenih izleta, a posebice je poznat po organiziranju višednevnih pješačkih tura po planinama Jugoslavije kroz predjele koji su manje poznati planinarskoj javnosti. Jedan je od osnivača Kapelskog planinarskog puta i koautor vodiča po tom putu. Sudjelovao je u organizaciji i izgradnji planinarskih objekata u matičnom društvu i kroz Odbor KPP-a. Posljednje tri godine bio je u predsjedništvu Planinarskog saveza grada Zagreba. Odlikovan je mnogim planinarskim priznanjima društava, PSZ-a, PSH-a i PSJ.

Darko Berljak, predsjednik izvršnog odbora HPS

Darko Berljak (Zagreb, 2.12.1950), diplomirao je na Fakultetu ekonomskih znanosti s temom "Planinarstvo kao tradicionalni oblik turizma" i zaposlen je u poduzeću "Chromos Commerce" na vanjskotrgovinskim poslovima. Član je PDS "Velebit" od 1972. god. Alpinističku školu završio je 1973., naslov alpinist nosi od 1975., a iste godine postaje i gorski spasilač. Pročelnik je AO PDS "Velebit" 1975. i 1976., predsjednik Komisije za alpinizam PSH od 1979. do 1986., član Predsjedništva Planinarskog saveza Zagreba od 1977., Predsjedništva Planinarskog saveza Hrvatske od 1980. i predsjednik PSZ od 1985. Bio je voda zimskih logora KA PSH, Zagrebačke alpinističke škole, predsjednik Nastavnog vijeća Prve škole za instruktore planinarskih specijalnosti održane na Fakultetu za fizičku kulturu 1979., voda Republičkog alpinističkog tečaja za instruktore na Grossglockneru 1980., voda Međunarodnog skupa alpinista PSJ "Paklenica 1982". Održao je preko 200 predavanja s planinarskom tematikom u planinarskim društvima, domovima kulture, školama i desetak puta u Velikoj dvorani KD

"V.Lisinski". Objavio je članke, feljtone i fotografije u "Našim planinama", "Planinskom vestniku", "Prirodi", "Areni", "Večernjem listu", "The Himalayan Journalu", "The American Alpine Journalu", "Iwa to Yukiu" itd. Objavljena su mu dva zidna kalendara: "Himalaja 1984" i "Planine svijeta 1986". Voda je 1. hrvatskog pohoda na Kavkaz 1981., sudionik Hrvatske ekspedicije na Mt. Kenyu 1979.; 1981. i 1983. je bio na Kilimanjaru, a 1984. je instruktur na školi za himalajске vodiče u Nepalu. Voda je svih šest Zagrebačkih alpinističkih ekspedicija od kojih su neke dobine Plaketu PSZ, Plaketu PSH, Republičku nagradu za fizičku kulturu i Nagradu grada Zagreba. Na Annapurni IV je 1982. ispenjan smjer u alpskom stilu, na Huandoyu 1985. u Peruu prvenstveni uspon, isto je uspjelo 1986. u južnoj stijeni Ama Dablamu i 1987. na Ngojumba Kangu u nepalskoj Himalaji. Godine 1988. bio je voda izvidnice na tibetanskoj strani Mount Everesta, 1989. ekspedicija je ponovila Australski smjer u sjeverozapadnoj stijeni Everesta, a krajem 1990. vodio je zimsku ekspediciju na Annapurnu I. Član je uredničkog odbora "Naših planina" i sada "Hrvatskog planinara". O Berljakovo ulozi u hrvatskom ekspedicionalizmu čitaoci mogu dobiti dobar uvid iz Berljakova članka "Deset godina, deset ekspedicija" koji je objavljen u prošlom broju.

Planina hodočasnika

RUDO STARÍĆ, KARLOVAC

Ima planina o kojima se stalno piše. Imma planina o kojima se piše jednom i nikada više. Imma planina o kojima se ne piše jer kao da nema što da se piše a o nekima se i izbjegava pisati (?). Bio sam prošle godine na jednoj takvoj planini izgubljenoj u kršu zapadne Hercegovine.

PAGANIA-MARIANIA-NARENTANA-HUM-HERCEGOVINA

Napuštam samotne vodene plohe Baćinskih jezera čije su tamne mrkozelene površine sušto proturječe posljednjim izdancima stožasto bijelih suhonjavih Riličkih brežuljaka u nekadašnjoj zemlji paganskoj, marianskoj, narantenskoj, humskoj, prema Jadranu. Ljetna jara, koja je i posljednjeg dozlaboga dosadnog i krvožednog komarca otjerala na uzmak u spasonosnu sjenu jablana, bora i šmrike - a o ljudima da i ne govorim - umirujuće i uspavajuće sve životne tokove i sokove oko sebe.

Tišina je toliko naprasita, da čovjek uz mrvicu mašte ispod glatke beživotne, smaragdne površine vode okružene trskom, šašom i ševarom samo očekuje trenutak kada će izroniti prehlađena i reumatična Nessy i protegnuti sklerotične udove - jer je možda i ona dolutala na zasluzeni odmor do topnih obala Mediterana iz svojega vječno prohладnog i maglovitog Loch Nessa, umorna od znatiželjnika što trate vrijeme i novac, čućeći i ozebli danonoćno uz obalu škotskog jezera na dalekom sjeveru Otoka.

Ostavljam što brže mogu Ploče omamljen suncem, ubodima komaraca i prašinom, gdje me nužda i potreba natjerala via Opuzen - Metković. S lijeve strane ostaje Komin, usidren na desnu kamenitu obalu mlijечно zelene Neretve, meni iz neobjašnjivih razloga toliko privlačno mjesto. Iako ne poznajem niti jednog žitelja, ne propustim priliku da se ne prošećem tim uspavanim mediteranskim gradićem, niti morskim niti riječnim, što miriši na trsku, trsku i opet trsku, ribarske mreže, ribu, rijeku, more i težački život istovremeno. Ništa posebno mnogi bi rekli.

Neretva, ovdje umorna i mlohava smolasta tekućina, provlači se nijemo i tihu širokim koritom poslije sumanuto bezglave jurnjave, izubijana prenisko-čvrsničkim liticama, pretvorivši jučer ovu široku lepezastu dolinu - deltu siromaštva i malarije - u raj zemaljski, zemlju biblijske Kanaan. I danas me iznenadjuje da onom crnom trupicom neretvanski seljak vješto i nepogrešivo odvesla zamršenim spletovima vodenih putova, okruženih visokom trstikom i šašom, do svog voćnjaka ili polja a vrati se s punom mrežom riba ili jegulja kući.

Vapneničke olupine što su se bez ikakva reda nagomilale s jedne i druge strane razgranatog vodotočja rijeke na pragu mora, sa svojim čudnovato ogoljelim čuperćima crne drače, vrijesa, brmistre, naslagane jedna iza druge ili jedna više druge, toliko su nestvarne da djeluju kao pravilno izrezani mali, veći i veliki stošci. Da postoji netko tko bi ih pritisnuo dlanom odozgo, možda bi i potonuli, zaronili, nestali u beskrajnim poljima trstike i blatine. Zabluda. To je toliko stvarno kao i ono klupko nebodera na Manhattanu, koji toliko podsjećaju na ove okamenjene čunjeve, s razlikom, što je ono gradila ljudska ruka a ovo priroda. Čudne li podudarnosti! Ili mi jara piće mozak?

Stvarnost je drugačija. To su olupine koje dirhte, trepere ispod užarenog sunca promatrajući ih iz daljine granica između života blagostanja i života siromaštva. Možda je to grubo rečeno, možda je to prebolno naznačeno, ali ovdje, gdje široka cesta prepolovljuje Neretljansko polje izgubivši se prema jedinoj krpici hercegovačke Dalmacije - Neumu, kao ishodu davnog dogovora između silnoga Turskog carstva i lukave Dubrovačke republike, između jedne i druge strane doline rastu smokve, breskve, rogači, mandarine, limuni, pitomi nar kao vrštinu i drač u Lici a malo više sjeverno ili južno, lijevo ili desno, bijedni grbavi iskrivljeni hrastići, cerići, česvina, zelenika i broč rastu u sivom ili bijelom kamenjaru kao predznaci, nagovještaji siromaštva u kamenitim bezvodnim hercegovačkim pustopoljinama.

Mene nisu ovaj puta zanimali, za neke heretički, bogumilski stečci ukrašeni izvornim i nadahnuto isklesanim slikarijama nepoznatih narodnih kamenoklesara, koji su u ovoj zemlji razasuti poput vodenih kapi postije ljetnog pljuska, niti čudovišna golema izbočina Daorson iznad Radimlje sa svojim ilirskim megalitskim zidinama slična peruanskom Cuzcu, niti nesretna Salinasova teorija gabelske Troje, niti čuvena Narona i Mogorjelo što već tisućama godina poput uspavanih Snjegulica snivaju u šikari i korovu, čempresima i jablanima. Skrenuh lijevo ili na sjeverozapad od Metkovića među bezvodne brežuljine zapadne Hercegovine. A one su toliko slične jedna drugoj i toliko dosadne oku i toliko jednolične i puste da nisu vrijedne spominjanja. Odoh u zemlju Murlaka i Turčina, kako su ih naznačili u svojim zabilješkama dubrovački "gospari" u 17. vijeku govoreći o svemu onome što je bilo iza Svetog Srda na sjever od Dubrovnika.

BEKIJA

Zemlja malo ničja ili svačija. Zemlja na granici između Turaka i Mletaka nekada. Pusta zemlja, još pustiji život. Divlji nar, više zelen nego crven, iako ovdje žari sunce poput "onoga" u pustinji Sinajskoj ili Nubijskoj, nadvio se uz cestu s jedne i druge strane ubadajući trnjem putnika namjernika. A ako nema njega od ljutine drsko para uzavreli zrak što izbjija iz spaljene zemlje. Možda je ovdje sapleneta trnovita kruna za "židovskog kralja" koji je odveden na Golgotu? Možda...

Opora gruba zemlja, opori grubi kamen, opori žilavi korijen što izbjija iz živog kamena u iskrivljeno nedoraslo drvo, opori grubi ljudi ili ... svaka bora na licu Hercegovca, svaki trag na ovoj ispačenoj zemlji ishod su obračuna neravnopravnih stoljetnih bitaka čovjeka i prirode na kojoj se rada, živi i umire s naporom na usnama, s tugom u očima. Klijuča uzavreli mozak ispod nebeske kape od žege a oči traže sjenu.

I onda iznenada Trebižat. Čudna rijeka u još čudnijoj Bekiji. Jedina hraniteljica što tamo od Malića na sjeveru nazvana Tihaljina ulazi u Vitišku dolinu - dolinu suza, da niže Čapljinje završi u uspavanoj naoko nepokretnoj Neretvi. Ljeti to je potočić kristalno prozirne svježe tekućine. U trku spustih se do obale i legnem, zaronim poput indijskog bivila u spasonosno osvježenje. Praćakam se i ne mičem iz vode hlađeći tijelo i dušu onako odjeven. Raskošno, neviđeno zelenilo sabilo se uz rijeku a samo pogled dalje, samo nekoliko koraka više, uzbrdo, zažareni kamenjar živi svojim pravilima života. Dva magarca-tovara izniknu iz zemlje i radoznalo, pomalo s iznenadenjem promatraju. Zastržu ušima, pristupe vodi, srknu i legnu pod krošnju drveta gdje ostavili stvari.

- Ej, til! To je naše mjesto. Odlazi odavde - čitam s njihovih usana.
- Gle, gle, i oni znaju govoriti - pomislim.
- Da, miči se - žmirkaju velikim očima i onjuše moje stvari.
- Iš, majku vam vašu - viknem i mahнем rukom iz vode, a onda se sjetih da i vlasnik može biti negdje u blizini.

- Iš - kažem tiše i pljesnem rukama te krenem iz vode prema njima.

Mlatnu repom a roj dosadnih muha zazuji i krene na mene. Magarci se ne pomaknu niti za pedalj. Samo stržu ušima i šute kao zaliveni. Dodoh do stvari. Presvučem se. Gledamo se oči u oči. Da nije bilo onih očajno dosadnih zvrndala možda bih ostao i duže. Ovako pokupim stvari i krenem uzbrdo u kamen i šikaru.

Ušao sam već duboko u zemlju škije, pušilule i "šeme" - vase, koja je određivala život porodica i čitavih sela za narednu godinu dana - nekada. A vaga je bila jednom godišnje - u jesen, kada su svi sa zebnjom i potajnim nadanjem čekali ishod.

Gangam gangu, dok pođen na vagu

Kad na vagu, zaboravim gangu.

Žandari, financi, šverceri, dogane, otkupne stanice, drvene tablice s prezimenom vlasnika i brojem zasađenih strukova, duhanske dozvole, drvene žlice i posude samo su ostaci bliske prošlosti, ali koji još uvijek žive, teku i uzburkaju krv stanovnika Bekije. Zbog žaka škije gubila se glava na kamenitim preko tisuću metara visokim prijevojima i planinskim stazama između Čabulje i Čvrsnice. Svakodnevno nadmudrivanje između žandara i stanovnika Doline suza. Radi nekoliko više zasađenih strukova ovoga

zlatonosnog prokletstva nego što je bilo zapisano u drvene tablice, gubila se dozvola sađenja slijedeće godine a glad i bijeda i bez toga bili su uvijek prisutni i ravnopravni član svake porodice. Svaki kamen jedna štorija, svaka otkupna stanica tisuću nepravdi i prevara, svaka parcela crvenice tisuću krvavih žuljeva, svaki puteljak bezbroj predenih koraka i neizvjesnosti. I svi su tako živjeli u ovoj dolini suza od Sovića i Rakitna do Čapljine - nekada.

- Ave Maria, gratia plena, dominus tecum... fructus ventris tuis Iesus, Amen !

BROTNJO

Broć je biljka kojom se nekad bojilo sukno. Možda još negdje i danas. U starim zapisima krška zaravan sjeverozapadno od Neretve može se naći pod imenom Bročno a njezini žitelji nazivani su Bročanci. Neki bijedni potočić nazvan Lukoč uskrsnuo iz krša ispod sela Hamzića a povije selo Čerina podno kamenite gromade Trta ili na krajnjem sjeveru Gornjeg Brotinja, provlači se spaljenom visoravni istočno od Ljubaškog, vijugajući prema Trebižatu na jug. Kažu slučajni prolaznici da u proljeće, kada bademi cvatu a kadulja prekrije zimsku pustoš, nema lijepšeg kraja. Ljeti žega zažari kamen do usijanja a iz njedra zemlje iscijedi i posljednju kap vode. Vjerujem, duboko vjerujem u to. Na svojem se putu Lukoč suoči s kamenitim bezvodnim brežuljinama Kukavca i zastane.

- Dopusti da nađem put kroz tebe - zavapi Lukoč očajnički.
- E, nećeš kroz mene - mrmljavu visoke brežuljine Kukavca.
- A kuda ću? - zaplaču plitke i suncem iscijedene vode Lukoča.

- Ne znam. Miči se od mene - razljuti se usijani kamen Kukavca, a jadnik Lukoč gundajući skrene na zapad kod Medugorja nastavljajući put u Bekiju, ako stigne. U proljeće, dok su najviše hercegovačke planine opterećene velikim snježnim pokrivačem, na zeleni Kukavac uspnu se nepregledna stada ovaca brsteći sočnu travu. Ljeti, Bročanci - planištari otpute se do udaljenih pašnjaka Vrana, Ljubaše i Čvrsnice, gdje krpe zaostala snijega dočekaju prve jesenske sježne pahulje.

Na jednoj od najviših kota Kukavca, Krževcu iznad sela Bijakovića, prije više od pola stoljeća sagradili su vjernici veoma dojmljiv, četraest metara visoki betonski križ vidljiv sa svih strana Brotinja, poput gradine Stjepana Vukčića Kosače na strmoj Butorovici iznad rimske Bigeste, danas Ljubaškog. Strši golemo raspelo, promatra nekadašnju srednjovjekovnu župu Bročno, malo udaljeniju Bekiju, Nahiju, Imotsku krajinu prema zapadu a na sjeveroistok svoje izrazito više po visini susjede Čabulju i Velež. Ljetna sunčana žara, isprživši još jednom zemlju hercegovsku, kreće na počinak iza stjenovitog i pustog Biokova. Što je bliže obzoru, širi se poput kvasine. Snaga je izdaje, vrućina umire i padne od umora u more. Promatram odozgo ovu škrtu i spaljenu zaravan gdje iz rijetkih polja crvenice izbijaju iz zemlje dva zlatna prokletstva - duhan i vinova loza. Kujundžuša, blatina, žlahtina i zlatna škija - duhan. I kralju Tvrktu bile su poznate očaravajuće osobine ovih zamamljujućih napitaka, piše u preostalim prašnjavim srednjovjekovnim zapisima.

KRIŽEVAC

Lagani lahor iz zračnih visina donosi vapajuće osvježenje i hлади gorući obraz na licu i znoj što curi ledima ispod mokre košulje, usijani krš, drač i zemlju više nalik na crvenkastu prašinu. Pale se svjetla duboko u dolini, čas ovdje, čas ondje. Kroz tišinu još jednog umornog ljetnog dana dolazi odnekud ljudski žamor u valovima. Jače, slabije, utihne, pa opet. Čudan je taj Križevac. Nekad obična ogoljela glavica, pliješ, čela, vršak, jedan od bezbroja sličnih što su se uzdigli iznad brotnjanske visoravni, još jedna kamenita zemljina izraslinu u ovoj pustoj zemlji - sada je "Sveta zemlja".

Svakom pedlju ovog izgaženog vrha približava se danas s poštovanjem i pokajanjem s nadom u srcu i duši. Svaki korak ovom kriševitom glavicom pun je strahopštanja i nekog tajnovitog i nedokučivog iščekivanja. Promatram. Izgažena trava, sjajno izglačani kameni od tisuća nogu čekaju umoru noć. Zvijezda Večernjača, taj prvi vjesnik mrlja, odavno sjaj na nebeskom svodu. Stiže noć od zemlje bosanske. Nebo kao da je nekako bliže, prisnije, a svod dodiruje već zemlju. Oči lutaju obzorjem, prodiru u svemir sve dalje i dalje. Kao da iščekuju nešto vidljivo, stvarno u nadolazećoj trmini. Nedokučiva tajanstvenost, uzbudjujuća dodirljiva nestvarnost, prihvatljiva samo ljudskoj duši, uvlači se u čovjeka a

misli lete brže od vjetra, brže od očiju. Kakav je to čudan ugodaj na ivici neizmjernog prostranstva, gdje um gubi moć rasuđivanja, nestvarnost postaje stvarnost a nemoguće postaje moguće?

- Heilige Maria, betten Sie Ihnen., šapat molitve dode do mene i vrati me iz lutanja svemirom. Okrenem se. Majka i sin kleče na kamenitom hrptu Krževca ispod drvenog raspela utaknutog u hrpu kamenja a spokojstvo nadanja zrači iz svake rečenice bezbrojnog ponavljanja iste molitve i plove, plutaju nošene vjetrom iznad hercegovačkih bespuća. Hoće li ono kojem je namijenjeno čuti njihove molitve? Neka usamljena Talijanka iskrne odnekud držeći sandale u ruci. Uspinje se okrvavijenim bosim nogama tapkajući između oštrog kamenja.

Phaf, phaf - udaraju bosa stopala o prašnjavu crvenicu. Dolazi do velikog betonskog kriza rušeći se na koljena, raskriljujući ruke, zaplače, sagne se i poljubi još topli beton. Omanje skupine hodočasnika još uvijek tvrdoglavlo stižu znojavi i umorni na Križevac. Jezici se polako miješaju i nadjačaju žamor iz doline.

Razmišljam. Slijeva li se ovdje nedostiznost duha ili nedorečenost uma? Je li ovo brdo iscjelitelja, vidar, ranarmik, olakšanje povrijedenih, neshvaćenih, posljednje utočište gdje obespravljeni očajnici i prikraćeni traže oprost svojih i tudihih grijeha? Prolazim između pojedinaca i skupina zaokupljenih molitvom. Prilazim golemom krizu. Tisuće, nebrojene tisuće papirnatih poruka leže unaokolo ili su brižljivo stavljene u pukotine. Uzimam neke i čitam. Imam li pravo zaviriti u nečije poruke koje su brižljivo sročene tko zna gdje i donesene tko zna kada i kako u ovo bespuće?

- Pomozi mi Gospo da sreća uđe u moju porodicu... piše na engleskom.

- Sveta Marija mira ostavljam ti ovu poruku i nadam se da ćeš je vjerojatno pročitati. Moj sin Joseph... Molim te vrati mi ga... piše na francuskom.

- Presvjetla Gospo, skrušeno te molim da izbaviš mojeg muža od opake bolesti, koji već četiri godine leži nepomičan... piše na talijanskom.

Vraćam ove tragične ljudske poruke, molbe, želje i nade na njihovo mjesto. Svaka od njih je jedna ljudska sudbina, iskušenje, tragedija. Noć se spušta na Brotnjo a hodočasnici još uvijek uporno stižu na Križevac. Silazim u dolinu.

SVETI JAKOV

Sjedim nedaleko od crkve na kamenoj ogradi i promatram svjetinu što stoji ispred crkve prateći večernju misu na četiri jezika. Snažno mrmljanje jednolične molitve tisuća glasova izlazi iz tisuća usta skoro jednoglasno i odlazi u noćno nebo. Najednom muk svjetine a zatim snažne i odmjerene riječi molitve svećenika iz razglosa. Sve se odvija u savršenom redu.

A malo dalje od crkvenog dvorišta stotine šatora i skepanih na brzinu dučančića. Sto iljada, cvancig marke bite, kvanto kosta, fajf dolar, dečimile lire, čikventa pesos, venj frank, mersi, ikspenziv, cu tojer, i prelaze iz ruke u ruku krunice, sličice, kipovi, knjižice... i nestaju u džepovima, torbama, kesicama, novčanicima. Desetine, stotine raznih vozila dolazi i odlazi sada već po mrkoj noći za Ljubuški, Mostar, Makarsku, Čapljinu, Neum, Split, Dubrovnik ili uobljižnje kuće izrasle brže nego glijive nakon toplih vlažnih noći. Posljednje skupine vraćaju se umorne odozgo. Oznojene, uprljane, izgrebene ali s nekim čudnim zadovoljstvom na licu. Crkvenjak obilazi kroz svjetinu ispred crkve i svakom vjerniku zazvoni u uho. U crvenu platnenu vrećicu nataknutu na driveni stalak ispružene ruke bacaju odozgo lire, krune, marke, dolare, funte, franke, pesose, forinte, guldene, dinare...

Okrenuo sam se prema planini hodočasnika na jugozapad. Progutala je mrkla hercegovačka noć, samo do narednog dana.

Deset godina naših "planinarskih srijeda"

JOSIPA ŠTIBRIĆ, ZAGREB

"A ja sam krenuo da opet malo porazgovorim s priodom"

Van Gogh

Osim planinarskih nedjelja, naše planinarsko društvo "Zagreb-Matica", ima još i svoje "Izlete srijedom". Osnovao ih je 1981. god. naš član i vodič Ivo Pevec i poveo nas 13. svibnja u podsusedsko područje. Ne sjećam se kako je bilo na toj prvoj šetnji, tek znam da su zaredale, postajale sve duže i da su svoje prvotno ime "Šetnje u srijedu", promijenile u "Izlet srijedom".

Nekad nas ide veći broj, a ponekad i samo troje.

Sastajemo se na Črnomercu, Maksimiru, Savskom mostu, Dubravi, Mihaljevcu i još ponegdje. S tih mesta polazimo najčešće oko podneva, da bismo asfalt i svakodnevnicu zamijenili šumom i poljima, pjevom ptica i potoka, nebom nezakriljenim kućama, uzoranim oranicama, a nađemo se i na zagorskim bregima i duboko u Samoborskom gorju.

Prolazimo i kroz mnoga nepoznata sela s njihovim osobitostima. Tako smo npr. u Turopolju vidjeli stare turopoljske kuće i upoznali hrast lužnjak, ali i na vlažnim turopoljskim livadama otkrili rijetko, zaštićeno cvijeće zvano kockavica. Jednom nam se ukazala prilika da vidimo kako se uzgajaju šampinjoni.

Negdje nađemo na pravu seosku idilu. Tada se ne mogu nadiviti kočopernim puranima i pomišljaj da je puran najljepša ptica na svijetu.

Pozdravljamo se s ljudima, a neki se ponesu prema nama vrlo gostoljubivo. Ujesen nas ponude moštom i jabukama.

No nije uvijek samo idilično. Imamo mi i nepredviđenih preskakanja potoka i kojekakvih uspona i spustova, a ponekad idilu naglo prekidamo trčanjem da bismo stigli na autobus.

Često pomislim kako je to naše kretanje prostorima, ujedno i kretanje kroz godišnja doba, jer sve promjene u prirodi vrlo duboko doživljavamo.

U proljeće se radujemo svakom cvjetu, kao i rascvalim voćnjacima. Jednom je Samoborsko gorje izgledalo kao da je cijelo prekriveno erikom. Za mene je tada priroda u svom najljepšem ruhu i žalim za svakim proljećem. Naučili smo brati jestive trave, pa se i njima koristimo. Ljeti beremo jagode, borovnice i glijive. Na Sljemenu su tada livade pune cvijeća, a u šumi cvatu plavi zvončići. Znamo i mjesto gdje cvate iris. Nosim u duši sliku, kad se jedan proplanak pun ivančica stopio s oblacima.

Ponekad se zagledam u oblake. Nekad su veliki, olujni, prijeteći, a kad mirno plove nebom, često se sjetim Krkleca: "Stani u letu, moj oblače bijeli!"

Koliko ljepote nalazimo na tim našim šetnjama!

Kad smo se jednog jesenjeg preavečerja vraćali iz berbe kestena, šuma je bila kao u plamenu od zalazećeg sunca. Sunce je načas obasjalo i pojedine kuće, tako da su postale sjajne.

Koliko god volim sunčane, blistave jesenske dane, kad uz puteve kojim prolazimo nailazimo na slikovite grmove šipka, a na livadama gledamo posljednje cvijeće, isto toliko volim i dane ispunjene jesenskom sjetom.

Zimi se sastajemo ranije i šetnje su nam kraće.

Tada prizeljkujemo tiho, nečujno padanje snijega, koji sve prekrije svojom bjelinom.

Eto, to je dio slike iz naših srijeda, koje sam uspjela iznijeti.

Za sve to velika hvala našem vrijednom članu Ivi Pevcu.

Krijesnice na stazi

Dr. ANTE RUKAVINA, GOSPIĆ

Pojavila se na vratima iznenada, pozdravila, užurbano prišla i u jednom dahu, kako je njoj valjda bilo prirođeno, skoro zapovjedničkim glasom počela iznositi razloge svojega dolaska:

- Odma morate doći k meni u Dulibu. Eno mi mazgama otekle oči ka dvi šake, pocrvenile ka krv, obe kašiju ka da se teše trupac, a čuje se na kilometar. A onda, još trebate mi uškopiti nikolka kozlića, a i s gudlićem mi nešto nije u redu. Tamo otraga, da prostite, di su mu jaja; ili 'edno nije izvađeno ili mu je niki vrag izrasta pa se čini ka jaje. Sve mi to morate viditi.

Bio je petak i u Gospiću sajmeni dan, kada se po običaju više nego obično okupljaju ljudi na tržnici i stočnom sajmištu a mnogi usput navrate i u veterinarsku ambulantu. Trebalо je u trenu odlučiti o odlasku Marijinoj kući u Vrbanskoj dulibi na Velebitu, uzimajući u obzir ostale poslove i hitnost njezinih potreba, a usput sve to iskoristiti i za odlazak prema Šatorini. Naime, kada se već ide tamo onda treba i u Radlovcu ustrojiti jednog pastuha u Ivici Čaćića, vlasnika kuće u kojoj je od godine 1989. planinarsko sklonište.

- A kako ste tako rano stigli u Gospić? - priupitah.

- E, moj gospodine, digla sam se u tri sata, u četiri se uputila, a u sedam bila u Oštarijama i tu dočekala autobus.

Ubrzo smo se sporazumjeli da ćemo sve to obaviti sutra. Marija je otišla obaviti neke druge poslove i usput izvidjeti ide li kakav teretnjak prema Kuginoj kući, da i ona lakše stigne do svoje. No povratila se nakon desetak minuta da utvrdi jesmo li se sve točno dogovorili, da me upozori što sve treba ponijeti i zamoli mogu li joj usput prebaciti dvije vreće kukuruza do šumarske zgrade kod Kugine kuće, kad već ionako idem tamo terenskim vozilom.

U rano jutro poslijednjeg lipanskog dana godine 1990. terensko se vozilo izdizalo iz prozračne izmaglice prema Baškim Oštarijama, spustilo u Sušanj, skrenulo desno da iznad dabarskih prostora i preko Dabarskih položina dosegne Kuginu kuću. Kukuruz je brzo istovaren i prisutni šumski radnici upozoreni da ga pokriju ako počne kiša prije nego Marija dođe po njega sa svojim mazgama. Srdačan razgovor s dugo-godišnjim poznanicima radnicima, od kojih ih je većina iz Bosne, o svim mogućim poteškoćama u njihovih konja s kojima ovde zarađuju svakodnevno kruh ali i o onim poteškoćama što mogu zateći njihovu stoku u dalekoj Bosni. Sve to odnosi vrijeme, a predal mnom je dalek put i puno posla. I zato već u tijeku razgovora tovarim na sebe naprtnjaču punu lijekova i instrumenata te ostalih stvari potrebnih za taj dan, u jednu ruku prihvataćam svoju već poznatu kutiju s bojama za označavanje planinarskih staza, u drugu one dugačke škare za sječu granja i tako naoružan, skoro kao neki srednjevjekovni vitez, upućujem se prema Vrbanskoj dulibi.

Dobro utrta staza s već izbljedjelim oznakama obilazi Lisac s istočne strane i nakon petnaestak minuta počinje se spušтati. I baš tu na samoj se stazi ispriječio golem kamen. Odvalio se od brda i onemogućava prolaz tovarnim životinjama. Da, spominjali su radnici da će Marija s teškoćom odnijeti kukuruz, jer je tu cijeli obronak tako strm da to mjesto mora zaobilaziti u širokom luku. No čovjek se sam nekako provuče i kroz debelu se hladovinu nastavlja put. Samo ponegdje na vrhovima drveća primijetih da se sunce pojgrava s onim najvišim grančicama i da one bliste od topline već u rano prije podne.

Marija, njezina sestra i Marijin se muž raduju što sam održao riječ. Ubrzo su mazge pregledane i liječene, kozlićima je potom prekinuta veza onih važnih organa s ostatim tijelom, a za svinju smo se sporazumjeli da će operacija biti pred noć, po mom povratku. Moglo se pretpostaviti da se na onom već spomenutom mjestu začahurio gnoj, ali gnoj se sada još ne smije doticati jer je prije na redu operacija pastuha u Radlovcu.

U to je stigao i Željko, suvlasnik skloništa u Radlovcu. Nastavljamo zajedno dalje Premužićevom stazom do Splovina. Odatle se spuštamo kamenitim obronkom slijedeći novoočiće oznake do Radlovca, prolazeći usput uz kapelicu i golemu lokvu gdje je ustvari sredina ovoga povremena naselja. Nakon obavljenih priprema i uputa prisutnim ljudima kako valja oboriti i držati pastuha, posao oko uklanjanja uzroka njegove muškosti brzo je zgotovljen. A toga malog i sitnog pastuha moglo je biti sram što se već tako sitan i malen upuštao u ozbiljne muške poslove oko kobila i tako ometao djelatnost onoga drugoga, rasnog pastuha što ga ima isti vlasnik. U obilju paše milovane ljetnim suncem i u blizini desetak lijepo uzraslih kobila, koliko ih već imaju Čačići, on se uzjogunio i zato ga je stiglo opisano rješenje.

Podne je već zacvrilo ljetnom žegom na svim mjestima što ih ne dotiče sjena okolnog drveća. A po toj žegi sada treba krenuti na onaj put na kojem će biti učinjeno nešto korisno izvan ubičajenih radnih zadataka. Treba doseći Matijević brije i onda se spustiti do Korita nad Mliništem te taj dio planinarske staze dobro počistiti i označiti. Za sreću ponudi se Željko za pratioca i pomagača što je bilo važno s obzirom na to da je ova dionica prilično dugačka, a i strma.

Krenuli smo poprijekim putem kroz Radlovac da negdje tamo na prijevoju prema Mliništu izbijemo na Premužićevu stazu. Između ograda i preko užarena kamenjara napredujemo polagano se uspinjući. Sve mi se misli vraćaju na ono sklonište u kojem smo maločas sjedili. Pitam se je li to rješenje za ovaj dio Velebita. Ta je kuća Ivice i Željka Čačića njima samo usputno da mogu prenoći preko ljeta dok tu borave s konjima i ostalom sitnoms tokom. U njoj je skroman i preskroman namještaj koji je vjerojatno isti onakav kakav su preci ovih Bunjevac izdjevali po svom dolasku u ove krajeve. Na sve strane zjape otvor u zidovima pa je to pravo boravište za pubove i slične goste, da se i ne spominju oni tanji, a duži i mnogo opasniji. To je uistinu sklonište za najnužniji smještaj u prijeko potrebi, a kakvu će sliku o tome zadirati prolaznici, možda ćemo gdje pročitati u nas ili u svjetu.

Tko zna već po koji se put postavlja pitanje: može li se uzduž Velebita napraviti nekoliko solidnih skloništa, između već postojećih domova, u kojima bi bilo ponešto novijeg namještaja i ostalog pribora, a da se u isti mah osigura i njihovo stalno održavanje?

No, nas od takvih misli odvlače i sunce što je uprlo u leđa i prži, prži, i hod između kamenja obraslog kratkom travom iz koje mogu banuti svakaku iznenadenja. Željko je dobar poznavalac ovih predjela svojega zavičaja i o svakoj usputnoj ogradi znade ispričati poneku zgodu. I kad smo zašli u šumu, ubrzo smo se sreljili s Premužićevom stazom te potom s lijeve strane ugledali dugodolinu u kojoj se smjestilo Mlinište. A zatim i ono korito na stazi. Još je uvijek tu kod staroga i nepresušnog izvora. Kap po kap slijeva se voda u korito. I to je dovoljno za rijetke prolaznike, jer, iako maleno, nadomješta ono dugačko i nekad davno istesano, ali već prije nekoliko godina posve propalo.

Krećući uzbrdo prema Matijević brijeu na nekoliko se mjesta mora zaobilaziti nevelika šikara koja zaklanja stazu. Rijetko se ovuda prolazi pa stazu obraste mlado raslinje. Slično je i s dulibicom, proplankom na koji se izbjije nakon ovog dijela staze. Čini se da su ga odasvud stisle okolne bukve i da je postao manji. Kazu da ga zovu i Matijević dulibica, što je vrlo vjerojatno, jer je ovdje i vrelo ispod nas i ovaj proplanak i vrh iznad nas u znaku prezimena Matijević, a to su od starine žitelji Mliništa.

S ponešto teškoća treba pronaći pravi nastavak staze koji je također obrašten mladim bukvama. A onda kroz divnu bukovu šumu uzdiže se staza nekada davno izgrađenim serpentinama sve do rijetko ugodne dolinice okružene planinskim klekovićem neposredno ispod Matijević brijea. Svi ovi zavoji, što vjerojatno potječu iz razdoblja intenzivne Premužićeve planinarske djelatnosti, znalački svladavaju Tomaševu stranu, uspon iznad Dulibice koji domoroci tako zovu.

U klekoviću prema sjeveru lako se opažaju znakovi na stazi naličeni prošle godine. A sada ih treba obnoviti sve do Korita. Zato na žarkom suncu kratak predah. Željko se obazire svuda naokolo tražeći okom ljekovite biljke. Kaže da ih vidi mnogo i da bi se isplatilo doći ovamo u skupljanje. Ne usuđujem se prozborigi ni slovca o tome, tko zna što će ekolozi reći na to. Radije uživam u suncu i vidiku na more prateći pogledom Željka koji je ovdje prvi put i divi se okolnim stijenama kao da mu ih nedostaje kod njegove kuće.

- Lipe li su ove stine, bile ka snig, a kolko li i' ima. A ima i trave. Bilo bi dobro ovdje napraviti stan i dognati ovce - snuje Željko dok pripremamo naš alat.

Počinjemo se polako spuštati, s noge na nogu, od označke do označke, izmjenjujući samo prijeko potrebne riječi jer nam i one suše već isušena usta. A znoj se slijeva u potocima, obadi se nasladuju našom nemoći što ih ne možemo tjerati jer su nam ruke zauzete poslovima radi kojih smo i došli. Probijajući šikare i

uklanjajući grane sa staze nismo ni primijetili da se sunce već dobrano nagnulo nad more. To mu ipak nimalo ne smeta da svoju jaru rasipa po drveću i kamenju. No mi smo na kraju staze, na Koritu. Dobro praznimo malo korito i tek onda pogledamo na sat. To i nije bilo potrebno jer su već izdužene sjene same po sebi govorile o odmaklom poslijepodnevnu. A gdje je još pred nama Vrbanska duliba, gdje Kugina kuća kamo se nadam stići dok još dan posve ne zamre?

Sada nam se Premužičeva staza čini kao vijugav sag po kojemu se koraci ubrzavaju s onoliko snage koliko nam je još preostalo. Osim, naravno, na onim dionicama iznad Radlovca gdje bujice u kišnim razdobljima istisu iz staze i veće kamenje. Tu se negdje i Željko odvaja svojoj kući, uz moju veliku zahvalu za pomoć, jer bez njega ne bi zamišljeni posao bio obavljen.

Sada se moji koraci ubrzavaju isto onako kako se sve brže izdužavaju sjene na obroncima. Želio bih da za sunca stignem do Vrbanske dulibe. To se i dogodilo, iako ovdje dan traje još samo u visini, jer dolinu već zahvaća predvečerje. Zato, odmah treba sve pripremiti za obećanu operaciju. Marija bi htjela da se sve odgodi za sutra i da noćim kod njih. No za čas je svinja pričvršćena u potrebnu položaj. Dezinfekcija operacijskog polja, izdašan rez preko nabreklog čira, čišćenje rane i - operacija je gotova.

Slijedi kratak razgovor s cijelom obitelji. Po običaju pitam ih kako provode dane, ima li medvjeda i hoće li ponijeti krumpiri. To su njihova životna pitanja. Pomalo je čudno da Marija ovdje u ovom samotnom kraju nikad nema slobodna vremena, jer se Luka bavi svim muškim poslovima: kosi travu i priprema drva odnoseći ih s mazgama sve do mora u Cesaricu. A kad se već svinjetina dobro osuši oni će negdje tamo pred Božić otici u donju kuću da lakše prezime. Marija sada ovdje mora "prigledati koze i jarad, prigledati za mazgama, okopati krumpir i drugo povrće, skupljati sijeno i sve tako", nabere joj se poslova da joj dani a i godine teku po uzorku koji se stoljećima ne mijenja.

Nude me rakijom i mljekom. Pijem do mile volje ovo drugo da se osiguram za ona znojenja što me još čekaju. Ispod debela skorupa nalijevam se do grla, a onda pokret. I opet me Marija ustavlja da prenoćim kod njih. No kako se već nad nas nadvio prvi sumrak, pozdravljam ih i odlazim. Marija mi prikrčava da se pripazim na putu, da ne posnem na onom kamenu na stazi koji je i njoj velika briga. Nada se da će joj sutra doći na razgovor i kavu oni radnici od Kugine kuće. Zamolit će ih da ga razbiju miniranjem pa da lakše dopremi kukuruz. Uz rijetke planinare oni su joj jedini gosti. Nedjeljom se navrate, popričaju s Lukom, pomalo rakijaju, popiju kavu, a po potrebi ponesu i strojnu pilu pa im ispile drva. A zatim se upućuju uzbrdo i usput zapjevaju one otužne deseteračke pjesme da sva planina ori.

Već sam duboko zašao u šumu i u prvom naletu noći čujem neki zov. Možda to Marija zove da se ipak vratim, možda je netko u daljini zalutao, možda... Nastavljam ubrzano nadajući se da će ovu stazu od jedan sat dobra hoda ipak svladati i živ stići do ceste. Mrak se spušta, ali se još pravi smjer dobro opaža. Mjeseca nema, jedino je negdje tamo preko Baćić kuka, barem mi se čini da bi on trebao biti tamo na desnoj strani tamnoga neba, ipak obzorje za trun svjetline. U toj dalekoj daljini u neko doba noći izdići će mjesec i donijeti malo svjetla. Ali tko zna kada će to biti. Zasad mi je to priličan putokaz da ne skrenem u neki drugi smjer jer mrak svakog časa ubrzano zaklanja stazu.

U to se slijeva, u daljinu, od Matijević brijeza začuju neki zlokobni zvukovi. U posvemašnoj tišini šuma odzvanja pojačano. Čini se kao da netko nekoga čepuša, davi ili rastavlja sa životom. A što je još gore, približava se... Uskoro je iznad tamne šume nešto preletjelo, negdje se u krošnjama zaustavilo i jezivo zakriještalo. Da, to je sova i tko zna koga li doziva, koga li sve sabire na noćno sijelo.

Sjetim se da gorštaci pri svakom noćnom prolazu planinom pjevaju, toliko da rastjeraju strah, ali to priznaju tek kad su dobre volje. Trebao bih i to pokušati, iako mi pjevanje nije dobra strana, ma kakva strana, to bi tek bilo pravo rastjerivanje i onih koji ovdje uživaju blagodati mirene ljetne noći. Ipak u sebi smišljam nešto kao na primjer:

Crna šuma, je li do tvog kraja
Tisuću li više koračaja?

ili možda

Gdje si medo, pomoliš li glavu
naići ćeš na ljudinu pravu

no sve to nije ono pravo i zato odustajem od tih pokušaja. Da bi ipak bar nekakvi zvukovi slijedili moje korake i barem donekle zastrašili slučajnog prolaznika namjerno udaram kutijom u kojoj su mi boje i kistovi

po usputnom kamenju ili granama, tek toliko da se čuje... Sa škarama za granje u drugoj ruci obačam se o tlo gdje treba i gdje ne treba, eto, toliko da rastjeram strah. A on raste zajedno s mrakom u kojem se sasvim malo razaznaje smjer kretanja. Samo ponekad zasvijetle krijesnice na putu. Čini se da ih nigdje nema osim u okolini staze. Pojure amo tamu, slabašno bljesnu i nestanu. Ali se opet nove pojavljuju i tako na svakih nekoliko metara. I to su jedini pratioci što u mrkoj noći odaju znakove života i onda kada je šuma posve zanjemila, kada se ni lišće ne miče, a ni kamenje ne odzvanja stazom, jer su koraci sve sporiji.

Otegla se ova staza. Nije dugačka nego sat dobra hoda, a sada mi se čini kao da hodam po njoj skoro cijelu noć. Pa nigdje onoga kamena na stazi, nigdje onoga proplanka što sam ga primjetio jutros hodajući u obratnom smjeru i s lijeve strane. Znam da nije daleko od ceste, ali ga nema i nema. Ipak, kamen je tu. Dobro ga opipavam rukama i priljubljen puzim po njemu da se prebacim na drugu stranu. Već ga je i Marija prokleta, a bome i ja zato što se baš tu morao zaustaviti i sad nam obadvoma čini tolike neprilike, i to svakome na svoj način.

Za tren evo i onoga proplanka. To je sasvim mali prostor s desne strane na koji se dovode konji da se izvaluju i napasu. Sada je blizu cesta i kraj ovoga noćnog skitanja. S desna se u visini još sasvim malo osjeća svjetlijie nebo, toliko malo da je to jedva primjetno. Cudno što se ne vide zvijezde, a tako je vedro. Tek poneka veća titra kao da je na izdisaju. Bršem lice i oči od znoja, a za brisanje gornjeg dijela tijela nemam ni vremena. Treba produžiti put. Ali kuda?

U tih nekoliko sekunda predaha svega je nestalo. I dveća i šume i kamenja. Proplanak se može samo osjetiti nogama, a od staze ni traga. Što je to? U trenu se spustila tama koja je prekrila sve i koja nije ni crna, ni mračna, ni ružna, koliko je kao mora nalegla na planinu. Da, znam da mrak u planini dolazi naglo, da začas prekrije brda i doline, da zatamni svaki kut, ali da ovako uništi svaki trak života, to je ipak bilo iznenadenje. Valjda ovako izgleda samo smrt.

Treba krenuti, ali kuda? I sam se sada osjećam kao ona krijesnica što se izgubi u mraku kada joj više ne rade njezini svjetlosni izvori. Samo mi još negdje na kraju mozga tinja misao da moram naprijed i da se moram izvući iz ovoga zagrljaja noći. Znam da sam hodoao po desnom rubu neke vrtače i zato se nikako ne smijem jako spuštaći na niže. Više ne pomaže nikakvo pomagalo, uzalud je zvezet kutije s bojama, uzalud nabadanje mraka škarama za granje. Nikako pronaći pravi smjer napredovanja. Jedino noge: ako staju na čisto tlo bez lišća, onda bi tu trebala biti staza. A to je tako teško, to je tako sporo. Treba napregnuti i svaki mišić i sva ona pritajena osjetila koja se skrivaju u svim dijelovima tijela da se opazi kuda to noge koracaju. Lutajući, teturajući tako, osjetiti da moram pregaziti nekakvo deblo. Napinjem mozak da se sjetim jesam li jutros pregazio to mjesto. Nemam odgovora. Zato natrag. I opet tapkanje, i opet lutanje. Stope mi otkrívaju da sam ipak na onom mjestu gdje sam bio prije tko zna koliko vremena.

Sada biram malo drugačiji smjer. Ponešto udesno jer mi se čini da tuda na prostoru širokom oko tridesetak centimetara nema lišća i da bi to mogla biti nekakva stazica. Stopu po stopu napredujem kao najteži slijepac. Ponekad se nogu uvali u debelo lišće, zapne o kamen i onda je vraćam natrag tako polako kao da je od stakla, u strahu da je ne ozlijedim, jer što bi značila kakva ozljeda u ovom času... Ne, ni ne mislim na to. Uzdam se u svoje tanane mišiće, u one jedva još zamjetne odblijeske mozga koji očekuje da se bilo gdje pojavi kakav znak života. I koji zadnjom snagom razmišljaju o svemu što me može snaći u ovom mraku.

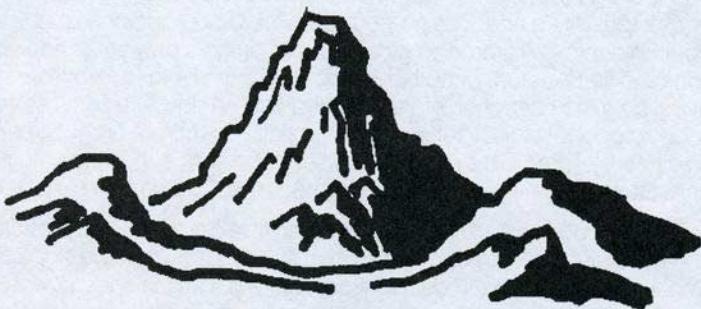
Svakoga časa mogu zagrliti kakva medvjeda, naletjeti na bijesnu lisicu, kakvu uspavanu zmiju mogu pritisnuti šakom dok se oslanjam na nevidljivo kamenje, o kakva li sve iznenadenja može donijeti ovakva crna, crna, najcrnja noć... Ipak, uz sve to ufam se u kakvu sretnu zvijezdu koja možda ipak nema mnogo bđije i koja me jedino može izvući iz ovoga čuda.

I dok mi još obnavlja nadu ovo sporo napredovanje po nekakvoj stazici, prisjetih se da sam obećao doći kući još za dana. A potkraj dana bio sam još negdje na Premužičevoj stazi. E, imao je pravo, čini mi se, književnik Kozarac, kada je napisao u nekom svom djelu: devet u krevet, - a ja ovde ne znam ni koliko je sati ni koji je zapravo dan. Jer je već mogla proći i ponoć, a da mi to ni šuma ni tama nisu odgonetnule. Pa da, baš je danas poznati Splitski festival zabavne glazbe i to sam htio gledati. Da, da, sav se pošteni svijet u ovo doba nalazi kod svoje kuće, a ja se ovde trgam da se izvučem samo do te sretne ili nesretne ceste, a onda još do kuće pedeset kilometara vožnje oko bregova i između vrtača. E, tko li me to okrenu u šumu i tko li me zarazi tom bolešću?

Najednom se u mraku ukaza nekakva svjetla critica, tek toliko svjetla kao da je tamo u daljini i malo niže neki bijeli konac razdijelio noć u dva dijela. Još korak ili dva, pa još jedan. Da, to je cesta. To je kraj. Sada već punom nogom koracam naprijed, pa makar se prevadio sa svakim tim korakom, jer će i puzanjem doći do nje. A tu su nedaleko i ljudi, njihovi konji i psi. Oni grubi i golemi narogušeni psi koji mi upravo izljeću ususret i laju na me kao na najvećeg neprijatelja. Ne bi bolje ni da se pojavi čopor vukova. Idem ravno k njima. Ne bojim ih se nimalo, valjda će me prepoznati.

U mraku se već nazire i obris šumarske kuće i pred njom vozilo Niva GS 294-86. A pse će, kad se primaknu, pomilovati kao da smo stari prijatelji. A oni pokazuju da i jesmo, jer su već na nekoliko koraka udaljenosti prepoznali tko dolazi i prestali lojati. I posve prišli. Njuše me i diraju, dodiruju ruke kao da hoće ispitati jesu li jako razbijene i izudarane. Negdje je zarao i neki konj, tko zna, možda me i on prepoznao po koraku, jer ne glasam se uopće, da ne probudim umorne radnike. No konj iže i iže kao da me pozdravlja i kao da znade koliko mi taj pozdrav znači.

Još jednom pogledam malo unatrag. I ne vidim ništa. Pa ni krijesnica nema, nestale. I one su otišle na noćni počinak potrošivši svoje svjetlosne snage. A meni sad još treba ona dodatna da dokrajčim današnje lutanje i da se izvučem iz ovih šuma. I što prije izbijem na Oštarijsko sedlo i ugledam zvijezde nad njim. One iste koje su me noćas izdale. Ili ipak nisu. Jer možda će me već uskoro i one i krijesnice na stazi opet povesti u neke druge daleke, ali ipak drage daljine...

Iz Ravne Gore na Ravnu goru

TOMISLAV JAGAČIĆ, VARAŽDIN

TRI POKUŠAJA USPONA

Veli narodna poslovica: "Treći put Bog pomaže!" To su provjerili članovi PD "Višnjevica" iz Ravne Gore u Gorskem kotaru, koji su tek u trećem pokušaju uspjeli "osvojiti" planinu Ravnu goru i proći Ravnogorskim planinarskim putem. Naime, još 1990. su pokušali po prvi put pod vodstvom svoga predsjednika Andelka Ivančića krenuti iz Ravne Gore na Ravnu goru, ali se prije samog polaska miniautobus pokvario a kvar se nije mogao na brzinu otkloniti. Ove su godine htjeli doći 20. travnja, ali je na opće čudjenje i iznenadjenje iznenadan snijeg bio najviše darežljiv baš prema Gorskem kotaru. Treći pokušaj, 27.-28. travnja, konačno je ipak uspio.

Bio sam njihov domaćin. Dočekao sam ih u Varaždinu, vodio u Muzej, pokazao čuveno groblje. Prema dogovoru, u Ivancu su nas u vrlo lijepim prostorijama svoga društva dočekali Ivan Čanžar, predsjednik PD "Ivančica" i Dragutin Karažinec, doajen ivanečkih planinara. Svaki onaj koji prvi put vidi i doživi prostorije PD "Ivančica" mora biti u istom trenutku radostan i žalostan. Radostan, kada vidi kako lijepe prostorije ima ovo društvo, ali i žalostan, ako ih njegovo društvo nema. Drago Karažinec upoznao nas je s povijesnim razvitkom ivanečkog društva, a predsjednik Ivan Čanžar objasnio kako je društvo uspjelo urediti svoje prostorije.

Naši gosti Gorani posli su na Ravnu goru od sela Cvetlina, a ja sam s vozačem Darkom preko Lepoglave i kroz selo Kamenicu stigao izravno do samog planinarskog doma.

OPSKRBNICA ŠTEFANIJA I SIN MLAĐEN

Goste smo smjestili u naš dom "Anka Ivić". To u velikom domu i nije bilo teško, jer su oni bili jedini gosti te subote. Ovdje sam poslije dvadeset i četiri godine ponovno sreo jednu dragu osobu, Štefaniju Melnjak, opskrbnicu u planinarskom domu, i njezinog sina koji se 1966. radio u ovom domu u vrijeme ondašnjeg opskrbničkog "mandata" svoje majke Štefe. Zaista su rijetki oni (ili ih uopće nema), koji su se rodili u jednom planinarskom domu.

Zašto, velim: ponovno sreo. Objasnio sam to i našim Goranima. Predstavljajući im naše Društvo i njegovog osnivača 1919, prof. Krešimira Filića, jedinog prijeratnog predsjednika, čiju 100-godišnjicu rođenja slavimo baš ove godine, evocirao sam uspomene na izvanrednu i do sada neponovljivu akciju koju sam, nažalost, u godini izvođenja propustio opisati u "Našim planinama".

Bilo je to 1967., kada sam u razdoblju od tri proljetna mjeseca doveo na Ravnu goru 12 500 učenika osnovnih i srednjih škola s područja zagorsko-podravske i međimurske regije. Upravo je tada bila opskrbnica u domu Štefanija Melnjak sa svojim suprugom Jurom. Poslije je ona napustila tu dužnost, a do umirovljenja radila je u RO "Koka" u Varaždinu. Sada se ponovno vratila na Ravnu goru. Mijenjali su se opskrbnici, i naše Štefe nisam od tada vidio. Jako sam se obradovao i pozdravio njezin povratak u naš planinarski dom.

KARAVANA PROLJEĆA 1967. - IZLET ZA 12 500 UČENIKA

Moj je zadatak na dužnosti rukovodioca propagande u varaždinskom kazalištu bio da prodajem "robu", da se tako izrazim, koja se zove kazališna predstava. A za takvu "robu" se ljudi baš ne otimaju! Nije to kruh ili mljeko. A činjenica je da je Varaždin najmanji grad s profesionalnim kazalištem. U potrazi za publikom

razmišljao sam kako da dovedem posjetioce iz udaljenijih mesta u kazalište. Organizirao sam "kazališne" vlakove i autobuse. Sada sam, uz predstavu, morao prodavati i rezervirati autobuse i posebne vlakove.

U traženju i iznalaženju načina kako privući publiku došao sam u proljeće 1967. na ideju da povežem kulturu i turizam. Predložio sam prosvjetnim radnicima da, kada su već s učenicima u Varaždinu, učenike povodu poslijе završene prijepodnevne predstave na izlet do Trakoščana i Ravne gore. Prosvjetni radnici su prijedlog prihvatali i akcija je mogla početi.

Dok je bio u toku treći čin predstave, pristizali su autobusi Autotransporta Varaždin i redali se u ulici u kojoj se nalazi kazališna zgrada. Svaki je autobus dobivao broj i natpis "Karavana proljeća". Prije polaska u svojoj sam se kancelariji preobukao u planinara.

Karavana je kretala put Lepoglave, zatim kroz selo Kamenicu i šumskim putem do lokacije Cimerplac. Ovdje su učenici, predvodeni svojim nastavnicima, napuštali autobuse i sa mnom na čelu kolone kretali put planinarskog doma "Anka Ivić" u kojem su Mirko Ivić, predsjednik PD "Ravna gora", i Štefa Melnjak, opskrbnica sa svojim suprugom pripremali od ranog jutra planinarski gulaš. Poslijе planinarske šetnje od pola sata stigli smo do doma. Slijedio je ručak, informacija o Ravnoj gori, planinarstvu, gradnji doma, promatranje okolice u podnožju Ravne gore s vidikovca zvanog "balkan", nedaleko do doma.

I tako jedan dan, pa drugi, pa treći i tako redom. Danas 300 učenika, sutra 500, prema tome koliko ih je škola povela u kazalište i na izlet.

Druga polovica mjeseca ožujka, travanj, svibanj i lipanj. Do svršetka školske godine 1967. je oko 12 500 učenika sa svojim nastavnicima prešlo Ravnu goru. Silazili su niz planinu na zapadnu stranu prema selu Cvjetlinu, gdje su ih poslijе podne čekali autobusi radi vožnje do Trakoščana i povratka u mjesto boravka.

Morao sam ispričati i taj događaj našim gostima iz Gorskog kotara i pohvaliti prisutnu opskrbnicu Štefu. Pa i za onih 12 500 planinarskih gulaša što ih je pripremala za sudionike "Karavane proljeća" 1967. godine.

NOSTALGIJA U SOBI KOJA SE ZOVE MAGLIĆ

Uvečer sam pokazivao i objašnjavao dijapositive, snimljene za vrijeme brojnih posjeta Ravnoj gori i u doba izgradnje sadašnjeg doma na mjestu gdje je nekada stajao "Filićev dom". Spaljen je u toku rata (27.7.1944), a njegovu opskrbnicu Anku Ivić ubili su ustaše.

U vrijeme završetka gradnje sadašnjeg doma predložio sam da svaka soba uz broj na vratima nosi i naziv neke planine. Tako imamo u domu sobe s nazivom planina: Klek, Kalnik, Durmitor, Triglav, Prokletije, Maglić, Lovćen, Kozara, Papuk, Ojstrica. Odabrao sam za spavanje sobu "Maglić". Svaka soba je, prema mojoj zamisli, trebala imati lijepu sliku planine čije ime nosi. Još uvijek se na zidu sobe nalazi moja slika koju sam snimio prilikom uspona na Maglić 1960. godine.

Bila je vedra noć. Ulazila je kroz pritvoreni prozor u moju sobu i donosila mi miris proljeća i tek prolistale šume. Najljepša je šuma u proljeće! Dugo nisam mogao zaspasti. Kao slike u nekom filmu redale su se planinarske uspomene i sjećanja na Maglić, gradnju našeg doma, izlete, na drugove kojih više nema...

Sjetio sam se tako, kako sam se jedne zimske večeri morao vratiti s Ravne gore shrvan, razočaran i poražen. U domu su me očekivali planinari iz Radovljice i našeg društva. Trebao sam pomoći dijapositiva pokazati gostima iz Radovljice u Sloveniji našu Ravnu goru. Na Predragovom putu naišao sam na snieg koji nisam očekivao. Vozio sam auto krajnje oprezno i strogo pazio da ne skrenem s otvorene i šljunkovite kolotečine u snieg. Niti lijevo, niti desno. Snieg bi značio klizanje. Budući da nisam očekivao snieg, pošao sam u laganim cipelama. Auto sam ostavio na Cimerplacu i u dom pošao pješke. U snieg! U jednoj ruci projektor, u drugoj torba s dijapositivima. Gazim ja tako u tamnoj noći, koju jedino osvjetljjava bijelina snijega, nekim putem, misleći da je pravi i da će me dovesti do doma. Ubzro su moje noge bile mokre. Sve će to dobro završiti, mislim, samo da dodem do doma i nađem mjesto kraj tople peći. Hodao sam tako, gazeći vlažan snieg, oko pola sata, kad najednom putu dođe kraj. To je, zapravo, bio put u gradnji, sada u snijegu. Nešto novo, što do tada nisam znao. Što sad i kuda sad? Morao sam se vratiti, oprezno stavljajući nogu za nogom u vlastite tragove. Kada sam stigao do auta - spašen, rekoh sam sebi. Mislio sam po dolasku kući nazvati drugove u planinarskom domu i ispričati im što mi se dogodilo. Odustao sam. Možda bi se u domu kraj tople peći dobrano nasmijali. A bio sam im tako blizu! Oko 100 metara, utvrdili smo poslijе...

Ujutro, drugog dana boravka naših Ravnogoraca, Štefanija nam je pripremila obilan doručak. Naši su gosti pošli dalje tragom kontrolnih točaka na Ravnogorskem planinarskom putu. Dočekao sam ih s vozačem Darkom kod špilje Vindije, nedaleko od Donje Voće. Rastali smo se u Varaždinu. Oni put Zagreba i Gorskog kotara, a ja kući.

Kada ću opet u planinarskom domu na Ravnoj gori, sam u sobi koja se zove Maglić, slušati razgovor lišća na povjetarcu u prolistaloj proljetnoj šumi...

Planinarski izleti po našim otocima

MILJENKO PAVEŠIĆ, RIJEKA

NAJPRIJE NA KRK

Prvi ovogodišnji izlet na otok Krk u organizaciji PD "Kamenjak" iznenadio je i najveće optimiste: ukupno 106 planinarki i planinara! Najmlađi Matija, svega četiri i po godine, nekoliko najstarijih gotovo dosegnuše osamdesetu. Petnaest njih ostaloše u Rijeci jer za njih u dva autobusa nije više bilo mesta. Čudna su planinarska razmišljanja i odlučivanja. Neki puta jedva se popuni polovica autobusa, drugi puta mogu se popuniti i tri. Što tu odlučuje? I u jednom i u drugom slučaju ture su i lijepo i atraktivne, a planinara jednom ima, drugi puta nema. Doduše, planirana maršruta mnogo je obećavala: Rijeka-Košljun-Veliki vrh-Obzova-Baška. Posebno je bio privlačan Košljun, čaroban otočić u prelijepoj puntarskoj dragi. Na Košljunu franjevcii djeluju već od 13. stoljeća neprekidno do danas. Košljun je otvorena knjiga redovničkog apostolata kroz stoljeća, ali i knjiga o životu i radu čovjeka na ovom području. Naš posjet bio je najavljen, što je i poželjno za veće skupine. Franjevcii nas srdačno dočekali a naš vodič bio je fra Ivo Peran, izuzetna ličnost. Neobično je komunikativan, vedre naravi i vrlo duhovit, poliglot, profesor glazbe. Može li se poželjeti bolji vodič?

Objašnjavajući nam povijest otočića i razne kuriozitete kaže i ovo: Na otočiću je izbrojano preko 400 vrsta biljaka i 131 vrsta gljiva. Sve su gljive jestive, neke samo jedanput! Fra Ivo upriličio nam je u velebnjoj crkvi mali koncert na orguljama. Uživali smo u ljepoti snažnih tonova i nagradili ga snažnim aplauzom. Šteta da koncert nije dulje trajao.

Zanimljiva je legenda koja živi u narodu a govori o postanku puntarske drage i otočića Košljuna: "Draga nekad bijaše plodno polje. Pripadalo je dvojici braće. Mlađi bijaše slijep. Dijeleći ljetinu, stariji je brat varao slijepca. Nebo je odgovorilo strašnom kaznom: u Dragu provali more, proguta bezakonika i sve njegovo. Pošteden ostade slijepi brat na uzvišici, današnjem Košljunu".

Znanost kaže da se puntarska draga počela ispunjavati morem prije tri tisućljeća.

Košljun je prava riznica umjetnina. Biblioteka broji blizu 30.000 svezaka, preko 100 inkunabula te obilje glagoljskih pisanih i tiskanih dokumenata. Na Košljunu se nalazi i jedan od tri Ptolomejeva atlasa na svijetu. Postoji i impozantna numizmatička zbirka te brojni primjeri narodnih nošnji s otoka Krka. Na Košljun treba doći i to ne jedanput.

U ime planinara, franjevcima je tajnik Općinskog planinarskog saveza Rijeke predao pečat otočića Košljuna što su oni zbijala radosno primili, navodeći da ga posjetioci često traže. Ideju za likovno rješenje dao je i pečat realizirao akademski slikar Vlado Potočnjak, a izrađen je u pečatorenici Jelušić majstorskim rukama Damira Rikela. Nitko nije ništa naplatio.

Nakon posjeta Košljunu i posebno srdačnog rastanka sa franjevcima i fra Ivom, krenusmo autobusima do prijevoja Treskavac, koji je vrlo pogodna ishodišna točka za uspon na Obzovu (569 m), najviši vrhunac otoka Krka. Nalazi se na visini od 319 m te tako znatno smanjuje visinsku razliku koju treba svladati na putu za Obzovu. Stazu su vrlo dobro markirali članovi Planinarskog aktiva INA-Rafinerija Rijeka iz PD "Kamenjak". Obzova je i KT 7 Planinarskog puta "Oko riječkih baklji". Vrlo je dobro vođena kroz i pored

Kosljun

Foto: Gobbo

visoke šume crnog bora gotovo do pod sam uspon na Veli vrh (541 m). Veli vrh često zamjenjuju za Obzovu. Naime, on je vizuelno atraktivniji od Obzove. Na vrhu je i oveći betonski stup, djeluje i kao da je najviši. No, do Obzove ima još gotovo 2 km puta. Tu staza nema. Sve je to kamenito tlo, no lako prohodno. Nema tu škrapa ni velikog kamenja. Mjestimično je to kao pravi tucanik ili krupnji pjesak. Tu i tamo nađe se i na otočiću trave, koju ovce do korjena popasu. Vidici su cijelom trasom praktično neograničeni - dokle oko seže: od Učke i Gorskog kotara, do Velebita i sjeverodalmatinskih otoka. Navodno se pri dobroj vidljivosti može vidjeti i Gran Sasso d'Italia. Po završenom "najtežem" planinarskom radu, otiskivanju pečata KT 7 Obzova i odmora, nastavimo grebenom na jugoistok ka Baški. To je vrlo zanimljiv greben, istina, bez staze, ali dobro prohodan. Nema ljudog krša tipa "japage". Tu i tamo nailazimo na omanje lokve izrazito bistre vode. Možda je i pitka, tko zna?

Naša kolona otegla se gotovo cijeli kilometar. Na tom sivom kamenitom tlu planinarska raznobojava odjeća nekako skladno djeluje i kao da oplemenjuje tu kamenu pustoš. Gledajući je u sebi zamislijam kako bi divno izgledalo ulje na platnu nekog umjetnika pod naslovom "Planinarska kolona". Ili bi možda lijepše izgledala Rabuzinova naiva na staklu.

Primiće se kraj dana, a time i kraj našeg izleta. Još treba svratiti negdje na okrijepu, malo zapjevati, malo se i "istresti" na vodu puta, pa natrag u naša obitavališta. No, već se govori i o slijedećoj turici, možda isto tako brojnoj, a možda krene i samo nekolicina, tko zna. Da parafraziram Bibliju: "Nedokučivi su putovi planinarski".

PROLJETNI IZLET NA CRES

Slijedom napisa u dnevnom tisku, a također i u emisijama TVZ o osnivanju ornitološkog rezervata na otoku Cresu 1990. godine, PD "Kamenjak" iz Rijeke organiziralo je izlet na Cres. Planiran je posjet ornitološkom rezervatu pod stručnim vodstvom vodiča-animatora, a zatim čarobno seoce Valun i očaravajuće Lubenice. Na povratku uspon na Sis (638 m) gdje je KT 5 Planinarskog puta "Oko riječkih baklji".

Odaziv je bio iznad očekivanja, popunjena su dva autobusa, a ipak, oveći broj je ostao neupisan. Tri bi autobusa bila previše. Određeni dan, 21. travnja 1991, prema prognozi nije obećavao ništa dobro. To je bio uzrok lošeg spavanja i čestog gledanja kroz prozor. Na našu sreću ništa se prognoziranog nije obistinilo, baš je sve bilo suprotno!

Prema dogovoru, na ulazu u grad čekao nas je naš vodič-animator. Pozdrav, nekoliko uobičajenih rečenica, a onda prelazimo na stvar. Zaprepaštenje! Vodič-animator traži 10 DM od svakog pojedinca, znači ukupno 1000 DM! Zar je to moguće, danas 21. travnja ljeta gospodnjeg 1991? Koliko od nas, još uvijek državljana SFRJ, sanja 1000 DM? To je početak turističke sezone na Cresu. Tipičan YU-turizam: oderi i opljačkaj gdje god možeš!

Kao vodič grupe pitam kolegu vodiča-animatora iz organizacije Hoteli KIMEN šta nam on to nudi za 10 odnosno 1000 DM. Vodič-animator muča, nikako ne nalazi riječi, priča nešto bez pravog sadržaja. Na kraju predlaže da nas odvede od Cresa do trajektnog pristaništa Merag kako bismo vidjeli pristanište. (Prije dva tjedna mi smo tom trajektnom vezom došli na Cres pri izletu na Osoršćicu). Kaže da je dva sata hoda tamo, jasno, toliko i natrag. O supovima ni riječi, nas danas jedino i samo to zanima. Skrećem mu pažnju na napis o promatračnici i da mi upravo to želimo. A ne, kaže vodič-animator, promatračnica je namijenjena samo za ornitologe. Ali znate, kaže dalje, mi imamo jednu "gajbu" u kojoj je jedan sup i njega možete gledati i snimati!

Što o tome misli Društvo za zaštitu životinja? U "gajbi" zatočena veličanstvena ptica, virtuzni letač plavih visina, ukras kvarnerskog neba, čami i očekuje posjetioce za 10 DM.

Sa sobom smo ponijeli i pečat koji smo namjeravali pokloniti kako bi služio narednim posjetiocima.

Zahvaljujemo se vodiču-animatoru i krećemo na našu drugu etapu. Razgledali smo seoce Valun sa svojim prekrasnim plažama, lučicama i kristalno čistim morem. Valunska ploča, prvi hrvatski epitaf pisani glagoljicom, bio je predmet posebne pažnje.

Nastavljamo za staro utvrđeno naselje Lubenice (naglasak je na i). Treba proći pet i po km uskog, vijugavog i visokim kamenim suhozidinama ogradiene, tako da kažem, malo šire staze. Naš vozač Žarko vjerujem da posjeduje nadnaravne sposobnosti. Provuci autobus tom "cestom" graniči s nadnaravnim, pa nek kaže što tko hoće. Ja sam se sjedeći uz njega preznojio. Prošao je četiri puta, jer je drugi autobus zbog svoje dužine ostao na početku puta.

Lubenice - prastaro naselje Liburna, zbijeno i snažno zidano, kao sraslo sa stijenom koja se izdiže preko 350 m ponad čudesno ljepa i primamljive plaže Žanja. Vidici su posebno lijepi na Istru i na strme padine i lijepo izvedenu stazu što vodi do mora. Mjesto, sada gotovo pusto, oduševljava svojom arhitekturom, svojim voltama, zvonikom kao tvrdavom te velebnom crkvom. Vrijedi napomenuti da se na ovećoj kamenoj terasi, koja kao da visi iznad plaže tri stotine metara niže, održavaju muzički festivali. Pitam se samo kako dolaze tom uskom dugom stazom koja bi se mogla bodovati za reli CAMEL TROPHY.

Posljednje iznenadenje doživjesmo ispod Sisa, vrhunca gdje je KT 5 već spomenutog planinarskog puta. Kod odvojka ceste za selo Beli stoji velika tabla s natpisom na hrvatskom i svim svjetskim jezicima. Piše: zabranjeno je na otoku Cresu kretanje izvan cesta zbog uzneniravanja bjeloglavog supa, jer je Cres ornitoloski rezervat.

To je doprinost Cresu razvoju turizma. Pitam se kako se kreću stanovnici otoka? Sjećam se svojih profesora povijesti koji su mi pričali o sličnim zabranama u Evropi tijekom srednjeg vijeka. Na Cresu to još uvijek traje. Na usponu za Sis susreli smo se sa skupinom od pet Talijana iz Milana. Pozdravimo se, malo popričasmo i svaki na svoju stranu. Nisu ništa rekli o supovima i uzneniravanju.

Ornitolozi tvrde da se supovi gnijezde na strmim i nepristupačnim liticama, klifovima, a ne u unutrašnjosti otoka. No, možda turistički poslenici Cresu imaju pouzdanje podatke...

Dosegosmo lijep vrhunac Sis, otisnusmo pečate, malo uživanje u vidicima na sve strane, pa natrag na prijevoj do autobusa. Po običaju, u Porozini obavezno svraćanje u gostionicu prije ukrčaja u trajekt, malo priča, šale, pa za sat i pol evo nas u Rijeci, doviđenja do iduće nedjelje!

Naši planinari iseljenici

U ovom broju: Dolfi Rotovnik

Prof.dr.ŽELJKO POLJAK, ZAGREB

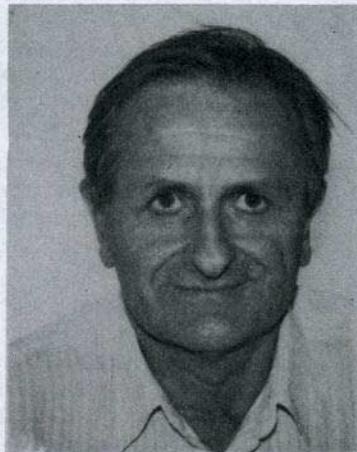
Različiti su putevi i subbine naših planinara koji su se iselili iz Hrvatske. U prošlom broju bila je riječ o čovjeku koji je istodobno s napuštanjem domovine napustio i planinarstvo. Većina iseljenika i u novoj domovini ostaje vjerna svojoj nekadašnjoj opredijeljenosti, pronalazeći zamjenu za zavičajne planine. Treća su skupina oni planinari koji se nisu mogli niti htjeli odreći svojih planina i nekadašnjih planinarskih drugova te su pronalazili načina da ta veza nikada ne bude prekinuta. Ovaj put je riječ upravo o takvoj ličnosti.

Dolfi Rotovnik je za hrvatsko planinarstvo možda čak učinio više iz daleke zemlje Danske nego prije odlaska iz domovine. Sažet životni kurikulum koji objavljujemo u ovom broju pokušat će oživjeti s nekoliko intimnih velebitaških refleksija. Dolfi je planinarski odgoj i obrazovanje stekao u studentskom planinarskom društvu "Velebit" u Zagrebu, organizaciji koja je dobitih četrdeset godina rasadnik planinarskih kadrova ne samo po Hrvatskoj nego i diljem svijeta. Riječ je o stotinama mladih intelektualaca rasutih po svim kontinentima, koje unatoč vremenu i daljinu i danas još povezuje neuništiv velebitaški duh i njegove glavne etičke vrline: patriotsam, vjernost, solidarnost, humanizam... Iako i sam pripadam tom kulturnom krugu, jer sam ga 1950. stvarao zajedno sa svojim istomišljenicima te ostao vjeran Radićevoj 23 u Zagrebu, prije nekoliko godina, na putu po Americi, ponovno se rasplamsala u meni velebitaška svijest u dalekoj Kaliforniji, gdje me je nekadašnji predsjednik "Velebita" Joško Kirigin primio kao brata u svoju kuću pruživši mi pomoć na drugoj strani zemljine kugle, gdje nigdje nikoga nisam poznavao. Joško je ličnost kojoj bi također valjalo posvetiti ovu rubriku u jednom od idućih brojeva. No, vratimo se sada Dolfiju.

ROTOVNIK Dolfi, alpinist, orientacist i skijaš, komercijalist, živi u Danskoj (Zagreb 10.V.1937). U Zagrebu je maturirao 1956. godine u II muškoj (Križanićeva), studirao na Ekonomskom fakultetu nekoliko godina. Od 1963. godine živi u Kopenhagenu, Danska. Radi u danskoj filijali poznate foto firme AGFA (zadužen je za ekologiju).

Plаниnar je od 1950., član PDS "Velebit" od 1954, alpinist od 1957., član GSS od 1958., iste godine sudjeluje na tečaju Švicarskog skijaškog saveza za visokogorsko skijanje i vodi te godine tečaj na Jahorini. Organizator je planinarske fotografске izložbe u prostorijama PDS "Velebit" 1959.g. Sudjeluje na izložbi planinarske fotografije Jugoslavije i dobiva plaketu. Inicijator je prvoga alpinističkog skupa u Paklenici 1960.g. (zajedno s D.Šurmanom).

Od 1963. godine živi u Danskoj i već 1964. godine je inicijator prvoga hrvatskog alpinističkog pohoda u Norvešku. Osnivač je Alpinističkog odsjeka u Danskom planinarskom klubu 1965., i sudionik danske ekspedicije na Grenland 1968 g. (priči Hrvat i Jugoslaven u planinama Grenlanda, prvenstveni uspon na vrh "Velebita"). Inicijator je i član prve hrvatske alpinističke ekspedicije na Grenland 1971. godine, vođa danskih ekspedicija na Grenland 1973., 1975. i 1978., vođa danske ekspedicije u Ande (Cordillera Blanca) 1976. godine. Predsjednik je Danskog planinarskog kluba 1974-1980., od 1980 počasni član, urednik Danskog planinarskog časopisa 1976-1990. i suradnik mnogo-brojnih internacionalnih planinarskih časopisa. Koordinator je alpinističkih ekspedicija na Grenland. U American Alpine Journalu objavljuje redovno kronologiju tih ekspedicija. Inicijator je i vođa danskih alpinističkih Uskrsnih pohoda u Paklenicu 1974-1982 (s prosječno 20 članova). Drži planinarska predavanja u Rotary i Lion klubovima u Danskoj, aktivran je u kulturnom klubu Hrvata u Danskoj (planinarska predavanja). Odlikovan je zlatnim znakom PSH 1969. i srebrnim PSJ (1962). Iz bibl.: Herman Buhl i Nanga Parbat, NP 1963, 35; Walter Bonatti, NP 1963, 269; Kurt Diemberger, NP 1964, 23.

Taj požrtvovni velebitaš je prije odlaska iz Hrvatske ostavio za sobom neizbrisive i dragocjene tragove: utemeljio je, zajedno s drugim velebitašima, zagrebačku alpinističku školu, Prvosvibanjski skup alpinista u Paklenici, prenio (1962) iz Skandinavije u Hrvatsku orientacijski sport skandinavskoga tipa koji je potisnuo tadašnje "partizanske marševe", itd. Godine 1963. primio ga je glasoviti austrijski alpinist Fritz Moravetz kao instruktora u svoju visokogorsku školu na Moserbodenu. Njihova je veza imala za posljedicu da su idućih desetak godina velebitaši pohađali tu školu, čime je zapravo bio postavljen temelj eri suvremenoga hrvatskog ekspedicionalizma. Na Moserbodenu je Dolfi postigao vrhunski alpinistički domet. Tu se susreo s istaknutim svjetskim alpinistima, među ostalim i s osvajačem Everesta Tensingom, ali tu se upoznao i s mlađom Dankinjom Hanne. Posljedica je bila sudbonosna: Hanne mu je postala suprugom, on sam danskim državljaninom, a nakon nekoliko godina - gotovo nevjerojatno - danskim alpinistom broj jedan. Bio je predsjednik Danskog planinarskog kluba u Kopenhagenu, vođa danskih alpinističkih ekspedicija, urednik danskog planinarskog časopisa itd. Ima dvoje djece, Lindu i Tomasa, koji su dobri skijaši. Tomas je i skijaški instruktor. Gospoda Hanne je alpinistkinja, poliglot, organizator ekspedicija (Kina, Tibet, Palestina). Dolfi je danas počasni član Danskog planinarskog kluba, koordinator alpinističkih ekspedicija na Grenland i, još uvijek, član "Velebita". Prva hrvatska alpinistička ekspedicija, a to je bio "Grenland 1971", ima uspjeh dobrim dijelom zahvaliti Dolfiju, a isto tako i druge ekspedicije poslije toga. Dodajmo, na kraju, da je Dolfi ostao vjeran i hrvatskim planinama. Svakog ljeta možemo ga susresti ili na Velebitu ili u Gorskem kotaru, na Samarskim ili Bijelim stijenama, tradicionalnim točkama gdje se sastaju stari i novi velebitaši.

Planinarska knjiga

Harrerovih "Sedam godina u Tibetu"^{*}

DARKO BERLJAK, ZAGREB

Ova će rubrika u idućim brojevima "Hrvatskog planinara" predstavljati nova izdanja planinarske literature ili neka već prije objavljena, s namjerom da čitatelje obavijesti o mnogobrojnim pisanim djelima iz tog područja književnosti.

Za prvo predstavljanje izabrao sam knjigu koja je u nas objavljena još davne 1956, ali se ponovo pojavila prošle godine s malim dodatkom u kojem se opisuju događaji nakon kineske okupacije Tibeta.

Riječ je o "Sedam godina u Tibetu", jednom od najpoznatijih djela planinarske književnosti, prevedenom na četrdesetak jezika, s ukupnom nakladom većom od tri milijuna primjeraka. U knjizi je najmanje opisano planinarskih doživljaja, iako se cijela radnja događa na visinama preko 3500 metara.

Autor Heinrich Harrer, rođen 1912. godine u Austriji, studirao je u Grazu, a 1936. bio je član Austrijske reprezentacije na zimskim Olimpijskim igrama (spust i slalom). Dvije godine poslije ispenjao je prvenstveni smjer s A.Heckmaierom, L.Vorgom i F.Kasperekom u "posljednjem alpskom problemu" - sjevernoj stijeni Eigeru. Bio je član njemačke izvidnice 1939. na Nanga Parbat (tada još u Indiji) i nakon povratka uhićen je u Karachiju od Engleza, jer je u međuvremenu počeo rat.

Svoje doživljaje od tog trenutka pa do 1951.g. opisuje u svojoj prvoj knjizi "Sedam godina u Tibetu", a poslije je napisao knjigu o Eigeru "Bijeli pauk" i "Povratak u Tibet".

* Heinrich Harrer: Sedam godina u Tibetu (D.Novine 1990, ISBN-86-367-0374-3, 421 satranica, tvrdi uvez, cijena 280,00 din.)

Tibetanci

Foto: D.Berljak

No, vratimo se prvoj knjizi. Tibet je stotinama godina privlačio mnoge ljude željne avantura i saznanja o toj mističnoj zemlji - Krovu svijeta. Stara i jedinstvena civilizacija, koja je među rijetkim na ovom planetu još prije dva tisućljeća odlučila dati prednost duhovnom nad materijalnim, posljednja je spona koja današnje vrijeme povezuje s davno nestalim kulturama. Razlog tome je, osim prirodne nedostupnosti tog područja okruženog najvišim planinama na Zemlji, i politička izoliranost do kineskog zauzimanja pedesetih godina, koja je u još većoj mjeri nastavljena poslije toga.

Unatrag 500 godina, sve do 1982, rijetki su sretnici ušli u Tibet. Nekoliko jezuita i kapucina, a tek 1725. Nizozemac de Putte i 1753. Francuz J.D.Anville mogli su Zapadnom svijetu nešto reći o Tibetu. Na prijelazu stoljeća to je uspjelo još T.Manningu i S.Hedinu te poslije Alexandri David Neal.

Nih troje su i najveći istraživači Tibeta. Napisali su i objavili mnogo o njemu, ali nije im uspjelo nešto vrlo važno bez čega se Tibet ne može ni zamisliti - kontakt kakav je uspio Harreru s duhovnim i svjetovnim vladarom Tibeta, inkarnacijom Cherenzija - Dalai Lamom.

Opisi prijateljstva i mnogobrojnih obostrano korisnih susreta, gdje je Harrer objašnjavao način života i tehnički napredak Zapada mladom Dalai Lami, a od njega učio o temeljima tibetanskog budizma, najveće su vrijednosti ove knjige. O karizmi živućeg Bude, koji je nažalost veći dio života proveo u egzilu u Indiji, najbolje govori njegov današnji gotovo fascinantni utjecaj na sve Tibetance, iako su prošle već trideset i dvije godine otkako je napustio svoju zemlju.

Međutim, put H.Harrera i njegovog prijatelja P.Aufschneitera do Zabranjenog grada - Lhase, bila je avantura koju i dobri poznavatelji Tibeta smatraju čudom. Bez opreme, novaca, i bez znanja jezika, ali koji su putem naučili, proganjani od lokalnih namjesnika, svelatili su sve prepreke i nakon dvije godine i propješačenih 2000 kilometara stigli pod zlatne krovove Potale.

Harrer dramatično opisuje njihov put po Tibetu. Surova klima s temperaturama do minus 40 C, vjetar koji rijetko prestaje, snijeg, mečave, spavanje većinom bez krova nad glavom, prijevoji visoki gotovo 6000 metara, bijeg pred ratobornim Khampama i neprestano skrivanje po bespuću zbog stalne opasnosti da ne budu vraćeni odakle su krenuli, njihova su svakodnevница.

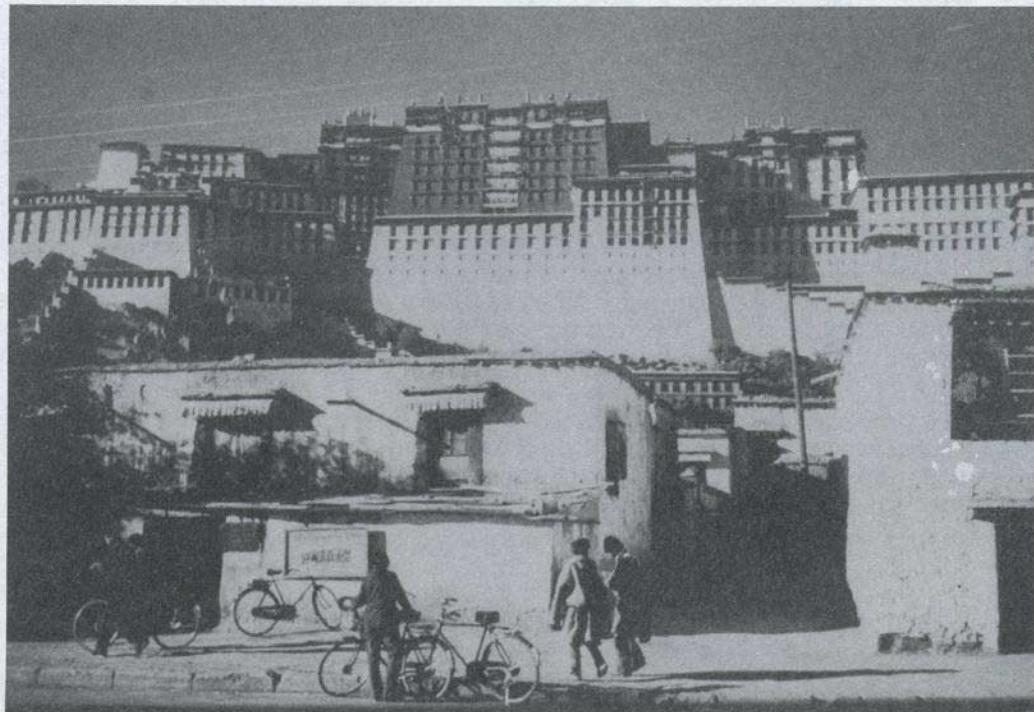
Ali, od prvog trenutka, kada bježeći od Engleza prelaze indijskotibetansku granicu, pa do onog dana krajem 1951. kada Harrer pred Kinezima napušta Tibet, potpuno je jasno kako su mogli sve to izdržati. Zbog čvrste volje, ali još više zbog općinjenosti tom zemljom. Iz svake rečenice vidljivo je oduševljenje nestvarnim pejzažima, ljubav i razumijevanje za tibetanske nomade koji žive u toj predivnoj prirodi, a sve prožeto mistikom, ali i moralnošću tibetanskog budizma.

To nije nimalo čudno, jer i današnji putnici po Tibetu, koji je u međuvremenu mnogo toga već izgubio, doživljavaju nešto slično čime je Harrer završio svoju knjigu: "... bilo gdje ću živjeti, pratit će me čežnja za ovom zemljom... Ponekad mi se čini da čujem luppenje krila divljih gusaka i ždralova koji lete nad Lhasom u jasnim, mjesecinom okupanim hladnim noćima..."

Vrijednost knjige "Sedam godina u Tibetu", a i samog Harrera, nije samo u tome što je postalo najčitanijim djelom o toj još i danas tajanstvenoj zemlji, već u tome što je ono svjetu objavilo kako je jedan narod izgubio slobodu, ali ne i svoje najveće oružje - vjeru. Jača od vremena i neprijatelja ona će jednog dana donijeti Tibetu dugo očekivani mir. Uostalom, upravo zato je prije dvije godine Dalai Lama i primio Nobelovu nagradu.

Harrer danas živi u rodnoj Koruškoj, daleko od Tibeta. Njegov suputnik Peter Aufschneiter, o kojem se pre malo govori u knjizi, i to joj je jedini nedostatak, skrivao se po zabitim dijelovima Tibeta još mnogo godina i kada je pred Kinezima konačno morao ipak pobjeći, nije se više nikada vratio u Evropu, već je ostao živjeti s tibetanskim izbjeglicama u Kathmanduu, gdje je i umro 1972. godine.

Kada su 1982. godine Kinezi otvorili Tibet prvim turistima, među njima je bio jedan kojeg su najmanje željele kineske vlasti - Heinrich Harrer se vratio da vidi što se dogodilo s Tibetom. Uz velike napore uspjeli su mu kontakti s nekoliko Tibetanaca koje je znao otprije. Istina je bila mnogo tragičnija od onog što se znalo. Napisao je novu knjigu o toj zemlji s naslovom "Povratak u Tibet". Nadamo se da će ona uskoro biti objavljena i u nas, a do tada, svima koji nisu pročitali "Sedam godina u Tibetu", preporučujem tu lijepu i zanimljivu knjigu.

Potala u Lhasi

Foto: D. Berljak

Orijentacijsko trčanje

KARLO GOBEC, ZAGREB

U Međunarodnu orijentacijsku federaciju (IOF) učlanjeno je 35 država, među njima od 1982.g. i Jugoslavija.

Prvo natjecanje u orijentacijskom trčanju, pomoću karte i kompasa, održano je 1919. u Švedskoj. U Jugoslaviji se sportska orijentacija prvi puta spominje u časopisu "Atletika" iz 1939.g. Prvo natjecanje je održano 1952, a prva petobojna karta je izrađena 1975.g. Danas u Jugoslaviji djeluje 37 klubova i društava, od čega 14 iz Hrvatske. Među prvih osam klubova u Jugoslaviji četiri su iz Zagreba. "Vihor" je posljednje dvije godine osvojio prvo mjesto, a "Maksimir" drugo. 1990. "R.Končar" je zauzeo četvrti mjesto, a "Slijeme" osmo. Slična je situacija i u Kupu Hrvatske, klupskom pojedinačnom prvenstvu u orijentacijskom trčanju, gdje je "Vihor" 1988., 1989. i 1990. osvojio prvo mjesto, a "Maksimir" drugo. zagrebački klubovi okupljuju oko 200 aktivnih natjecatelja.

Kratko objašnjenje što je to zapravo orijentacijsko trčanje.

Kod orijentacijskog trčanja natjecatelj mora pronaći određen broj kontrolnih točaka, označenih na specijalnoj, vrlo detaljnoj orijentacijskoj karti omjera 1:10 000 ili 1:15 000 i to zadanim redoslijedom. Put između dvije kontrolne točke bira sam. Kategorije su raspoređene po dobi i znanju natjecatelja, tako da se natjecatelj uspoređuje sa svojim vršnjacima koji raspolažu s približno istim orijentacijskim znanjem. Najmlade kategorije su do 10 godina a najstarije znaju obuhvatiti i natjecatelje iznad 80 godina.

Po znanju razlikujemo C-kategoriju, s tehnički jednostavnim i kratkim stazama, dok su za A-kategoriju staze teže i duže. Najzahtjevnije staze imaju E-elitne kategorije, gdje pravo nastupa imaju samo reprezentativci.

Natjecanja su najčešće pojedinačna i štafetna, dok su povjesna ekipna natjecanja gotovo sasvim isčezla zbog neatraktivnosti, a održavaju se na blago valovitim terenima. Kratki strmi usponi, junci, močvare, potoci i raznolika vegetacija prepreke su koje se uz precizno čitanje karte i izbor najboljeg puta moraju u što kraćem vremenu svladati.

Bitni su uvjeti za vrhunski rezultat razvijena vještina čitanja orijentacijske karte, izbor najpovoljnije varijante dolaska do kontrole i prostorno predviđanje terena, uz relativno visoko fizičko opterećenje.

Zanimljivo je, da su orijentaciisti većinom veliki zaljubljenici u prirodu, visoke eko-svesti. Osim toga nitko ne poznaje šume kao oni, niti planinari koji se kreću po utabanim planinarskim stazama.

Uz sve gornje karakteristike nije čudno što se orijentacija razvila gotovo do masovnog pokreta u Skandinaviji, gdje na petodnevnom natjecanju O-Ringenu nastupa 25000 natjecatelja iz tridesetak država. Godišnje se u Hrvatskoj organizira oko 14 natjecanja, a na većim dvodnevnim priredbama nastupi i do 150 osoba. Gotovo dvije trećine su djeca i omladinci, što je i razumljivo uz njihov natjecateljski poriv.

Ipak,, kako se u ovom sportu ne okreću onolika financijska sredstva kao u drugima, rezultati nisu primarni. Voditelji klubova nastoje razviti i prijateljsku opuštenu atmosferu, ne samo među članovima istog kluba nego i šire. Tako se nerijetko može vidjeti da članovi različitih klubova zajedno treniraju, a redovito se i zajedno putuju na natjecanja i izvan Zagreba.

Orijentacijske škole se održavaju redovito početkom proljeća. Ove je godine u četiri škole ("Japetić", "R.Končar", "Slijeme" i "Vihor") sudjelovalo ukupno 70-80 polaznika, od kojih je oko polovica ostala aktivna u svojim društvima. U škole je uložen velik trud, jer jedan voditelj može na terenu istovremeno podučavati najviše 3-4 učenika.

Voditelji su pojedinih klubova iz Zagreba: "Japetić" - Branka Fabek i Miljenka Jakobović, "Maksimir" - Zoran Krivokapić i Darko Sakar, "R.Končar" - Emilia Ebenšpanger i Goran Škugor, "Slijeme" - Čedo Gros i Tihomir Salopek, "Vihor" - Neda Punek i Karlo Gobec.

Članovi seniorske reprezentacije Jugoslavije jesu: Natalija Smerke, Dunja Uročić, Tomislav Kaniški i Ivo Tišljar, svi "Maksimir" iz Zagreba.

Članovi juniorske reprezentacije iz Zagreba jesu: Eva Meštrović ("Maksimir"), Tihomir Salopek i Nikola Pajčin ("Slijeme") te Damir Gobec ("Vihor").

Oba trenera reprezentacije su iz Zagreba: Ivan Marchiotti - seniori i Karlo Gobec - juniori.

Predsjednik Komisije za orientaciju Jugoslavije i Hrvatske je Željko Gobec, a Zagreba Stanislav Horvat.

Osim klubova i njihovih voditelja, najzaslužniji su za vodičku ulogu u Zagrebu u ovom športu Planinarski savez Zagreba i njegov tajnik Željko Gobec, te Zagrebačka organizacija za športske aktivnosti učenika.

Jama Gradina na otoku Zirju

BRANKO JALŽIĆ, ZAGREB

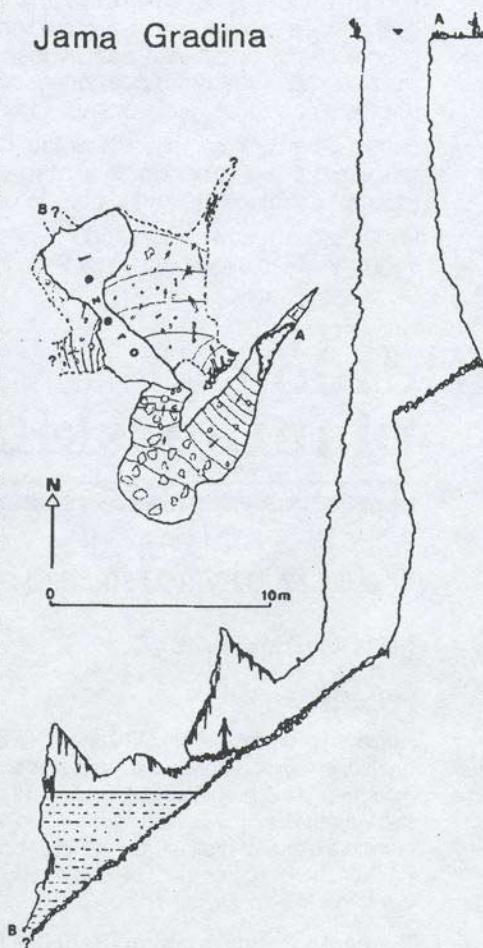
Jama Gradina nalazi se na jugoistočnoj strani otoka Žirje, na 40 m nadmorske visine iznad uvale Vela Stupica, unutar zidina kasnoantičke utvrde.

Istraživanja ovoga zanimljivog speleološkog objekta poduzeta su na inicijativu dr. Z. Gunjače prvenstveno zbog utvrđivanja arheoloških nalaza i sagledavanja veličine podzemnog jezera koje se nalazi na dnu jame a iz kojeg se sve do drugoga svjetskog rata izvlačila pitka voda.

Ovaj posao su obavili arheolozi S. Forenbaher i P. Vranjican 1988. godine. Tom prilikom izrađen je topografski nacrt jame i poslije sastavljen opis s mišljenjem o potrebi daljnjih istraživanja. Nedugo nakon toga jamu obilazi i ekipa stručnjaka iz Muzeja grada Šibenika i Geološkog zavoda iz Zagreba s namjerom da se ustanovi mogućnost iskorištavanja pitke vode iz spomenutog podzemnog jezera. U okviru tih zahvata bilo je riječi i o ispumpavanju slatke vode zbog utvrđivanja kapaciteta jezera, što je moglo imati za posljedicu narušavanje postojećih ekoloških prilika a time i ugrožavanje opstanka podzemne vodene faune koju smo pretpostavljali da bi se ovdje mogla nalaziti. Zbog toga smo poduzeli dodatno biospeleološko ronilačko istraživanje kako bismo sakupili primjerek troglobiontne stygo faune. Ovu akciju obavila je ekipa tehničara Hrvatskog prirodoslovnog muzeja iz Zagreba 30.6.1991. u sastavu: R. Dado i B. Jalžić, inače članovi SO PD Željezničar iz Zagreba.

Iz priloženog topografskog nacrta vidljivo je da je cijela jama jednostavne morfologije. Ukupna dubina joj iznosi 35 m do površine jezera, od čega na ulaznu vertikalu otpada 27 m. Postoje prepostavke da se u vrijeme aktivnosti kasnoantičke utvrde njena posada spuštalа u jamu primjenom nama nepoznate tehnike radi korištenja pitke vode.

Jama Gradina

Pristup jezeru danas je drugačijeg izgleda i malih dimenzija. Dno od podnožja ulazne vertikale tvori kameni kršje odnosno sipar koji se spušta strmo od podnožja vertikale dalje u potopljeni dio jame. Pri ulazu u vodu kamenje u siparu neminovno se pokreće stvarajući mutež. Podvodnim istraživanjem ustanovili smo da ovde nije riječ o klasičnom sifonskom jezeru nego o potopljenom nastavku jame. Dvorana, odnosno dio jame u kojem se nalazi jezero, pod vodom je malo većih dimenzija. Ronjenjem je dosegнутa dubina od 7 metara. Jama se nastavlja i dalje kroz uske prolaze između stropa dvorane i dna koje čini vrlo labilan sipar, pa istraživanje ovde nije nastavljeno zbog opasnosti od zatrpanjavanja malih prolaza. U sjevernom dijelu dvorane odvaja se uska pukotina, gdje na tri metra dubine ispod površine nalazimo više drvenih uglavljenih greda i dio drvenog vjedra za vodu. Pažljivim pregledom istočnog boka jezera ustanovljeno je da se tu otvara prolaz u gornji dio jame koji je sada zatvoren kamenim kršjem (siparom), gdje također ima ostatak drvene gradi. Ovaj nalaz upućuje na pretpostavku da se u prošlosti do vode dolazio na ovom mjestu. Drvena grada najvjerojatnije pripada konstrukciji koja je omogućavala sigurniji pristup jezeru. O starosti pretpostavljene konstrukcije moglo bi se više reći nakon radio karbonske analize drvenih ostataka. Također bi bilo zanimljivo ovu analizu sprovesti i na sigama, kojih ima u znatnim količinama i u najdubljem potopljenom dijelu. Ovom analizom dobio bi se još jedan vrijedan podatak o vremenu uzdizanja Jadranskog mora krajem posljednjeg ledenog doba. Prilikom ronjenja uzeta su dva uzorka vode i to na površini jezera i na dubini od 7 m. Analiza vode koju je obavio ing. J. Posarić iz Zagreba, dala je ove rezultate. Voda s površine jezera (uzorak I) bočata je voda, neupotrebljiva u konzumne svrhe. Po porijeklu je oborinska cijednica pomiješana s morskom vodom. Uzorak II je čista morska voda. Cijelo podzemno jezero predstavlja vodenim sklop stratificiran na bazi gustoće otopine koja je ovisna o koncentraciji otopljenih soli. Hidrogeološki gledano ovde se radi o uobičajenoj pojavi leće slatkog vode manjih dimenzija nastale procjedivanjem voda cijednica s površine. Od predstavnika podzemne vodene faune nadeno je više primjera amfipodnih račića koji su predani na znanstvenu obradu.

Budući da je ronio samo jedan ronilac, podvodno topografsko snimanje bilo je ograničeno na izradu grube skice. U okviru dodatnih istraživanja dva ronioca mogla bi mnogo preciznije izraditi podvodni topografski snimak te nastaviti istraživanje jame iza uskih prolaza. Ukupna dubina jame iznosi za sada 42 m.

O rezultatima naših istraživanja obavijestili smo dr. Z. Gunjaču iz Muzeja grada Šibenika koji dugi niz godina vodi arheološka istraživanja na lokalitetu staroantičke utvrde.

Katalog planinarskih značaka

UZ Slike na četvrtoj stranici omota

NIKOLA KIZEM, ZAGREB

PRVI RED

Planinarsko društvo GRAFIČAR-Zagreb. Pva značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači; izrada: Branko Kasun, Zagreb. Veličina: promjer 13 mm. Društvo je osnovano 17.5.1950. godine kao strukovno planinarsko društvo grafičkih radnika Zagreba. Adresa: PD Grafičar, Breščenskoga 4, 41000 Zagreb. Iz kolekcije Nikole Mišaka, Miškinina 63/c, Zagreb

Planinarsko smučarsko društvo ŽELEZNICA-BEograd. Pva značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači; izrada: Branko Kasun, Zagreb. Veličina: širina

20 mm, visina 11 mm. Društvo je osnovano u desetom mjesecu 1946. godine kao planinarska sekacija Fiskulturnog društva Železnica-Beograd. Na svojoj trećoj redovnoj godišnjoj skupštini 15.9.1948. odvaja se od Fiskulturnog društva, te se osamostaljuje kao samostalno planinarsko društvo. Adresa: PSD Železnica, Narodnih heroja 63, 11070 Beograd. Iz kolekcije Boruta Supančića, Prušnikova 34, Maribor

Planinarsko društvo TAM-Maribor. Značka je emajlirano-pozlaćena, na pribadači; izrada: u Mariboru. Veličina: širina 16 mm, visina 21 mm. Društvo je osnovano 18.2.1958. kao planinarsko društvo radnika

Tvornice TAM (Tvornica automobila Maribor). Adresa: PD TAM MARIBOR, Frankolovska 23, 62000 Maribor. Iz kolekcije Dušana Vukića, Ljutice Bogdana 2, Beograd

Planinarsko društvo PLJEŠIVICA-Bihać. Značka je reljefna, obojena i pozlaćena, na pribadači; izrada Aurea, Celje. Veličina: promjer 17 mm. Društvo je osnovano 24.2.1954. Adresa: Alagić Ismet, Ozimice 11, 77000 Bihać. Iz kolekcije Darka Pavičevića, Splitska 6, Pula

Planinarsko društvo STRAHINJČICA-Krapina. Prva značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači; izrada: Branko Kasun, Zagreb. Veličina: širina 18 mm, visina 15 mm. Društvo je osnovano 19.4.1899. kao podružnica Hrvatskog planinarskog društva. Poslije II svjetskog rata obnavlja se pod imenom PD Krapina, da bi nekoliko godina poslije uzelo svoje prvo bitno ime PD Strahinjčica. Adresa društva: PD Strahinjčica, Mašala Tita 1, 41230 Krapina. Iz kolekcije Drage Šimjanovskog, Ul.Radovana Conića 107, Tetovo.

DRUGI RED

Planinarsko društvo ŽELEZNIČAR-Vršac. Prva značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači; izrada: Branko Kasun, Zagreb. Veličina: promjer 14 mm. Društvo je osnovano 1962. godine inicijativom Sindikata željezničkih radnika kao planinarsko društvo željezničkih radnika Vršca. Nekoliko godina nakon osnutka, reorganizira se u Planinarsko-smučarsko društvo. Adresa: PSD Železničar, pošt.fah 9, 26300 Vršac. Iz kolekcije Nedelka Krsteskog, Mariborska 18, Skopje.

Planinarsko društvo PTT LJUBLJANA-Ljubljana. Prva značka društva, emajlirano-pozlaćena, na sigurnosnici; izrada Stiř, Ljubljana. Veličina: širina 19 mm, visina 26 mm. Društvo je osnovano 29.9.1953. kao planinarsko društvo PTT radnika Ljubljane. Adresa: PD PTT LJUBLJANA, Cigaletova 15, 61000 Ljubljana. Iz kolekcije Mladena Grubanovića, Langov trg 2, Zagreb

Planinarsko društvo RUNOLIST-Zagreb. Druga poslijeratna značka društva (prva poslijeratna je izdana pod imenom PD Grič), emajlirano-pozlaćena, na pribadači; izrada: Branko Kasun, Zagreb. Veličina: promjer 15 mm. Društvo je osnovano 1925. godine. Obnavlja se u 11. mjesecu 1950. pod imenom PD GRIČ, kao društvo radnika i namještenika komercijalne struke: Nama, Izbor, Građa i Trgopromet. Dana 10.10.1958. mijenja ime u PD Runolist, te sada djeluje uglavnom kao omladinsko društvo. Ovo društvo nema nikakve veze s PD Runolist osn. 11.4.1950. u Stenjevcu, koje 1960. mijenja ime u sadašnje PD RIS. Adresa: PD Runolist, Moše Pijade 2, 41000 Zagreb. Iz kolekcije Drage Jankovića, Bosutsko naselje 66, Osijek

Planinarsko društvo BORAC-Travnik. Prva značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači; izrada IKOM Zagreb. Veličina: širina 19 mm, visina 21 mm. Društvo je osnovano 26.2.1978. Adresa: PD Borac, p.p. 101, 72270 Travnik. Iz kolekcije Branka Škode, Slovenska 19, Zagreb

Planinarsko društvo POBEDA-Beograd. Prva značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači; izrada:

Branko Kasun, Zagreb. Veličina: promjer 14 mm. Društvo je osnovano 1948. godine. Adresa: PD Pobeda, Mačvanska 8, 11000 Beograd. Iz kolekcije Antona Ladića, Pako 8, 61353 Borovnica

TREĆI RED

Kružni planinarski put KROZ SAMOBORSKO GORJE. Značka je emajlirano-pozlaćena, na pribadači; Izrada Branko Kasun, Zagreb. Numerirana. Veličina: širina 15 mm, visina 17 mm. Put je otvorio 9.11.1958. PD "Japetić" Samobor, Starogradska 15, 41430 Samobor. Put ima 9 KT. Uobičajena markacija uz dodatak slova "S". Obilazak puta traje 2 dana.

Planinarski put VELEBNO. Značka je reljefna, obojena i pozlaćena, na pribadači; izrada Interpublik. Veličina: promjer 25 mm. Put je otvorio 30.6.1984. PD Zagreb-Matica, Bogovićeva 7, i PD Visočica, p.p. 1, 48000 Gospić, u čast 110 godina organiziranog planinarstva u Hrvatskoj. Put ima 8 KT s uobičajenom markacijom. Obilazak puta traje 3 dana.

Planinarska transverzala PETROVA GORA-BIHAĆ. Značka je bakreno-reljefna i patinirana, na pribadači; izrada: Radionica primijenjene umjetnosti, Zagreb. Veličina: širina 24 mm, visina 26 mm. Numerirana. Put je otvorio 26.5.1984. Planinarski savez Bosne i Hercegovine, Sime Milutinovića 10, 71000 Sarajevo. Put je otvoren povodom 110. obljetnice organiziranog planinarstva u Hrvatskoj i povodom Dana mladosti. Ima 15 KT s uobičajenom markacijom. Obilazak traje 3 dana.

Zasavska planinska pot KUMROVEC-KUM. Značka je emajlirano-pozlaćena, na pribadači; izrada IKOM Zagreb. Veličina: promjer 23 mm. Put je otvorio 1.5.1960. Zasavski meddruštveni odbor planinarskih društava, 61410 Zagorje ob Savi. Put ima 14 KT s uobičajenom markacijom uz dodatak slova "Z". Obilazak traje 7 dana.

Transverzala FRUŠKA GORA. Značka je osmoljeno-pozlaćena, na pribadači; izrada u Novom Sadu. Numerirana. Veličina: širina 30 mm, visina 22 mm. Put je otvorio 1956. godine Planinarsko-smučarski savez Vojvodine, Masarykova 25, 21000 Novi Sad. Put ima 24 KT. Obilazak traje 4 dana.

ČETVRTI RED

Planinarsko društvo SKOPJE-Skopje. Prva značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači; izrada: Branko Kasun, Zagreb. Veličina: širina 14 mm, visina 16 mm. Društvo je osnovano 15.12.1944. pod imenom Skopsko planinarsko društvo. Kasnije mijenja ime u PD Skopje. Sada nosi ime PD Skopje-Matica. Adresa: PD Skopje-Matica, Ul.Dame Krapčev br. 21 (pošt.fah 425), 91000 Skopje. Iz kolekcije Drage Štrmečkog, Preloška 1/b, 42000 Varaždin.

Planinarsko društvo ORAHOVICA-Slavonska Orlovica. Prva značka društva, emajlirano-posrebrena, na pribadači; izrada: Branko Kasun, Zagreb. Veličina: promjer 14 mm. Društvo je osnovano 12.12.1962. U

Slavonskoj Orahovici je 21.11.1925. osnovana podružnica HPD "Kndija", koja 14.4.1928. postaje planinarska sekcija PD "Strossmayer" i djeluje do 1932. godine. Adresa: PD Orahovica, Stošićeva 3, 54515 Slav. Orahovica.

Planinarsko društvo FRUŠKOGORSKI VENAC-Novi Sad. Prva značka društva, reljefno-posrebrena, na pribadači; izrađena u Novom Sadu. Veličina: širina 15 mm, visina 20 mm. Društvo je osnovano 1948. godine. Kasnije se reorganizira u planinarsko-smučarsko društvo. Adresa: PSD Fruškogorski venac, Cara Lazara 6, 21000 Novi Sad. Iz kolekcije Milivoja Cetine, Dušana Vukasovića 5, Žemun.

Planinarsko društvo KRANJ-Kranj. Značka je reljefno-obojena i niklano-patinirana, na pribadači; izrada Aurea Celje. Veličina: promjer 18 mm. Društvo je osnovano 12.7.1899. kao Kranjska podružnica Slovenskog planinskog društva. Adresa: PD Kranj, Kočička 27, p.p. 90, 64000 Kranj. Iz kolekcije Miroslava Ivanovića, Braće Opačića 2, 22408 Vrdnik.

Planinarsko društvo OŠTRC-Zlatar. Značka je reljefno-obojena i niklano-patinirana, na pribadači; izrada IKOM Zagreb. Veličina: promjer 25 mm. Značka je izrađena u seriji od 4 raznih mutacija: plava, crvena, bijela i crna. Društvo je osnovano 23.5.1923. kao podružnica HPD-a pod istim imenom. Poslije rata obnavlja se 2.6.1952. i djeluje do 1955. godine. Ponovno se obnavlja 29.2.1976. Adresa: PD Oštrc, Zagrebačka 2/a, 41250 Zlatar.

PETI RED

Planinarsko društvo PTT SLJEME-Zagreb. Prva značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači; izrada: Branko Kasun, Zagreb. Veličina: širina 10 mm, visina 18 mm. Društvo namještenika i radnika Hrvatske pošte i telekomunikacije. Korijeni mu sežu do davne 1946. godine kada je u Fiskulturnom društvu "Poštar" osnovana planinarska grupa. Zatim se u PD "Zagreb" osniva

Nastavak slijedi

PTT sekcija. Konačno 11.5.1950. osniva se PD PTT Sljeme. Adresa: PD HPT Sljeme, Jurišićeva 1/a, 41000 Zagreb. Iz kolekcije Ivana Južniča, Kidričeva 8, 61330 Kočevje.

Planinarsko društvo PAKLENICA-Zadar. Prva poslijeratna značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači; izrada: Branko Kasun, Zagreb. Veličina: širina 11 mm, visina 16 mm. Društvo je osnovano 24.7.1899. pod imenom Planinarsko i turističko društvo Liburnia. Nakon talijanske okupacije Zadra, poslije prvog svjetskog rata, društvo seli u Split i tu se 1925. godine fuzionira sa poljičkim "Mosorom" u Primorsko planinarsko društvo "Dinara". Obnavlja se 23.3.1952. pod imenom PD Liburnia. 21.4.1961. godine mijenja ime u PD Paklenica. Adresa: PD Paklenica, Djecji park bb, 57000 Zadar.

Planinarsko društvo TRESKAVICA-Sarajevo. Prva značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači; izrada: Branko Kasun, Zagreb. Veličina: širina 26 mm, visina 24 mm. Društvo je osnovano 21.4.1950. Adresa: PD Treskavica, Aščiluk 1, 71000 Sarajevo. Iz kolekcije Ignaca Hana, Ogrizovićeva 34, Zagreb.

Planinarsko društvo LJUBLJANA-MATICA-Ljubljana. Značka je reljefno-obojena i pozlaćena, na pribadači; izrada: Aurea Celje. Veličina: širina 14 mm, visina 19 mm. Društvo je osnovano 27.2.1893. kao prva podružnica Slovenskog planinskog društva. Adresa: p.p. 320, 61000 Ljubljana. Iz kolekcije inž. Bore Radevskog, Partizanska 24/6, 97000 Bitola.

Planinarsko društvo ĐEROVICA-Peć. Stara značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači; izrada: ZIN Beograd. Veličina: širina 14 mm, visina 17 mm. Društvo je osnovano 15.9.1928. i prvo je planinarsko društvo na Kosovu. Adresa: PD Đerovica, Lole Ribara 2, 38300 Peć. Iz kolekcije Edena Međešija, Ohridska 27, 23000 Zrenjanin.

Speleologija

NOVE TURISTIČKE ŠPILJE U HRVATSKOJ

Urediti neku špilju za turistički posjet nije uvijek lak i brz posao. Najbolje to potvrđuje primjer špilje Samograda i Manite peći, kojima je od prvog pa do konačnog uređenja trebalo cijelo stoljeće!

Špilja Samograd. O prvom uređenju ove špilje kod Perušića u Lici mnogo je pisano (vidi NP br. 3-4/1990, str.79). Prije 102 godine po prvi puta su bili uređeni putovi kroz špilju i upriličena prva propaganda, a 15. listopada 1990. špilja je dobila i električnu rasvjetu. Otvorenie je obavljeno na svečan način, s mnogo uzvanika i narodnim veseljem. Obnovljeni su putovi i stepenice u ulaznom dijelu, postavljena vrata i diesel-agregat u ulaznoj vratiči koji napaja strujom električne svjetiljke u špilji. Špilju je moguće razgledati samo uz najavu Turističkom društvu u Perušiću, koje je provelo ovu elektrifikaciju. Potrebno je obratiti se predsjedniku društva Vjekoslavu Malekinu (Ul. Bratije Hećimović 5, 48202 Perušić, tel. 048-79-023) ili Mjesnom uredu u Perušiću (tajnik, tel. 048-70-017) ili električaru

koji uključuje rasvjetu i vodi po špilji (Milan Kolak, Omladinska ul. 6, tel. 048-79-163). Dužina je špilje 223 m, a dubina 54 m. Turistički put vodi kroz cijelu špilju. Razgledavanje može trajati oko pola sata.

Špilja Manita peć. I ova je špilja prvi puta bila uređena prije mnogo godina, točnije, još 1937. godine, kad je i cijeli klanac Velike Paklenice bio uređen za turističko razgledavanje. Već tada su kroz špilju bili postavljeni putovi (betonski nogostupi, stepenice i ograde), koji su u ljetu 1990. obnovljeni. Rasvjetu je špilja dobila u proljeće 1991. Od studenog 1990. do travnja 1991. trajalo je postavljanje diesel-agregata pred ulazom te kablova i električnih svjetiljki po špilji. Komisija Nacionalnog parka Paklenica prilikom preuzimanja radova izrazila je zadovoljstvo obavljenim poslom i ekipu stručnjaka koja je postavila rasvjetu - a bili su to članovi Speleološkog odsjeka PD "Željezničar" iz Zagreba - preporučila Turističkom društvu u Perusiću radi korekcije rasvjete u špilji Samograd. Špilju Manitu peć, lijepo osvijetljenu, moći će se sada razgledati svakodnevno tokom cijele ljetne sezone, a izvan nje uz najavu Uprave Nacionalnog parka Paklenica u Starigradu Paklenici (57244 Starigrad-Paklenica, tel. 057-79-002). Od Aniča Luke, od turističkog puta kroz klanac Velike Paklenice, ima oko 40 minuta užbrdo markiranim turističkim stazom do špilje, koja se nalazi na 500 m nadmorske visine. S ulaza u špilju pruža se lijepi pogled na klanac, a posebno na najatraktivniju stijenu u Paklenici - na Aniča kuk. Špilja je dugačka 175 m i duboka tridesetak metara, a može se razgledati za 20-30 minuta.

Uređenjem ovih špilja, u Hrvatskoj se sada nalazi 12 turistički uređenih špilja, a to su, osim spomenutih: Veterica kod Zagreba, Grgosova kod Samobora, Vrljovka kod Ozlja, Vrelo kod Fužina, Lokvarka kod Lokava, Golubnjača na Plitvičkim jezerima, Cerovačke špilje (Gornja i Donja) kod Gračaca, Vranjača kod Splita, Šipun u Cavtatu i Modra špilja na Biševu.

Vlado Božić

Zoran Stipetić

In memoriam

Tomislav Stunić (1924-1990)

U Donjoj Stubici umro je 28. studenog 1990. godine Tomislav Stunić, jedan od najaktivnijih planinara Hrvatskog zagorja. Bio je tajnik PD "Stubičan" od 1959. godine, a prije toga referent za propagandu tog društva. Kao nastavnik po struci posebno se angažirao na razvijanju ljubavi prema planinarstvu među mladim naraštajem. Ostale su zabilježene njegove akcije na organiziranju sanjkaških natjecanja za djecu pod imenom "Snješko". Organizirao je rad sekcijske podmlatka

21. zagrebačka speleološka škola

PDS "Velebit" organizirao je i ove godine tradicionalnu spel. školu. Trajala je od 13.3. do 24.4. i obuhvaćala 14 predavanja u prostorijama društva u Radićevoj 23 i 6 izleta na kojima su, osim predavanja, izvedene uobičajene praktične vježbe. Jednodnevni izleti organizirani su na Zakićnicu i na Gorsko Zrcalo. Ostali izleti bili su dvodnevni i obuhvatili su već tradicionalna odredišta velebitaških spel. škola - Tounj, Rudnicu i Jopićevu špilju. Nevesela novina ove godine bila je nesigurnost na terenu, pa je izostalo uobičajeno istraživanje u području Like. Umjesto toga je organiziran posjet Paukovoj jami između Mrkoplja i Petehovca. To se pokazalo kao dobro rješenje jer je glavni cilj bio da polaznici isprobaju stečena znanja u pravoj okolini za što je široka 90-metarska ulazna okomica Paukove jame bila izvršna jer su bila postavljena dva paralelna užeta i školari su u parovima lakše savladali tjeskobu prvog ulaska u jamu. Novost na školi bila je i demonstracija spel. ronjenja u Rudnici.

U školu se upisalo 24 polaznika, dvoje ih je odustalo, ostali su svi uspješno završili školu i time stekli naziv speleologa pripravnika. Svi polaznici dobili su dvije zamke (6 mm) u trajno vlasništvo. Komisija za speleologiju PSH poklonila je svim polaznicima škole "Vodič kroz uređene špilje Hrvatske", a najuspješnijima i "Speleološki priručnik" (I. dio). Predsjednik Komisije pozdravio je prisutne na otvaranju i zatvaranju škole te im poželio uspješno bavljenje speleologijom. Iako se zbog teške situacije mogao očekivati strah i protivljenje roditelja, na izlete je dolazilo prosječno 19 školaraca (87%), što svjedoči o njihovoj volji i zainteresiranosti, pa se nadamo da će mnogi tako i nastaviti. U školi na terenu je uz voditelja škole (Z. Stipetić) sudjelovalo prosječno šest aktivnih članova odsjeka, od kojih su se posebno trudili Čedo Josipović i Siniša Rešetar.

"Pčelica" i poznate pohode planinara "Kroz Gupčev kraj" te aktivno radio u ZPP-u.

Planinari su mu posebno zahvalni na uređenju izletišta na sjevernoj strani Medvednice, posebno "Ložekovog izvora" i "Kulmerice".

U širokoj lepezi planinarske djelatnosti veliku je pozornost pridavao propagandi planinarstva. Bio je i novinar, pa je i svojim pisanjem zadužio hrvatsko

planinarstvo. Novinarskim radom počeo se baviti 1952. godine i za svog života napisao je oko 45000 tekstova, među kojima je i velik broj s područja planinarstva. Pisao je u "Večernjem listu", "Školskim novinama", suradivao je na Radio Zagrebu i Televiziji Zagreb, a mnogo priloga objavio je i u "Našim planinama".

Iako po rođenju Petrinjac, Stunić je živio za svoju Stubicu, Medvednicu i Hrvatsko zagorje i tako se upisao u "zlatnu knjigu" onih ljudi koji su svoj život posvetili ovom dijelu "Lijepu naše". (T.Đurić)

Na slici: Tomislav Stunić u slovenskim Alpama

Franjo Vizjak (1921-1990)

Ravnogorski planinari ostali su 26. siječnja prošle godine bez svoga dugogodišnjeg člana, vrijednog planinara, drágog druga i prijatelja, športskog radnika, svjedoka svih događanja u planinarstvu Ravne Gore, Franje Vizjaka. Rodio se u Ravnoj Gori 20.9.1921. Po zanimanju je bio ugostiteljski radnik. Planinarenjem se počeo baviti tridesetih godina kada je u Ravnoj Gori osnovano prvo planinarsko društvo "Bjelolasica". Jedan je od osnivača današnjeg PD "Višnjevica" Ravna Gora, kojem je ostao vjeran sve do svoje smrti. Volio je raditi s mlađim planinarima, uvijek spremjan idejama i djelom realizirati sve što je napredno u športu, posebno planinarstvu i šahu. Išticao se po tome što je mnogo slobodnog vremena provodio na izgradnji planinarskih

objekata i markaciji planinarskih puteva. Na izgradnji planinarske kuće Lokanda odradio je stotine sati, dao niz izvanrednih ideja i materijalnih priloga. Nije žalio sebe, a svoju pomoć nudio je svakome. Osim planinarstvom, aktivno se bavio šahom i auto-moto športom. Primio je posebna priznanja i brojne nagrade. Pamtilo ga kao izuzetno društvenu, veselu, dragu i šaljivu osobu. Ne mogu se zaboraviti njegove zasluge na razvijanju planinarstva, šaha, športa uopće i turističke djelatnosti u Ravnoj Gori i zato će nam ostati u dragoj uspomeni kao čovjek, prijatelj i planinar, uvijek spremjan sve žrtvovati za svoje ideale.

Andelko Ivančić

Albert Novinc-Berti (1926-1988)

26. kolovoza 1988. umro je ugledni planinarski radnik Albert Novinc-Berti, doajan planinarstva na ravnogorskem području, jedan od članova inicijativnog odbora za osnivanje i član PD "Višnjevica" Ravna Gora, jedan od njezinih predsjednika i tajnika.

Roden je u Ravnoj Gori 8.11.1926. Školovao se u Zagrebu, Rijeci, Beogradu i Sarajevu. Po zanimanju je bio građevinski tehničar. Po završetku školovanja svoj radni vijek započinje u Sarajevu gdje je započela njegova planinarska aktivnost. Nakon povratka u rodni kraj osniva PD "Bjelolasica", prvi je predsjednik ovoga Društva, zatim tajnik i dugogodišnji član sve do pres-

tanka rada. Istaknuo se na funkciji predsjednika Skijaškog društva "Goranka" iz Ravne Gore, neumorno radi i u Sportskom društvu "Goranka" i KUD "Sloga" Ravna Gora kao tajnik i član pjevačke sekcije, te u Auto-moto društvu iz Ravne Gore.

Planinarstvom se bavio od rane mladosti i ostao vjeran planinama sve do svoje smrti. Za nesebičan, samoprijegoran rad u planinarstvu i na mnogim drugim poljima, primio je brojna priznanja, pohvale i nagrade.

Andelko Ivančić

Pismo čitateljice

Planinarke prikraćene u "Hrvatskom planinaru"

Na nedavnom sastanku moje sekcije HPD "Zagreb-Matica" bilo je spomenuto da je na skupštini Hrvatskog planinarskog saveza odlučeno da se NAŠEM časopisu "Naše planine" promijeni ime u prvobitno, prijeratno "Hrvatski planinar".

Svom sam dušom uz nova hrvatska stremljenja, za nacionalnim osvještavanjem naroda i sve ostale naše tako duge tlačene želje za demokracijom, ali priznajem da moj odmijereni ukus pomalo smeta pretjerano i euforično, makar možda i razumljivo, isticanje tih nacionalnih oznaka, što se gadjekad javlja. U takvu vrtstu pretjeranosti uvrištila bih i promjenu ljepe, pojmovno širokog značenja imena časopisa "Naše planine" u prijašnje, ali siromašnije i manje lijepo "Hrvatski planinar". To staro ime je čak donekle i preživjelo, jer u sebi ne uključuje i ženu - PLANINARKU, nego samo planinara. Čini mi se da planinarke predstavljaju znatno veću polovicu sveukupnih hrvatskih ljubitelja planina, bar sudeći prema njihovu broju u mojoj planinarskom društvu.

O broju hrvatskih uglednih planinarki neću ni govoriti. Osim toga, u tom našem planinarskom glasilu sudjeluje i znatan broj žena kvalitetnim i često poetskim člancima.

Promjenom imena u "Hrvatski planinar", imena starinskog i, dakako, punog tradicije, žene planinarke bi se na neki način strpale na marginu hrvatskog planinarstva. Tradicija je divna i nezamjenjiva i treba je čuvati, ali ne toliko zato da se pošto-poto imitira, nego zato da bude čvrst temelj novim vrijednostima.

Mislim da ovim pismom izražavam mišljenje mnogih planinarki pa zato обратите pažnju i na naše žensko mišljenje o tome.

Dubravka Ramuščak, Zagreb

Publicistika

• **"Stari gradovi, dvorci i crkve sjeverozapadne Hrvatske".** Treće dopunjeno izdanje (autori: Tomislav Đurić i Dragutin Feletar) izašlo je polovinom svibnja ove godine u nakladi ogranka Matice Hrvatske u Koprivnici. Knjiga sadrži oko 300 stranica na kojima je opisano stotinjak starih građevina ilustriranih s oko 200 fotografija. Za razliku od ranija dva izdanja, sadašnje je dopunjeno crvenim građevinama sjeverozapadne Hrvatske. Budući da ova knjiga obraduje spomenike kulture koji se velikim dijelom nalaze na području planina Hrvatskog zagorja i Prigorja (Ravna gora, Ivaničica i Kalnik), izazivala je dosad velik interes i među planinarkama. Zainteresirani je mogu kupiti (po cijeni od 480 dinara) kod autora: Tomislav Đurić, Privredna banka Zagreb, Zagreb, Račkoga 6, tel. 443-109 ili Dragutin Feletar, Koprivnica, Trg mladosti 8, tel. 043-822-021.

• **Još o izletničkoj karti Gorskog kotara.** U NP 1-2, str. 37, objavljena je opšina recenzija te karte, no kako je ona pravi događaj u našem planinarstvu, valja joj posvetiti osobitu pažnju. Gorski kotar oskudjeva u dobrim topografskim kartama, pogotovo izletničkim kartama. Postoje nove karte VGI Beograd, no one se ne mogu nabaviti, pogotovo ne mjerila 1:25.000. Zato nas je Uprava NP "Risnjak" ugodno iznenadila izdanjem izletničke karte NP "Risnjak" u mjerilu 1:18.000, koju je

izradio zavod za kartografiju Geodetskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a tiskao "Vjesnik" Zagreb. Na poleđini karte su podaci o NP "Risnjak", te kratki vodič kroz park, i to na hrvatskom, njemačkom, engleskom, talijanskom i francuskom jeziku. Karta je pregledna, boje su vrlo dobre, mjerilo oduševljava, jer je to prava rijetkost na našim prostorima. Nažalost, pri izradi karte nisu dosljedno poštivane međunarodne, a i naše norme u izradi karata. Radi se o toponimima. Svjetsko je, a i naše pravilo, da se toponimi pišu onako kako ih narod koji nastanjuje dotične prostore naziva. Čak, ako postoje dva naziva, pišu se oba. Evo primjera! U južnom dijelu karte označena je kota 1223 Mliječni vrh. Narod taj vrh zove Mlični vrh. Sjeverno od Snježnika su upisana Srebrena vrata, a treba Srebrena vrata, na sjevernom dijelu karte piše Veliko Snježničko i Malo Snježničko, a narod to zove Veliko odnosno Malo Snežničko. Da ne dužim. Ne postoje nepravilni narodni toponimi, bez obzira na to kako zvuče i kako se nekome čini da bi trebali pravopisno izgledati. Nedopustivo je njihovo ispravljanje i počušaj uklapanja u pravopis. Karta se može naručiti na adresi: Uprava NP "Risnjak", 51317 Crni Lug.

Miljenko Pavešić

● "Velebit". Pod ovim je naslovom PDS "Velebit" iz Zagreba, početkom 1990. godine pokrenuo izlaženje svoga vlastitog biltena, koji je u početku imao biten cijelog društva, ali se do sada pokazalo da je to u stvari biltent samo Speleološkog odsjeka. Glavni urednik je od prvog broja speleolog Teo Barišić. Biltent je formata A-5, mekih korica, s najlepšjom fotografijom u boji na naslovnoj stranici, umnožen fotokopiranjem, a sadrži dvadesetak stranica. Za sada tiraža, nažalost, iznosi svega 20 primjeraka, pa je vrlo teško doći do primjerka te, po sadržaju, vrlo vrijedne publikacije.

Prvi broj (zima 1990), išao je na 21 stranici, s ambrom "Velebita" na naslovnoj stranici, a sadrži 8 fotografija, dvije karte, i više manjih i većih nacrta. Uvodnik je ustvari izvještaj o 40-godišnjem radu PDS "Velebit" (autor speleolog Goran Tomšić, tajnik PDS "Velebit"), a slijede članci Damira Lackovića o planinarenju po planinama Turske, Tea Barišića o spel. istraživanju okolice Gračaca, te T. Barišića i D. Lackovića o istraživanju Špilje u kamenolomu Tounj. Ovaj broj su zajedno uredili T. Barišić, D. Lacković i G. Tomšić.

Br.2 (proleće 1990), ima 20 stranica, 5 fotografija i 11 crteža, a donosi članke D. Lackovića o istraživanju spel. objekata na Sinjaljevini u Crnoj Gori, u okolini Jasenka u Hrvatskoj i o Poganoj jami na Žumberku, članak Daria Denteša o istraživanju jama kod Šugarske duljbe na Velebitu, članak T. Barišića o jami Uvirajlki i jami Cincar, te izvještaj o 20. zagrebačkoj spel. školi.

Br.3 (ljeto 1990) na 18 stranica, s 9 fotografija, 3 nacrta i dvije karte, donosi prikaz Slavena Dobrovića Seminara o samospašavanju iz vertikalnih spel. objekata, članak Čede Josipovića o Fantomskoj jami (-477 m) na Velebitu i T. Barišića o Ponočnom sifonu u jami Punar u Luci (-290 m).

Br.4 (jesen 1990) na 20 stranica, s 10 fotografija i 5 nacrta, donosi izvještaj S. Dobrovića o spel. ekspediciji SO PDS "Velebit" u jamu Batmanhöhle u Austriji (-1219 m) i prilog Ane Sutlović o svojim dojmovima s te ekspedicije (prva žena-speleolog iz Jugoslavije koja se spustila tako duboko), te članak T. Barišića o 8 km istraženih kanala Špilje u kamenolomu Tounj. Na kraju se nalazi komentar Ozrena Lukića (SO PD "Željezničar" Zagreb) o istraživanju članova SO "Velebit" na području Šugarske duljbe.

Br.5 (zima 1990), na 26 stranica, sa 4 fotografije, 8 crteža, 3 karte i 3 nacrta donosi prikaz S. Dobrovića o opasnostima kod ronjenja u spel. objektima, izvještaj G. Tomšića s ronilačke ekspedicije "Krim '90" u SSSR-u, članak Zorana Stipetića o istraživanju sifona u Vrelu u Ljubačkom zaljevu i prikaz ronjenja T. Barišića u sifonu Idealna siga u Špilji Suvaju na Kordunu.

Zbog velikog interesa za ovom publikacijom izdavač priprema reprint išaših brojeva, pa se zainteresirani mogu predbilježiti kod urednika.

● "Speleologia Croatica". Speleološko društvo Hrvatske pokrenulo je inicijativu za štampanje svog glasila još prije nekoliko godina, a inicijator i začetnik mu je, sada već pokojni, speleolog i akademik Mirko Malez. On je sam tokom 1988-1990. pripremio materijal za objavljanje prvog broja (1/1990) i dao

publikaciju u tisk, ali je, nažalost, nije doživio vidjeti. Glasilo je izašlo u ožujku 1991., na 60 stranica formata A-4 s polutvrđim koricama, a deklarirano je kao čisto znanstvena speleološka publikacija (u Uredničkom odboru nalaze se mnogi hrvatski znanstvenici: dr.S.Božičević, dr.M.Garašić, dr.Z.Krulc, prof.dr.A.Magdalenić, dr.V.Malez, prof.dr.M.Meštrović, dr.M.Paunović, prof.dr.Z.Pepeonik i prof.dr.A.Slijepčević, a tehnički urednici su mr.J.Lenardić i dipl.ing.T.Kovačević). Izdavanje ovog broja finansijski su pomogli: Ured Ministarstva za znanost, tehnologiju i informatiku Republike Hrvatske, "Josip Kraš" Zagreb, "INA-INTCO, Ltd" Zagreb, "Komot" Zagreb, Studentski centar COUR Student servis Zagreb i (to ne piše u publikaciji) članovi Društva za istraživanje i snimanje krških fenomena (DISKF) Zagreb. Pod naslovom "Umjesto predgovora" dr.M.Garašić dao je kratak prikaz realizacije ove publikacije i nekolog njegovu osnivaču Mirku Malezu. Prvi je članak napisao M.Malez, a posvećen je 80-godišnjici osnutka prve profesionalne spel.organizacije u Hrvatskoj, Odjelu za istraživanje špilja u Geološkom povjerenstvu kraljevine Hrvatske i Slavonije, a slijede članci podijeljeni u nekoliko područja. Većina članaka bila je u obliku referata predstavljenih na 10. kongresu speleologa Jugoslavije, održanom u Sarajevu 1988. i već objavljena u sarajevskim publikacijama "Naš krš" i "Speleo BiH".

Fizička speleologija zastupljena je člankom M. Garašića o Jami pod Debelom glavom, člankom M. Garašića i T.Kovačevića o speleohidrogeologiji Velike pećine kod Blata u Lici i člankom M.Kuhte o spel. istraživanjima na prostoru kompleksne hidrogeološke barijere Velebita, lokalitet Štirovače i Klemente; speleobiologija člankom B. Jaližića, D. Pavičevića, G. Nonveillera i T. Radu o komjašima (Insecta, Coleoptera) planine Mosor i člankom M.Kučinića o lepidopterskoj fauni Špilja i jama u Hrvatskoj. Paleontologija i kvartarna geologija zastupljena je člankom V. Malez o statističkom prikazu pleistocene ornitofaune iz Špilje Šandalje kod Pule, člankom M.Paunović o životinjama Bufo Viridis Laurenti i Emys Orbicularis Linne u Špilji Kličevci u Dalmaciji, člankom M.Maleza o kronostratigrafском položaju pleistocenske faune Podpećke pećine kod Užica u Srbiji, člankom G. Gužvice o morfometrijskoj analizi dugih kostiju ekstremiteta Špiljskog medveda iz Krapine i člankom J.Lenardić o novim nalazištima kvartarnih vertebratnih fauna u Špiljama Jugoslavije. Svi članci imaju sažetak na engleskom jeziku i klasifikaciju po UDK. Na kraju je M. Malez dao prikaz knjige pod naslovom "Contribution to the Study of the Pleistocene Fauna of Large Mammals (Carnivora, Perissodactyla, Artiodactyla) from Petralona Cave, Chalkidiki, grčkog autora Tsoukala S. Evangelia, objavljenoj u Solunu 1989. Želja je članova SDH i DISKF da Glasilo postane prava hrvatska znanstvena spel. periodika u kojoj bi svoje stručne i znanstvene radeve mogli objavljivati članovi svih spel. organizacija iz Hrvatske.

Vlado Božić

Alpinizam i ekspedicionizam

• **Napad na Tomu Česenom.** Vodeći slovenski alpinist, a možda i prvi u svijetu, poznat osobito po solo usponu kroz južnu stijenu Lhotsea u Himalaji, bio je predmet ružnog napisa u francuskoj reviji L'Equipe. Urednik J.M.Asselin je ustvrdio da Česen uopće nije izveo taj uspon, da su njegove fotografije montirane a tvrdnje lažne, jer taj uspon uopće nije ni moguć. Asselinu se pridružio i Ivano Ghirardini, vlasnik sportske trgovine u Chamonixu. Stručnjaci smatraju da je pozadina tih napada ljubomora. (ŽP)

• **Najbolji slovenski alpinisti.** U Cankarevom domu u Ljubljani su u siječnju ove godine proglašeni najbolji slovenski penjači u 1990. godini. Ocenjeno ih je stručni

žiri Komisije za alpinizam PZS. Među sportskim penjačima prvi su Miranda Ortar i Tadej Slabe, a među alpinistima Marija Frantar i Tomo Česen. Prilikom svečanosti proglašenja dobili su priznanja i pokrovitelji slovenskih alpinista, uglavnom radne organizacije.

• **Prvi Slovenac u Himalaji** je Dinko Bertoncelj iz Bariloča u Argentini koji se 1954. kao član argentinske himalajske ekspedicije penjača u skupini Daulagirija. Bertoncelj je ujedno i predsjednik Slovenskog planinarskog društva u tom gradu gdje je velika kolonija slovenskih iseljenika. Dana 21. veljače ovo je društvo proslavilo 40 godina rada i tom prilikom priredilo slikarsku izložbu. (ŽP)

Vezni putevi i transverzale

• **Bitovnja-Pogorelica-Vranica.** U broju 1-2, 1991. objavljen je opširan prilog o tom putu s geografskom skicom. Obilaznike će obradovati vijest da je konačno izrađen i znak toga puta koji mogu zatražiti pismom, uz uplatu 50 din, na adresi upravljača: Savjet planinarskog puta Bitovnja-Pogorelica-Vranica, 71260,

Kreševu, pp 2. Na putu su izvedene i neke promjene. Producen je za jedan dan prema domu na Radovini, jer je KT dom na Prokoškom jezeru, nakon požara, ukinuta. Nove su KT 9a vrh Rosin (2059 m) na Vranici i 10a u kuli u Gornjem Vakufu koji sada također postaje polazna točka puta. (ŽP)

Vijesti

• **Zimski tečaj GSS PSH na Platku.** Od 6. do 23. ožujka u organizaciji Komisije za gorsku službu spašavanja održan je redoviti zimski republički tečaj za pripravnike. 14 tečajaca iz 8 stanica (Zagreb, Split, Delnice, Gospić, Karlovac, Ogulin, Rijeka i Samobor) obradili su predviđeno gradivo, među ostalim upotrebu akije i drugih sredstava za spašavanje zimi, zatim podizanje i spuštanje po snježnim strminama, izradu sidrišta u snijegu, poznavanje snijega i lavina, analizu čvrstoće slojeva snijega na presjeku, upotrebu električnih naprava za traženje unesrećenih u snijegu, sondiranje i dr. Uz to je detaljno obrađena prva pomoć, s posebnim naglaskom na zimske ozljede, smrzavanje i smrzonine, sunčano sljepilo, skijaške ozljede te praktičnu primjenu prve pomoći kod tih ozbljeda. Posebna pažnja je usmjerena na uvežbavanje svih znanja. Tečaj su vodili instruktori GSS-a Ivan Host i dr. Borislav Aleraj, vođa tečaja. Tečaj je održan u planinskom domu Partizana na Platku u kojem su smještaj, uvjeti za nastavu i gospodrinstvo domara bili na najboljoj mogućoj razini. Završna vježba izvedena je kao spašavanje unesrećenog iz vršne stijene Snježnika, po noći, i veoma lošem, kišovitom, maglovitom i vjetrovitom vremenu.

Akcija je uspješno obavljena. Svi su tečajci u njoj, a i u toku cijelog tečaja, pokazali izvanrednu volju i smisao za rad, pa je i uspjeh tečaja bio odličan.

• **VII. karlovačka planinarska škola** u organizaciji HPD "Dubovac" započela je 20. ožujka. Školu su vodili Mladen Kuka i dr. Ante Starčević. Od 74 upisana polaznika uspješno ju je završilo 50. Predavači su bili najpoznatiji karlovački planinarski stručnjaci. Svi polaznici nagrađeni su značkom i amblema društva, a najmarljivijima, Mariji Furlić, Ivani Dijačić, Nikoli Kresojeviću, Ivančici Kiseljak, Branimiru Kuka, Palmi Novosel, Ireni Janaković, Davoru Dijačiću i Sandri Car i vrijedne nagrade. Svečanoj podjeli diploma polaznicima, koja je održana na planinarskom izletištu "Kalvarija", prisustvovali su i čelnici grada Karlovca, gradonačelnik Karlovačkog sportskog saveza. Diplome i nagrade podijelili su voditelji škole Mladen Kuka i predsjednik HPD "Dubovac" dr. Ante Starčević.

• **Planinari u Lepoglavi.** Pedesetak članova HPD Lipovica iz Cernika, PD Strmac iz Nove Gradiške i PD Priroda-PBZ iz Zagreba organizirali su 11. i 12. svibnja zajednički dvodnevni izlet u Hrvatsko zagorje. Svra je

izleta bila da se slavonski planinari detaljnije upoznaju s prirodnim ljepotama Ravne gore i spomenicima kulture u lepoglavskom kraju. Obišli su Trakošćan, uspeli se na Ravnu goru, gdje je u domu "Anka Ivić" održan zajednički planinarski domjenak. Okupljenim planinarnima je poznati planinarski predavač iz Varaždina, Tomislav Jagačić, održao predavanje s projekcijom kolor dijapositiva o Ravnoj gori, te o Durmitoru i splavarenju rijekom Tarom. Tom prilikom planinari su potpisali zajedničku peticiju najvišim vlastima Crne Gore za sprečavanje izgradnje asfaltne baze koja bi ugrozila rijeku Taru. U okviru izleta posjećen je i pavilinski kompleks u Lepoglavi, a kako je bila i nedjelja, planinarnima se pružila prilika da prisustvuju službi Božjoj, što predstavlja ugodnu novost u organiziranju i osmišljavanju planinarskih izleta.

[T.Đurić]

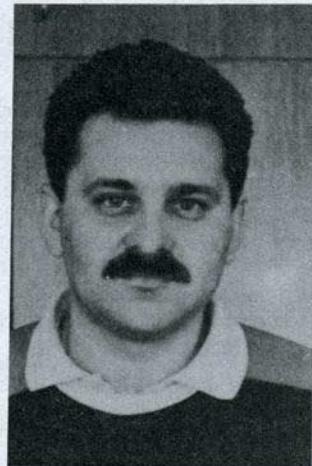
• **PD Dubovac iz Karlovca** održalo je 25. travnja izvanrednu skupštinu društva. Tom prilikom donesen je i prihvaćen novi Statut, a članovi društva jednoglasno su odlučili da će od sada nositi naziv: Hrvatsko planinarsko društvo "Dubovac" Karlovac, skraćeno HPD "Dubovac".

[Dr. Ante Starčević]

• **Nacionalni park Triglav na videokazeti.** Svi oni koji zbog godina, fizičke kondicije ili zdravlja ne mogu posjetiti Nacionalni park Triglav, moći će uživati u njegovim ljepotama gledanjem videokazete koja je nedavno proizvedena. Prirodne ljepote, flora, fauna, kulturna baština, život i običaji ljudi, našli su svoje mjesto na toj kazeti. Jedan od glavnih duhovnih začetnika tog projekta je scenarist i režiser Jože Mihelić, a o kvaliteti filma govore i imena ostalih sudionika koji su radili na njegovoj realizaciji. Izvrsna fotografija je rad snimatelja Antona Venclja. Tekst je napisao dr. Matjaž Kmecl, a Boris Kralj ga je izvornom interpretacijom dodatno obogatio. Za glazbenu opremu se pobrinuo Tine Mihelić, a montažer Zvone Judež pojedine je kadrove spojio u prekrasnu cjelinu. Film je rađen u studiju Kregar u Bitnju pri Kranju uz stručnu pomoć Marijana Kregara i njegovih sinova. Premijera filma je održana 9. travnja u hotelu Bor u Preddvoru. Detaljnije podatke o videokazeti i mogućnosti kupnje može se dobiti u upravi Nacionalnog parka Triglav (64260 Bled, Kidričeva 2, p.p. 12, telefon: 064-77-407).

• **Izložba planinarskih značaka u Osijeku.** Poznati osječki planinar i pasionirani sakupljač planinarskih značaka Slobodan Mijatović održao je izložbu 13. i 14. travnja u Osijeku, na kojoj je prikazan samo dio njegove bogate kolekcije od 100 značaka. Da sakupljanje značaka nije samo hobi nego i svojevrstan povijesnoistraživački rad, najbolje svjedoči tekst koji je objavio u katalogu povodom izložbe:

Planinarstvo je po svom karakteru kulturna pojava s kojom se naši narodi s pravom mogu ponositi. Sakupljanje planinarskih značaka predstavlja samo mali dio ove velike kulturne i povijesne baštine. Rad na kolecionarstvu planinarske tematike u smislu sakupljaštva planinarskih, kako predratnih tako i poslijeratnih značaka, daje široku spoznaju cijelokupnog povijesnog

Slobodan Mijatović

razvijka naših planinarskih organizacija koje spadaju među prve u svijetu (Hrvatsko planinarsko društvo 1874. godine). Dok se u Europi u XVI stoljeću tek nazirao i počeo buditi smisao za prirodu i njezine ljepote, naš veliki pjesnik Petar Zoranić iz Nina piše pjesničko djelo "Planine" inspiriran ljepotom Velebita i Dinare. U našoj zemlji je do sada osnovano puno planinarskih društava, a dokaz za to su ove planinarske značake. Svaka od njih ima svoj značaj i interes za sve sakupljače u zemlji. Svaka značka predstavlja simbol ovoga humanog pokreta, odlikuje se nizom prekrasnih detalja i na svakoj je zastupljeno puno živih i emajliranih boja. Prekrasni endemični runolist je oduvijek predstavljao ljubav i ljepote naših planina. Kao dugogodišnji sakupljač izuzetno sam zahvalan mnogim kolezionarima širom Jugoslavije, kao i Planinarskom savezu Hrvatske čiju sam literaturu koristio za proučavanje kronologije cijelokupnog pokreta i razvoja planinarskih organizacija na našim prostorima. Sav svoj trud i vrijeme u stvaranju kolekcije želim da bude putokaz svim sadašnjim i budućim kolezionarima s porukom da sve što u svom radu ostvari ostaje veoma bogat i vrijedan sadržaj budućim generacijama i gradu u kom živim.

• **XII pohod na Štampetov most.** Seniori PD Željezničar iz Zagreba sudjelovali su u tom pohodu koji je organiziralo 13. travnja PD Željezničar iz Ljubljane u čast Dana željezničara. Posebnim vlakom Ljubljana-Verd, koji je vukla 61 godinu stara parna lokomotiva, bila je posebna atrakcija tog pohoda. Vrijeme malo tmurno, ali za planinare ipak pogodno, tako da su s Verda krenuli do TV-bolnice i Pokošča, gdje je bilo toplih napitaka, a i mogućnost osvježenja u mjesnoj gospodinici. Nekolicina maratonaca iz Litije i Ljubljane su taj put "projurili" za nepuna tri sata, dok su ostali planinari hodali četiri do šest sati. Na putu je bilo i malih dogodovština, tako se jedan, neoprezno skrećući, "okupao" u Pekelu, ali zahvaljujući rezervi u rukšaku sve je dobro

prošlo. Na cilju su domaćini pripremili osvježavajuća pića, toplu hranu, značke s naznakom pohoda i povrđom XII pohoda, a kartončić je vrijedio kao besplatna karta do Ljubljane u vlakovima toga dana. Zaista, sve u dobrom raspoloženju, pa se nadamo da će iduće godine biti opet dobro i ugodno sa slovenskim željezničarima i planinarama iz BiH. (J.Sakoman)

• **Radna akcija na IPP-u.** Od 26. do 28. travnja bila je radna akcija na Istarskom planinarskom putu Čičarijom od Slavnika do vrha Učke. Naime, zahvaljujući razumijevanju i pomoći HŽP-a ta je akcija uspjela, tako da su August Kelnerić, Jure Filipić, Gojko Pilipović, Vjekoslav Tušak, Mile Grublješić, vozač, i Josip Sakoman izvršili obilježavanje sljedećih dionica: od Podgorja do Kojnika, zatim Žbevnica, Trstenik za Gomilu i Račiju Vas, te "Munski put" prema Orljaku. Iako su vremenski uvjeti bili nepovoljni, uz dodatne smo napore uspjeli izvesti planirani zadatak. Posjetili smo Jelovice, Dane i Trstenik, a potom Vrh nedaleko od Buzeta gdje smo srdaćno primljeni kod obitelji Majcen. Na povratku u Zagreb posjetili smo Poklon i Jarče polje. Poznata je činjenica, da se u Istri nalazimo od 1970., odnosno 1971. godine, posebno vezano s općinom Labin, ali nismo bili pozvani na proslavu 70. obljetnice Labinske republike, čije ime nosi planinarski put Čičarijom. Nije nam poznat razlog, iako su sve predradnje izvršene. Isto tako nije se odazvalo PD "Glas Istre" iz Pule radi preuzimanja spomenutog puta. No to nije omelo našu proslavu 20. obljetnice, koja je imala svoj čar u Račjoj Vasi i na skloništu "Korita" podno Brajkovog vrha. Na Brajkovom vrhu bila je naša posebna skupina. Eto, uz neke poteškoće (nečije nebrige) ipak smo nastavili održavanje planinarskog puta. Namjeravamo izostaviti kontrolnu točku Gomila zbog nedostupnosti i otežanog održavanja. (J.Sakoman)

• **III pohod na Oštac** organiziralo je u čast Dana željezničara 14. travnja HPD Željezničar Zagreb. Sud-

jelovali su planinari iz Zagreba i Jastrebarskog, dok su izostali planinari iz Brežica i Samobora. Lijepo vrijeme pokrenulo je brojne planinare da dođu na Oštac, jer je polazna točka bila po volji, a cilj određen. Prvi puta bilo je na pohodu 37 planinara, drugi puta 35, kojima su dodijeljene brončane značke, a 63 na trećem. Glazba i pjesma nije izostala, jer su planinari ponijeli instrumente, pa je bilo ugodno uz jelo i piće iz naprtnjače, a nešto i od našeg domara. Od 8. do 10. travnja naši planinari vođeni Augustom Kelnerićem uredili su unutrašnje prostorije (kuhinju, dvoranu i predvorje). Tu se posebno istakla naša članica dr. Alma Suknaić prilogom od 2.400 dinara za materijal odnosno platila je jednog radnika za tri dana. Hvala joj lako je pohod zaključen u 13 sati, mnogi su još dolazili, a neki su ostali do kasnih popodnevnih sati. (J.Sakoman)

• **40 godina rada PD Kablar iz Čačka.** 27. i 28. travnja PD Kablar iz Čačka obilježilo je 40 godina svoga osnivanja. Tijekom ovih 40 godina društvo je bilo jezgro iz koga su nastali i razvili se vrhunski alpinisti, orientacisti, speleolozi, fotografici i dr. koji su proniđeli slavu našeg društva širom zemlje, a i šire po Europi. Naši orientacionisti su prvaci Jugoslavije u kategoriji juniora, a uz to su čak osvojili i treće mjesto na međunarodnom natjecanju u Kranju 1990. Alpinisti su nezaobilazni na najvišim vrhovima Europe (Mont Blanc), Balkana (Musala), Austrije, SSSR i dr. O svemu tome svjedoče i priznanja koja krase naše vitrine i prsa dičnih momaka - pehari, medalje, nagrade, diplome. U neposrednoj blizini Čačka (na 15 km) u Ovčar Banji, koja gleda na planine Ovčar i Kablar, naše društvo ima planinarsku kuću koja je na dan svečanosti bila otvorena za posjetu planinarama, pošto je prethodno rekonstruirana. Tako će u njoj moći petnaestak planinara odmoriti se, obići vrhove, ali i brojne manastire koji su meta turista kako iz naše zemlje tako i iz inozemstva. Naš dom ostaje jedini aktivan na ovom području nakon zatvaranja velikog doma PD Željezničar iz Beograda. Svi zainteresirani za posjetu

"Moravski meandri" nedaleko od Čačka s vrha Kablara

našem domu trebaju se telefonski javiti, kako bismo ih u dogovorenou vrijeme mogli primiti i ugostiti, te im biti na usluzi u obilasku vrhova i kulturnih objekata. Broj telefona je 032-23-005, a adresa: PD Kablar, Ulica K.Miloša 11, 32000 Cačak

(Predsjednik PD Kablar Dragoljub Bojović).

● **U susret zdravju.** Oko 500 planinara iz 43 planinarskih društava sudjelovalo je u tradicionalnom proljetnom pohodu "U susret zdravju - Plješivica 91". Tom prigodom sudionicima pohoda podijeljeno je 64 zlatnih, 76 srebrnih i 120 brončanih značaka (za drugi pohod dobiva se brončana, za peti srebrna, a za sedmi zlatna značka). Za deseti pohod dobiva se posebna diploma. PD Željezničar iz Zagreba nastupilo je s najvećim brojem sudionika, pa je od organizatora dobito kristalni pokal u trajno vlasništvo. Najstariji sudionici pohoda su bili: Sava Matetić (79) iz PD Željezničar i Vili Strašek (76) iz PD Novi Zagreb, a najmlađi Mirjana Denk (5) iz HPD Zagreb-Matica i trogodišnja braća Kristijan iz HPD Japetić Samobor.

● **Izgorila lugarnica na Gorščicu!** U noći od 16. na 17. svibnja izgorila je lugarnica na Gorščici u istočnom dijelu Medvednice, popularno izletište zagrebačkih planinara već blizu pola stoljeća. Iako ta jednostavna drvena zgrada nije pružala nikakav komfor, planinari su je voljeli zbog prekrasne i idilične okolne prirode. Već idućeg vikenda planinari su i opet posjetili ovo mjesto, a lugar je improvizirao njihov prihvat u susjednoj gospodarskoj zgradbi. Vjerljatno će gradska šumarija lugarnicu obnoviti. (ZP)

● **Uz nekrolog akademiku Malezu** na str. 33 u broju 1-2, 1991: autor dr. Srećko Božičević napisao ga je za Glasilo Speleološkog društva Hrvatske "Speleologia Croatica", ali kako tamo nije objavljen, dopunio ga je podacima o Malezovoj planinarskoj djelatnosti i poslao našem uredniku.

● **Dan planinara BiH** održava se ove godine 14. rujna kod planinarskog doma Lopata (1345 m) iznad Kreševa. To je dosad najveća visina na kojoj se održava taj tradicionalni dan. Trebao se na tom mjestu održati 1963. godine, ali je zbog potresa u Skoplju bio odgođen. (ZP)

● **30. godina PD "Kamenjak" Rijeka.** Svečanom skupštinom društva održanom 18. svibnja obilježena je trideseta godišnjica djelovanja "Kamenjaka", najbrojnijeg planinarskog društva u riječkoj regiji i jednog od najbrojnijeg društva u Republici Hrvatskoj. Dvorana na Kozali bila je premala da primi sve one koji se odazvate, dobar dio ostao je u predvorju. Sadašnji predsjednik društva Vjenceslav Tondini otvorio je svečanost, a vrlo lijep sažetak podataka o radu društva tijekom tridesetogodišnjeg djelovanja izložila je gospođa Tatjana Ban, koja je bila i predsjednica društva. Pored brojnog prisutnog članstva, mnogi predstavnici drugih planinarskih društava dali su poseban dojam tijeku skupštine. To su bili dragi gosti iz Tričesima u Italiji, Višca u Banatu, PD "Snežnik" iz Ilirske Bistrice, "Zavičana" Senj, "Željezničara" Zagreb, sva riječko-opatijska društva te tajnik HPS Nikola Aleksić koji je bio i na

osnivačkoj skupštini društva. Društvo je primilo i brojne telegrame sa srdaćnim željama u povodu jubileja. Gosti, predstavnici društava, posebno su ugodno iznenadili svojim poklonima vrijednih kako u funkcionalnom tako i u umjetničkom pogledu. Za kraj skupštine folklorna i ritmička sekcija OŠ "Jelenje" izvela je Istarski balun, Splitiske plesove, Slovensku polku, Smokvicu i Čiribiri Mare moja pod vodstvom nastavnice gospode Alenke Juretić. Oduševili su kako uvežbanošću tako i u vrlo lijepim kostimima. Finale je predstavljala društvena zabava u dvorani nebodera na Sušaku, s početkom u 20 sati i završetkom u jutarnjim satima idućeg dana.

(Miljenko Pavešić)

● **Novo sklonište na Kapelskom planinarskom putu.** Kapelski odbor uspješno je započeo djelovanje u 1991. godini. Dana 25. i 26. svibnja pod vodstvom pročelnika Želimira Kanture proveo je uspješnu akciju: uređenje novog skloništa pod Kolovratskim stijenama, na visini od oko 700 m. Šumarija Novi Vinodolski opet je pokazala veliko razumijevanje za planinare i dala u tu svrhu na raspolažanje svoju šumaršku kuću zvanu "Ričićka kuća". Kapelski odbor je u njoj uredio otvoreno sklonište kapaciteta 16 osoba na zajedničkim ležajevima. Kuća je drena prizemnica pokrivena salonit pločama, zeleno obojena. Ima sobu, blagovaonicu i dvije pomoćne prostorije. Oprenjena je sa šest feder madraca, štednjakom, cisternom za vodu i nužnim inventaram. Nalazi se u šumi, na kraju cestovnog odvojka dugačkog 3 km (7 km od Rudolfove ceste, oko 150 km od Zagreba). Veoma je povoljno locirana, tako da da vrha Kolovratskih stijena ima 1 sat uspon, a isto toliko daleko od skloništa u Dulibi. Time se povećava udaljenost od Bijelih stijena do prvog idućeg skloništa za 1 sat, ali se i smanjuje za 1 sat spojni put prema Velebitu. Novo je sklonište, na ovom sklonjenom mjestu, bilo potrebno za što je sklonište u Dulibi izloženo neprestanom pustošenju prolaznika, budući da se nalazi na prometnoj šumskoj cesti. Duliba se i dalje može koristiti, ali više neće biti obnavljana. U radnoj akciji sudjelovali su potpredsjednik HPS dr. Zoran Gomzi, ing. Milovan Dlouhy, admirал Žarko Alujević, Milček Brumec, Neven Golub i Mauricije Tuđina. (ZK)

● **Dom na Risnjaku** bit će ove godine stalno otvoren od 15. lipnja do 15. rujna i opskrbljen jelima i pićima. Novost je da je odsad pod upravom Nacionalnog parka "Risnjak u Crnom Lugu, kojemu se valja obratiti za informacije i rezervacije (tel. 051/836-133). Nakon nedavne obnove sada ima 60 ležajeva. Prema ugovoru HPS i NP popust od 50% na noćenju i dalje vrijedi za planinare s važećom iskaznicom. (NA)

● **Željko Gobec**, tajnik Planinarskog saveza Zagreba, organizira ovog ljeta orientacijski dio programa u paket aranžmanu za goste njemačkog govornog područja u Rovinju i Poreču, a u suradnji sa Fakultetom za fizičku kulturu iz Zagreba i nekim turističkim organizacijama iz zemlje i inozemstva. Tako se i kroz orijentacijski sport planinarstvo unosi u našu turističku ponudu. (ZP)

Na temelju članka 18 i članka 59 Zakona o društvenim organizacijama i udruženjima građana (NN 7/82., 5/85. i 2/90 i članka 18 Zakona o športu (NN 59/1990.), Skupština Hrvatskog planinarskog saveza održana 13. travnja 1991.g. donosi

STATUT HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA

Planinarska organizacija u Republici Hrvatskoj je dobrovoljna, samostalna, interesna i izvanstranačka društvena organizacija planinara, ljubitelja planina i planinske prirode, te prirodnih i povjesnih znamenitosti u planinama.

Planinarska organizacija svojim radom i djelovanjem među članovima njeguje i razvija planinarske vještine i planinarsku rekreaciju, podstičući i ljubav prema čuvanju ljepota planinske prirode, prema čovjeku i prema svojoj domovini Republici Hrvatskoj.

Planinarska organizacija svoje članstvo organizira u planinarskim društvima, njihovim podružnicama, sekcijama, odsjecima i stanicama, te općinskim, gradskim i regionalnim planinarskim savezima i Hrvatskom planinarskom savezu i njegovim organizacijama.

I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Hrvatski planinarski savez (u dalnjem tekstu Savez) je savez dobrovoljno udruženih planinarskih društava, općinskih, regionalnih i gradskih planinarskih saveza (u dalnjem tekstu: planinarskih organizacija) sa svojstvom društveno-pravnih osoba koje se udružuju radi ostvarenja i unapređenja zajedničkih ciljeva, interesa i zadataka.

Članak 2.

Naziv Saveza je: Hrvatski planinarski savez (skraćeno HPS). Savez djeluje na teritoriji Republike Hrvatske. Sjedište Saveza je u Zagrebu, Kozarčeva 22.

Članak 3.

Savez djeluje samostalno i neovisno na osnovi ovog Statuta i programa rada Hrvatske planinarske organizacije koji donosi i utvrđuje Skupština Saveza.

Radi ostvarivanja svojih ciljeva i programskih zadataka Savez surađuje sa znanstvenim institucijama, poduzećima, školama, društvenim i športskim organizacijama i zajednicama, ustanovama, udruženjima i državnim organima.

Članak 4.

Savez svoju djelatnost ostvaruje surađujući i s drugim organizacijama i pokretima, koji svoju djelatnost ostvaruju kroz zaštitu planinske prirode.

Savez se može samostalno i dobrovoljno udruživati u Hrvatski športski savez, Planinarski savez Jugoslavije, te europske i druge međunarodne planinarske nestranačke ekološke organizacije, a o čemu odluku donosi Skupština Saveza.

Članak 5.

Savez ima svojstvo društveno-pravne osobe i upisuje se u registar društvenih organizacija u Republičkom ministarstvu za pravosuđe i upravu.

Za preuzete obaveze Savez odgovara svim svojim sredstvima.

Savez predstavlja predsjednik Saveza, a u njegovoj odsutnosti ili sprječenosti potpredsjednik ili predsjednik Izvršnog odbora.

Savez u svim pravnim poslovima zastupa tajnik.

Članak 6.

Savez ima pečat okruglog oblika, promjera 30 mm, u kome su uz obod pečata upisane riječi "Hrvatski planinarski savez" Zagreb.

Za računske i manipulativno-administrativne poslove upotrebljava se pečat Saveza istog sadržaja i oblika, promjera 20 mm.

Članak 7.

Znak Saveza su stilizirani obrisi planine Klek sa znakom cvijeta runolista, uokviren vrpcom vezanom ispod cvijeta. Gornji dio vrpce s natpisom "Hrvatski planinarski savez" je crvene boje, a donji vezani dio vrpce plave boje s upisanom 1874.god. i slovima HPD (godina osnivanja prvog Hrvatskog planinarskog društva). Na čvoru vrpce je cvijet runolista.

Članak 8.

Zastava Saveza je svjetloplave boje sa znakom Saveza u sredini i odnosom dužine prema širini dva naprama jedan.

Članak 9.

Rad u organima i organizacijama Saveza je dobrovoljan društveni rad koji se obavlja u skladu s načelima javnosti, kolegjalnosti, odgovornosti, informiranosti, reizbornosti i demokratskog odlučivanja.

II SVRHA, CILJEVI I ZADACI

Članak 10.

Savez svoju svrhu, ciljeve i zadatke ostvaruje tako da:

- razvija organizirane oblike i stvara uvjete za razvoj ukupne planinarske djelatnosti
- pokreće i organizira djelatnosti na zaštitu i unapređenju planinarske prirode i čovjekove okoline, te na očuvanje kulturno-povjesnih spomenika u planinama
- organizira samostalno ili preko planinarskih društava izlete, pohode, ture, susrete, sletove, ekspedicije, logorovanja, planinarska takmičenja i druge planinarske društvene manifestacije
- organizira izgradnju, obilježavanje, čuvanje i održavanje planinarskih staza, puteva, transverzala i veznih puteva
- jača materijalnu osnovu i imovinu planinarstva, te vodi brigu o gradnji, održavanju i čuvanju planinarskih objekata (domova, kuća i skloništa)
- propagira planinarstvo kod podmlatka, omladine i građana, te organizira i provodi odgojno-obrazovni i kulturni rad među planinarama
- njeguje planinarsku etiku, razvija čovjekoljublje, nesebičnost, ispravan odnos prema prirodi i smisao za njeno očuvanje
- stvara uvjete za razvitak zdravog, snažnog i plemenitog članstva
- organizira planinarsku stručnu, izdavačku, marketinšku, informativnu, vodičku i turističko-planinarsku djelatnost
- organizira ospozobljavanje svoga članstva za pojačane napore pri otklanjanju posljedica elementarnih nepogoda, nesreća, ratnih opasnosti i drugih sličnih stanja
- organizira stručno ospozobljavanje svoga članstva kroz planinarske škole, seminare, tečajeve i druge oblike obrazovanja

- surađuje sa znanstvenim institucijama i drugim organizacijama na razvoju planinarstva i njegovom društvenom vrednovanju
- usmjerava razvitak stručnih, specijaliziranih planinarskih djelatnosti i službi (alpinizam, GSS, speleologija, orientacija, vodiči, čuvari planinske prirode i drugo)
- usmjerava i koordinira rad planinarskih organizacija
- donosi smjernice, programe i planove rada i razvjeta planinarske organizacije
- obavlja i druge poslove potrebne za razvitak planinarske organizacije.

III ČLANSTVO, PLANINARSKA DRUŠTVA, PLANINARSKI SAVEZI

Članak 11.

Članom planinarske organizacije psotaje se dobrovoljnim pristupom u jedno od planinarskih društava, prihvaćanjem pravila planinarske etike i statuta planinarskog društva.

Članstvo u planinarskom društvu dokazuje se planinarskom iskaznicom i potvrdom o plaćenoj članarini za tekuću godinu.

Članak 12.

Član planinarske organizacije ima pavo:

- da aktivno sudjeluje u njezinom radu
- da sudjeluje u donošenju odluka, da bira i da bude biran u organe planinarske organizacije
- da koristi povlastice vezane za članstvo u planinarskoj organizaciji.

Članak 13.

Dužnosti člana planinarske organizacije jesu:

- da se bavi planinarskim djelatnostima
- da se pridržava pravila i normi planinarske organizacije i čuva njen ugled
- da redovito plaća članarinu.

Članak 14.

Članstvo u planinarskoj organizaciji prestaje:

- istupom
- neplaćanjem članarine
- isključenjem (odлуka Suda časti)
- smrću.

Članak 15.

Osnovna planinarska organizacija je planinarsko društvo (klub), koje ima svojstvo društveno-pravne osobe. Planinarska društva organiziraju se i djeluju u međstima stanovanja ili rada.

Planinarska društva mogu svoje članstvo i rad organizirati kroz podružnice, sekcije, odsjeke, ogranke i stanice.

Članak 16.

Skupština planinarskog društva je najviši organ upravljanja planinarskim društvom, a održava se najmanje jednom u četiri godine.

Skupština planinarskog društva bira Upravni odbor društva od 3-15 članova (predsjednika, potpredsjednika, tajnika i blagajnika društva i članove), te Nadzorni odbor i Sud časti od 3-5 članova.

Podružnice, sekcije, odsjeci i stanice biraju svoje pročelnike, koji su članovi Upravnog odbora društva po funkciji.

Članak 17.

Skupštinu planinarskog društva sačinjavaju svi članovi planinarskog društva. Odluke se donose natpolovičnom većinom prisutnih članova.

Planinarska društva svojim statutom mogu regulirati sastav skupštine i na predstavničkom principu.

Članak 18.

Planinarska društva mogu se organizacijski i radno povezivati. Više planinarskih društava na području iste općine mogu osnovati općinski planinarski savez.

Za područje više općina ili velikih gradova može se osnovati regionalni ili gradski planinarski savez (u dalnjem tekstu savezi). Savezi se organiziraju na predstavničkom principu.

Planinarska društva i savezi na području općina, grada ili regije mogu se organizirati kao koordinacijska tijela.

Članak 19.

Planinarska društva i savezi imaju svoj pečat, znak i zastavu. Pečat planinarskog društva i Saveza je okruglog oblika promjera 30 mm u kome su uz obod pečata upisani ime i mjesto, sa znakom HPS u sredini.

Za računske i administrativne poslove upotrebljava se pečat istog sadržaja i oblika promjera 20 mm.

Članak 20.

Planinarska društva i savezi donose svoje statute i druge normativne akte, te programe svog rada i razvoja koji moraju biti u skladu sa zakonom, ovim Statutom i drugim općim aktima Saveza. Statute registriraju kod za to nadležnih organa državne uprave.

Prihvaćanjem ovog Statuta planinarska društva i savezi odgovorno i dobrovoljno stupaju u HPS, udružuju svoju djelatnost na razvijanju planinarstva, te na principima odgovornosti, uzajamnosti i zajedništva izvršavaju donesene odluke, zaključke i stavove Saveza.

Svoja prava i obaveze u Savezu planinarske organizacije izvršavaju i ostvaruju putem izabranih predstavnika.

Članak 21.

Rad HPS, planinarskih društava, općina, gradskih i regionalnih planinarskih saveza i njihovih radnih tijela je javan i dostupan javnosti.

IV ORGANI HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA

Članak 22.

Organi saveza jesu:

1. Skupština
2. Glavni odbor
3. Izvršni odbor
4. Nadzorni odbor
5. Sud časti

1. SKUPŠTINA

Članak 23.

Skupština Saveza je najviši organ Saveza. Skupština Saveza se održava najmanje jednom u 4 godine.

Svako planinarsko društvo, regionalni i gradski savez u Skupštinu delegira po jednog predstavnika.

Način predlaganja i biranja predstavnika određuju planinarske organizacije svojim Statutom.

Članak 24.

Skupština:

- donosi Statut i njegove izmjene i dopune, donosi i usvaja srednjoročne planove razvoja
- programsku osnovu planinarske organizacije, te donosi poslovnik o radu Skupštine
- razmatra aktualna pitanja iz rada Saveza određuje stavove i donosi odluke, zaključke, smjernice i preporuke
- razmatra i prihvaca izvještaje o radu svojih organa i radnih tijela
- odlučuje o otuđenju imovine Saveza
- bira i opoziva predsjednika i potpredsjednika Saveza, predsjednika Izvršnog odbora Saveza, članove Nadzornog odbora i članove Suda časti, te verificira sastav Glavnog i Izvršnog odbora Saveza
- odlučuje o žalbama i predstavkama planinara i planinarskih organizacija Skupštini
- ocjenjuje rad članova i organa Saveza
- obavlja i druge poslove od interesa za planinarsku organizaciju.

Članak 25.

Skupština Saveza može pravovaljano odlučivati ako na njoj prisustvuje više od polovice ukupnog broja izabralih predstavnika planinarskih organizacija.

Skupština donosi odluke natpolovičnom većinom glasova prisutnih predstavnika.

Članak 26.

Skupštinu Saveza saziva predsjednik Saveza na temelju odluke Glavnog odbora. Predsjednik Saveza je dužan sazvati Skupštinu u roku od 60 dana i u slučaju kada to zatraži 1/3 članova Skupštine ili 20% planinarskih društava.

Saziv Skupštine s objavom dnevnog reda i materijalima mora biti dostavljen članovima Skupštine najmanje 20 dana prije održavanja Skupštine.

Skupštinu Saveza može sazvati i Nadzorni odbor, ako to ne učini predsjednik Saveza na prijedlog Nadzornog odbora u slučajevima utvrđenim zakonom i ovim Statutom.

Dnevni red utvrđuje Skupština. Ako Skupštinu ne sazove predsjednik u roku od 60 dana od podnošenja zahtjeva, sazvat će je preлагаči.

Izvor predsjednika i potpredsjednika Saveza, predsjednika Izvršnog odbora, članova Nadzornog odbora i Suda časti vrši se tajnim glasovanjem na osnovi liste s većim brojem kandidata.

U ostalim slučajevima na Skupštini u pravilu se glasuje javno, ako Skupština ne odluči o tajnom glasovanju.

Članak 28.

Radom Skupštine rukovodi radno predsjedništvo koje Skupština bira iz redova prisutnih članova Skupštine. Skupštinu otvara i njome rukovodi do izbora radnog predsjedništva predsjednik ili potpredsjednik Saveza.

Rad Skupštine i komisije određuje se Poslovnikom koji donosi Skupština. Rad Skupštine je javan i o tome se vodi zapisnik koji se u skraćenom obliku objavljuje.

Članak 29.

Predstavnici Saveza u planinarskim i drugim tijelima društvenih organa, organizacija i ustavnova dužni su informirati Skupštinu, Glavni odbor i Izvršni odbor Saveza o svom radu.

2. GLAVNI ODBOR

Članak 30.

Glavni odbor Saveza je organ Skušpine i njoj odgovara za svoj rad. Sastaje se najmanje jedanput godišnje.

Glavni odbor čine predsjednik i potpredsjednik Saveza koji su ujedno i predsjednik i potpredsjednik Glavnog odbora, zatim Izvršni odbor Saveza, pročelnici komisija Saveza i predstavnici regionalnih saveza.

Regionalni savezi delegiraju u članstvo Glavnog odbora svoje predstavnike na osnovi broja članova planinarskih društava i to:

- do 1000 članova jednog predstavnika
- do 2000 članova dva predstavnika
- na svakih dalnjih 2000 po jednog predstavnika

Mandat članova Glavnog odbora je 4 godine i na tu dužnost mogu biti ponovno birani.

Članak 31.

Glavni odbor:

- brine se o dosljednoj primjeni Statuta i drugih normativnih akata Saveza
- donosi planove rada Saveza
- utvrđuje i donosi poslovnik o svom radu te pravilnike o radu komisija i službi Saveza
- donosi smjernice o ostvarivanju suradnje Saveza s planinarskim organizacijama i drugim organizacijama i organima
- razmatra, ocjenjuje i usvaja izvještaje o radu stalnih komisija i odbora i Izvršnog odbora Saveza,
- donosi financijski plan prihoda i rashoda, zaključni račun i odlučuje o materijalno-financijskim obavezama Saveza

- utvrđuje kriterije za dodjelu planinarskih priznanja i nagrada
- odlučuje o izgradnji planinarskih objekata
- donosi programe razvitka planinarske organizacije i utvrđuje programe obrazovanja i školovanja planinarskih kadrova na prijedlog komisija
- donosi odluku o bavljenju privrednim i drugim djelatnostima
- za Skupštinu priprema izvješća, analize, dokumentaciju i ocjene rada
- provodi politiku i smjernice koje je utvrdila Skupština
- potvrđuje izbor pročelnika komisija Saveza i njihovih zamjenika
- obavlja i druge poslove koje na njega prenese Skupština svojom odlukom.

Članak 32.

Glavni odbor Saveza može pravovaljano odlučivati ako sjednici prisustvuje više od polovine članova. Glavni odbor svoje odluke i zaključke donosi većinom gласова članova prisutnih na sjednici.

Glavni odbor saziva predsjednik, a može ga sazvati i na prijedlog Izvršnog odbora, Nadzornog odbora ili na prijedlog najmanje jedne trećine članova Glavnog odbora.

Članak 33.

Glavni odbor imenuje članove stručnih komisija i to:

1. Komisija za školovanje kadrova
2. Komisija za alpinizam
3. Komisija za športsko penjanje
4. Komisija za speleologiju
5. Komisija za vodiče
6. Komisija za gorsku službu spašavanja
7. Komisija za orijentaciju
8. Komisija za planinarske puteve i označavanja
9. Komisija za europske pješačke puteve
10. Komisija za zaštitu prirode

i članove organizacijskih komisija:

1. Komisija za gospodarstvo
2. Komisija za propagandu i izdavačku djelatnost
3. Komisija za odlikovanja
4. Komisija za podmladak
5. Komisija za povijest planinarstva
6. Komisija za statutarnu, kadrovsku i normativnu djelatnost

Rad i sastav komisija reguliran je pravilnicima, poslovcima i odlukama koje na prijedlog komisija ili Izvršnog odbora donosi Glavni odbor.

Rad komisija Saveza vode pročelnici koje biraju među sobom članovi komisija uz suglasnost Izvršnog odbora.

3. IZVRŠNI ODBOR

Članak 34.

Izvršni odbor Saveza je kolektivni izvršno-operativni organ, a bira ga ili potvrđuje Skupština. Izvršni odbor odgovara za svoj rad Glavnom odboru i Skupštini Saveza.

Uz kolektivnu odgovornost svaki član Izvršnog odbora snosi i osobnu odgovornost za svoj rad.

Članak 35.

Izvršni odbor broji 11 članova. Članovi Izvršnog odbora biraju se na četiri godine, a mogu na tu dužnost biti ponovo birani.

Članove Izvršnog odbora bira ili potvrđuje Skupština Saveza na temelju liste kandidata koju predlaže predsjednik Izvršnog odbora Saveza. Ako u pripremama za Skupštinu nije kandidiran i na samoj Skupštini izabran predsjednik Izvršnog odbora, Skupština će na osnovi više predloženih kandidata tajnim glasovanjem izabrati 11 članova Izvršnog odbora, a oni će među sobom izabrati predsjednika Izvršnog odbora.

Članak 36.

Izvršni odbor obavlja ove poslove i radne zadatke:

- provodi politiku, smjernice i odluke koje su utvrdili Skupština i Glavni odbor Saveza
- donosi poslovnik, planove i programe svoga rada
- utvrđuje prijedloge programa i planova rada Saveza
- utvrđuje prijedloge programske orijentacije i osnove razvitka planinarske organizacije u Republici Hrvatskoj
- upravlja imovinom Saveza i donosi odluke o materijalno-financijskim poslovima u skladu sa financijskim planom
- zaključuje sporazume i ugovore i o tome obavještava Glavni odbor i Skupštinu Saveza
- priprema i razmatra materijale za Skupštinu i Glavni odbor
- donosi odluku o cjeni članskih markica
- donosi odluke o udruživanju i brisanju planinarskih društava u Savezu
- utvrđuje nacrt Statuta Saveza te njegovih izmjena i dopuna
- predlaže financijski plan i zaključni račun Saveza
- surađuje s planinarskim i drugim organizacijama, poduzećima i državnim organima
- koordinira i usmjerava rad komisija Saveza
- organizira i saziva savjetovanja, seminare, tečajeve i druge skupove radi ospozljavanja članstva
- utvrđuje i usmjerava rad i funkcioniranje radne zajednice i službe Saveza
- jednom godišnje podnosi Glavnom odboru izvještaj o svom radu
- donosi odluke o izdavačkoj, informativnoj, marketinškoj i drugim djelatnostima
- obavlja i druge poslove u interesu razvitka planinarske organizacije.

Članak 37.

Izvršni odbor se sastaje po potrebi, a najmanje jednom u dva mjeseca. Sjednicu Izvršnog odbora saziva predsjednik Izvršnog odbora na svoju inicijativu ili na prijedlog tajnika ili 1/3 članova Izvršnog odbora. Sjednicu Izvršnog odbora može sazvati i Nadzorni odbor Saveza.

Sjednicu Izvršnog odbora HPS može sazvati i predsjednik HPS, a tada joj i predsjedava.

Članak 38.

Izvršni odbor može pravovaljano odlučivati ako sjednici prisustvuje više od polovine članova. Izvršni odbor donosi odluke i zaključke o pitanjima iz svoje nadležnosti usuglašavanjem i glasovanjem.

Članak 39.

O radu Izvršnog odbora vodi se zapisnik koji se u skraćenom obliku usvaja na idućoj sjednici. Organizacija, rad, djelovanje i odlučivanje Izvršnog odbora utvrđuje se Poslovnikom o radu koji donosi Glavni odbor Saveza.

Članak 40.

Glavni odbor Saveza može u slučaju potrebe a na prijedlog predsjednika Izvršnog odbora kooptirati do 1/3 članova Izvršnog odbora ako se za to ukaže potreba zbog smanjenja broja članova Izvršnog odbora ili prestanka rada pojedinih članova.

4. PREDSJEDNIK, POTPREDSJEDNIK SAVEZA I PREDSJEDNIK IZVRŠNOG ODBORA SAVEZA

Članak 41.

Skupština bira predsjednika, potpredsjednika Saveza i predsjednika Izvršnog odbora Saveza. Oni se biraju na vrijeme od 4 godine i na tu dužnost mogu biti ponovno birani.

U slučaju odsutnosti ili spriječenosti predsjednika Saveza zamjenjuje ga potpredsjednik Saveza ili predsjednik Izvršnog odbora Saveza.

Članak 42.

Predsjednik brine o radu Saveza i njegovih organa, pazi da rad bude u skladu s Ustavom, zakonima, propisima, te ovim Statutom i drugim općim aktima Saveza.

Predsjednik je odgovoran za ostvarivanje javnosti rada Saveza.

Članak 43.

Predsjednik saziva sjednice Glavnog odbora, predlaže dnevni red i rukovodi njegovim radom. Predsjednik obavlja i druge poslove određene ovim Statutom i drugim općim aktima. Za svoj rad predsjednik Saveza odgovoran je Skupštini i Glavnom odboru Saveza.

Članak 44.

Predsjednik Saveza može obustaviti od izvršenja sve odluke za koje smatra da su suprotne zakonu i ovom Statutu. O tome obavještava Skupštinu, Glavni odbor i Izvršni odbor Saveza.

Članak 45.

Predsjednik Izvršnog odbora Saveza organizira rad Izvršnog odbora. Zaključuje i potpisuje ugovore i sporazume, na osnovu odluka Izvršnog odbora. Zajedno s tajnikom Saveza finansijski je nalogodavac.

Predsjednika Izvršnog odbora HPS u njegovoj odsutnosti ili spriječenosti zamjenjuje zamjenik predsjednika Izvršnog odbora koga bira Izvršni odbor iz svojih redova.

6. TAJNIK SAVEZA

Članak 46.

Tajnika imenuje Glavni odbor na vrijeme od 4 godine. Tajnik svoju funkciju obavlja profesionalno.

Članak 47.

Tajnik Saveza je samostalan u svom radu. Tajnik HPS priprema materijale za Skupštinu, Glavni odbor i Izvršni odbor Saveza, te za komisije i odbore. Pomaže predsjedniku Saveza i predsjedniku Izvršnog odbora u izvršavanju odluka, zaključaka i stavova Skupštine, Glavnog odbora i Izvršnog odbora, te obavlja i druge poslove određene ovim Statutom, poslovnikom i drugim općim aktima Saveza.

Tajnik za svoj rad odgovara Izvršnom odboru, Glavnom odboru i Skupštini Saveza. Tajnik je odgovoran za izvršenje finansijskog plana HPS i finansijski je naredbodavac. Tajnik je rukovodilac stručne administrativne službe.

Ostala ovlaštenja i dužnosti tajnika regulira Poslovnik Glavnog i Izvršnog odbora Saveza.

6. NADZORNI ODBOR

Članak 48.

Nadzorni odbor ima pet članova i pet zamjenika koje bira Skupština na vrijeme od 4 godine i na tu dužnost mogu biti ponovo birani.

Članovi Nadzornog odbora HPS ne mogu biti istovremeno delegati u Skupštini Saveza. Članovi Nadzornog odbora biraju predsjednika.

Članak 49.

Nadzorni odbor nadzire u skladu sa zakonima materijalno i finansijsko poslovanje i izvršenje programa, rad organa i stručne službe, te zakonitost i primjenu općih i organizacijskih akata i zaključaka Skupštine, Glavnog odbora, Izvršnog odbora HPS i drugih radnih tijela, komisija i odbora.

Svi organi i radna tijela Saveza dužni su Nadzornom odboru omogućiti uvid u svoje cjelokupno poslovanje.

O svom radu Nadzorni odbor podnosi izvještaj Skupštini Saveza i daje prijedloge, a može sazvati i skupštinu ako utvrdi nepravilnosti u radu i raspolažanju materijalno-finansijskim sredstvima.

7. SUD ČASTI

Članak 50.

Skupština Saveza bira Sud časti koji se sastoji od tri člana i tri zamjenika s mandatom od četiri godine. Oni na tu dužnost mogu biti ponovo birani. Sud časti pokreće i provodi postupke te donosi odluke o nestatutarnom ponašanju i narušavanju pravila planinarske etike članova planinarskih društava.

Članak 51.

Skupština Saveza donosi pravilnik o radu Suda časti i Pravilnik ponašanja članova planinarske organizacije - Kodeks planinarske etike, koji se primjenjuju u svim planinarskim društvima i organizacijama.

Članak 52.

Sud časti Saveza odlučuje o nestatutarnim ponašanjima i narušavanju pravila planinarske etike članova planinarskih organizacija i može u provedenom postupku izreći:

- opomenu
- ukor
- zabranu sudjelovanja na planinarskim akcijama u vremenu od jedne godine

- zabranu vršenja funkcija u izvršnim kolegijalnim organima planinarske organizacije u vremenu od jedne godine do tri godine
- privremeno isključenje iz planinarskog društva
- trajno isključenje iz planinarskog društva

Postupak pokretanja, postupak provođenja i postupak donošenja odluka Suda časti regulira se psoebnim pravilnikom.

V STRUČNE SLUŽBE I DJELATNOSTI

Članak 53.

Rad specijaliziranih planinarskih stručnih službi i djelatnosti odvija se u skladu s pravilnicima o radu i djelovanju koje donosi Glavni odbor Saveza. Rad specijaliziranih planinarskih službi i djelatnosti odvija se kroz rad planinarskih društava, općinskih, regionalnih i gradskih saveza.

Članovi planinarskih društava osposobljeni za specijalizirane stručne službe i djelatnosti mogu se udruživati u Stanice na određenom području.

Članak 54.

Gorska služba spašavanja HPS (GSS HPS) je dobrovoljno organizirana i stručno osposobljena služba javnog značaja za spašavanje, preventivno djelovanje i pružanje pomoći postradalima u planinama, speleološkim objektima, prirodnim i elementarnim nepogodama, nesrećama i drugim sličnim događajima.

Gorska služba spašavanja i njene stanice djeluju u skladu s Pravilnikom o radu Gorske službe spašavanja, te odlukama koje donosi Komisija, Skupština, Glavni odbor i Izvršni odbor Saveza.

Članak 55.

Vodička služba HPS je stručno osposobljena i dobrovoljno organizirana planinarska služba za vođenje planinara i drugih građana u planinama u svim klimatskim i meteorološkim uvjetima. Vodička služba i njene stanice djeluju u skladu s Pravilnikom o radu vodičke službe, te odlukama Komisije, Skupštine, Glavnog odbora i Izvršnog odbora Saveza.

Članak 56.

Čuvari planinarske prirode su dobrovoljna planinarska služba za zaštitu, očuvanje, una-predjenje i vrednovanje planinske prirode i čovjekove okoline.

Sekcija čuvara planinske prirode organiziraju se u svim planinarskim organizacijama.

Čuvari planinarske prirode djeluju u skladu s Pravilnikom o radu, te odlukama Komisije, Izvršnog odbora, Glavnog odbora i Skupštine Saveza.

Članak 57.

Markacisti su članovi planinarske organizacije koji dobrovoljno i stručno organiziraju djelatnost za kvalitetno obavljanje zadataka u planinama u izgradnji, uređenju i održavanju puteva i staza.

Markacisti se organiziraju u svim planinarskim društvima i savezima, a djeluju u skladu s Pravilnikom o radu, te odlukama Komisije, Izvršnog odbora, Glavnog odbora i Skupštine Saveza.

Članak 58.

Komisije Saveza (stručne i organizacijske) djeluju po pravilnicima koje na prijedlog tih komisija ili stručnih službi donosi, uz suglasnost Izvršnog odbora, Glavni odbor Saveza.

VI - ADMINISTRATIVNA SLUŽBA

Članak 59.

Administrativne, stručne, tehničke, pomoćne i njima slične poslove za potrebe Saveza, njegovih organa i radnih tijela obavlja administrativno-stručna služba. Radne zadatke i poslove u administrativnoj službi obavljaju administrativni stručni i drugi radnici određenih kvalifikacija i profila koje utvrđi Izvršni odbor Saveza svojom odlukom i aktom o sistematizaciji.

Administrativna služba Saveza obavlja i administrativne poslove izdavačke djelatnosti.

Članak 60.

Administrativne stručne, pomoćne i druge poslove koji se ne mogu ili koje nije ekonomično obavljati u administrativnoj službi Saveza, Izvršni odbor može povjeriti administrativnoj službi druge društvene organizacije ili njihovo obavljanje osigurati ugovorom o djelu.

Za obavljanje poslova iz stava 1. ovog članka brine se tajnik Saveza.

VII - IMOVINA, MATERIJALNA SREDSTVA I SREDSTVA ZA RAD

Članak 61.

Imovinu Saveza čine nekretnine, pokretne stvari, materijalna dobra i prava, te novčana sredstva kojima HPS upravlja i raspolaze. Imovinom HPS raspolazu i upravljaju organi Saveza.

Imovinu HPS čine nekretnine i pokretne i prava bivšeg Hrvatskog planinarskog društva, čiji je HPS pravni naslijednik.

Članak 62.

Savez ostvaruje sredstva za rad kroz:

- članarinu članova planinarskih društava
- doprinose planinarskih društava
- doprinose (dotacije) prema programu djelatnosti
- pomoći i doprinose poduzeća, državnih organa, drugih zajednica i građana
- prihode planinarskih objekata i imovine na upravljanju i raspolažanju
- poklone
- izdavačku, privrednu, informativnu, vodičku, turističku i marketinšku djelatnost
- druge prihode u skladu sa sporazumima, ugovorima i zakonima.

Članak 63.

Savez upravlja sredstvima za svoj rad u skladu s propisima o materijalnom i financijskom poslovanju društvenih organizacija i u okviru finansijskog plana Saveza.

Članak 64.

Svi prihodi i rashodi Saveza utvrđuju se finansijskim planom koji donosi Glavni odbor.

Finansijski plan se donosi za jednu kalendarsku godinu i vrijedi za godinu za koju je donesen. Po završetku godine sastavlja se zaključni račun koji usvaja Glavni odbor Saveza.

Članak 65.

Predsjednik Izvršnog odbora i tajnik Saveza imaju zajedno naredbodavno pravo u raspolaganju sredstvima u skladu s finansijskim planom i programom koji donosi Glavni odbor, a na prijedlog Izvršnog odbora.

Članak 66.

Savez može stjecati pokretnu i nepokretnu imovinu.

Odluku o stjecanju imovine kao i odluku o davanju u zakup nekretnina donosi Izvršni odbor, o čemu izvještava Glavni odbor i Skupštinu Saveza.

HPS, planinarska društva i planinarski savezi mogu davati u zakup pojedine planinarske objekte (planinarske domove) ugovorom. Odluku o tome donosi organ utvrđen statutom. Odluku o otuđenju imovine HPS donosi Skupština.

Odluku o otuđenju imovine planinarskih društava i planinarskih saveza donosi statutom utvrđeni organ uz suglasnost Glavnog odbora.

Članak 67.

Imovina planinarskih društava koja su prestala postojati prelazi u imovinu planinarskih saveza ili HPS, ako njihovim statutom nije drugačije određeno.

Imovina i objekti pribavljeni i izgrađeni sredstvima planinarskih društava i članova planinarskih društava, po prestanku rada planinarskog društva prenose se u skladu s odredbama Statuta na planinarske saveze ili HPS ili na drugo planinarsko društvo.

Članak 68.

Planinarski objekti (domovi, kuće, skloništa i bivaci) posluju po pravilima planinarske organizacije.

O planinarskim objektima i planinarskim putevima brinu se planinarska društva i komisije Saveza. Glavni odbor Saveza donosi Pravilnik o poslovanju i upravljanju planinarskim objektima i kućni red planinarskih objekata.

VIII PRIZNANJA

Članak 69.

Članovima planinarskih društava, planinarskim društvima i drugim organizacijama i pojedincima za postignute uspjehe i rezultate u radu, te za doprinos u razvoju planinarske organizacije dodjeljuju se na prijedlog planinarskih društava, regionalnih planinarskih saveza, komisija Izvršnog odbora i Predsjednika HPS ova priznanja:

- Brončani znak HPS
- Srebrni znak HPS
- Zlatni znak HPS
- Plaketa HPS
- Povelja počasnog člana HPS

Članak 70.

Priznanja se dodjeljuju po Pravilniku o dodjeli priznanja koji donosi Glavni odbor Saveza. Sva priznanja, osim povelje počasnog člana HPS, dodjeljuje Izvršni odbor na prijedlog Komisije za odlikovanja i priznanja. Izuzetno, Izvršni odbor može dodijeliti priznanje pojedincima i organizacijama za izvanredne i posebne zasluge u razvoju planinarstva i bez prijedloga Komisije.

O dodijeljenim priznanjima izdaje se pismeno uvjerenje. Savez vodi evidenciju o dodjeljenim priznanjima.

Članak 71.

Znak priznanja HPS je reljefna podloga koja predstavlja krašku stijenu s ugrađenim natpisom HPS i runolistom koji označava stupanj priznanja. Plaketa HPS je uvećani znak HPS pričvršćen na odgovarajućoj podlozi s natpisom i imenom dobitnika.

Odluku o dodjeli Povelje počasnog člana HPS donosi Skupština.

IX IZDAVAČKA, PRIVREDNA I MARKETINŠKA DJELATNOST

Članak 72.

Savez i planinarske organizacije radi ostvarenja svojih ciljeva i zadataka mogu organizirati i provoditi ove djelatnosti:

- izdavačku, informativnu i vodičku
- privrednu
- marketinšku
- turističku
- vodičko-agencijsku
- trgovinsku uvoznu i izvoznu
- ugostiteljsku

U tu svrhu mogu osnivati stručne službe i izgrađivati potrebne objekte za ostvarenje tih djelatnosti.

Članak 73.

O osnivanju svih djelatnosti odlučuje na prijedlog Izvršnog odbora Glavni odbor Saveza.

Sve djelatnosti se registriraju kod nadležnih organa državne uprave.

Članak 74.

HPS izdaje stručni časopis "Hrvatski planinar", bilten i potrebnu stručnu literaturu. Izdavačku politiku utvrđuje Glavni odbor, a provodi je Urednički odbor i glavni i odgovorni urednik.

X PRESTANAK RADA

Članak 75.

Savez prestaje s radom kad o tome doneše odluku Skupština.

Savez prestaje s radom i u slučajevima u kojima prema Zakonu o društvenim organizacijama i udruženjima građana prestaje rad društvene organizacije. U slučaju prestanka rada o imovini Saveza odlučuje Skupština.

Članak 76.

U slučaju prestanka rada HPS, imovinu, materijalna sredstva, prava i obaveze HPS preuzimaju pravni sljednici HPS, a imovinu na teritoriju planinarskih društava, planinarska društva.

Imovinu planinarskog društva koje njome ne raspolaže marom dobrog gospodara, Glavni odbor Saveza može predati na upravljanje drugoj planarskoj organizaciji ili društvu.

XI PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 77.

Nacrt izmjena i dopuna Statuta HPS priprema i utvrđuje Izvršni odbor i upućuje na javnu raspravu planinarskim društvima i savezima. Rok trajanja rasprave je 30 dana.

Izvršni odbor priprema i utvrđuje nacrt prijedloga statuta na osnovi prijedloga i mišljenja javne rasprave i dostavlja ga Glavnom odboru koji ga predlaže Skupštini HPS na usvajanje.

Članak 78.

Svi opći akti, doneseni na osnovi dosadašnjeg Statuta Saveza ostaju na snazi i primjenjivat će se ako nisu u suprotnosti s odredbama ovog Statuta. Svi opći akti HPS moraju se uskladiti s odredbama ovog Statuta u roku od godine dana od dana njegova donošenja.

Skupština HPS daje zadatak Glavnem odboru HPS da u roku od jedne godine sve normativne akte HPS uskladi s ovim Statutom i da daje tumačenje odredaba ovog Statuta.

Članak 79.

Planinarska društva i druge planinarske organizacije dužne su svoje statute uskladiti s ovim Statutom u roku od jedne godine od dana njegova donošenja.

Članak 80.

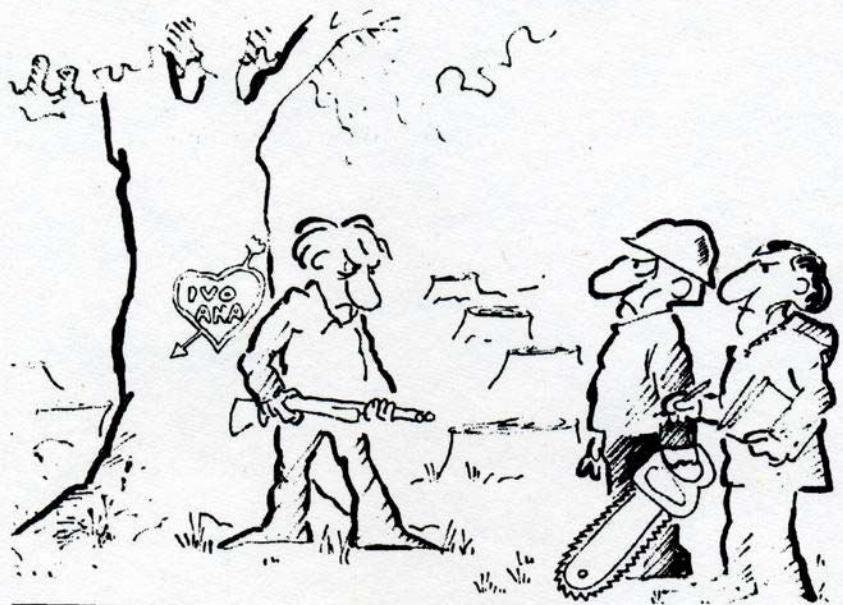
Stupanjem na snagu ovog Statuta HPS, prestaje važiti Statut PSH donešen na Skupštini Planinarskog saveza Hrvatske dana 6. lipnja 1987.g.

Članak 81.

Ovaj Statut stupa na snagu danom donošenja i objavljivanja.

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
broj 22
Zagreb, 13. travnja, 1991.g

Predsjednik
Prof.dr. Marijan Hanžeković
v.r.

Iz albuma pokojnog Stanka Horvata Šarića

UZ ČLANAK "KATALOG PLANINARSKIH ZNAČAKA"

